

Socijalna isključenost kao čimbenik delikvencije i radikalizacije mladih u odabranim državama EU-a

Gulić, Slaven

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:028609>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Studijski centar socijalnog rada

Slaven Gulić

**SOCIJALNA ISKLJUČENOST KAO
ČIMBENIK DELINKVENCije I
RADIKALIZACIJE MLADIH U
ODABRANIM DRŽAVAMA EU-A**

SPECIJALISTIČKI RAD

MENTOR: prof.dr.sc. Zoran Šućur

Zagreb, 2022. godina

University of Zagreb
University of Zagreb
Faculty of Law
Study Centre of Social Work

Slaven Gulić

**SOCIAL EXCLUSION AS A FACTOR OF
YOUTH DELINQUENCY AND
RADICALIZATION IN SELECTED EU
COUNTRIES**

SPECIALISED MASTER DEGREE IN SOCIAL POLICY

SUPERVISOR: prof.dr.sc. Zoran Šućur

Zagreb, 2022

MENTOR:

Prof. dr. sc. Zoran Šućur stekao je doktorat znanosti iz sociologije na Filozofskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu, 2000. godine. Nadalje, stekao je magisterij znanosti sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 1992, godine, kao i sveučilišni studij iz sociologije Filozofskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, 1998. godine.

Prof. dr. sc. Šućur radi kao redoviti profesor na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Katedra za socijalni rad, Katedra za socijalnu politiku. Doktorirao je sociologiju na temu siromaštva u Hrvatskoj na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predavao je o različitim temama socijalne politike na preddiplomskim, poslijediplomskim i doktorskim razinama. Od 2010. glavni je urednik Hrvatskog časopisa za socijalnu politiku.

Bogati opus znanstvenog i stručnog rada obuhvaća područje siromaštva, socijalne pomoći, socijalne isključenosti, reforme u socijalnoj skrbi, poremećaje ponašanja, sankcije u zajednici i marginalnosti u društvu. Sudjelovao je u velikom broju značajnih istraživačkih, nacionalnih, europskih i međunarodnih projekata.

Teme nedavnih istraživačkih projekata bile su socijalni supermarketi u srednjoj i istočnoj Europi, dječje siromaštvo i strategije suočavanja s kućanstvom, ESSPROS metodologija.

Osim toga, bio je član više radnih skupina koje pripremaju reforme u različitim sektorima socijalne zaštite.

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Pojmovi socijalne isključenosti i uključenosti u europskoj socijalnoj politici i definicija pojmova delinkvencije i radikalizacije.....	2
2.1. Pojmovi socijalne isključenosti i uključenosti u socijalnoj politici EU-a.....	2
2.2. Definicija pojma delinkvencije.....	7
2.2.1. Veza između socijalne isključenosti i delinkvencije.....	10
2.3. Definicija pojma radikalizacije.....	12
2.3.1. Veza između socijalne isključenosti, nasilne radikalizacije i terorizma.....	15
3. Odabrane države u kontekstu modela socijalne države i sigurnosti.....	18
3.1. Odabrane države u kontekstu modela socijalne države.....	18
3.2. Odabrane države u kontekstu sigurnosti.....	20
4. Osvrt na odabrane indikatore socijalne isključenosti u odabranim državama.....	23
4.1. Zaposlenost i nezaposlenost.....	23
4.2. Obrazovanje, rano napuštanje obrazovanja i zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima.....	27
4.3. Siromaštvo.....	30
4.4. Imigranti.....	33
5. Osvrt na delinkvenciju i terorizam u odabranim državama.....	38
5.1. Osvrt na delinkvenciju.....	39
5.2. Osvrt na terorizam kao rezultat nasilne radikalizacije.....	44
6. Analiza dokumenata Francuske s ciljem prevencije delinkvencije i nasilne radikalizacije.....	47
7. Odabrani dokumenti i politike usmjerene na mlade, posebice politike socijalnog uključivanja mladih na europskoj i nacionalnoj razini u odabranim državama.....	56
7.1. Europska strategija za mlade 2019. - 2027.....	56
7.2. Strategije usmjerene na mlade.....	58
Zaključak.....	66
LITERATURA.....	70

Popis kratica

EU	Europska unija
EUROPA 2020	Strategy for smart, sustainable, and inclusive growth (Strategija Europske unije za rast i zapošljavanje)
OMK	Otvorena metoda koordinacije
EAPN	European Anti Poverty Network (Europska mreža za borbu protiv siromaštva)
AROPE	At risk of poverty or social exclusion (stopa siromaštva i socijalne isključenosti)
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe (Organizacija za europsku sigurnost i suradnju)
PISA	Programme for International Student Assessment (Međunarodni programi ispitivanja znanja i vještina petnaestogodišnjih učenika)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (UN-ov visoki povjerenik za izbjeglice)
ISRD	International Self-Report Delinquency Study (Međunarodno istraživanje delinkvencije)
EUROPOL	European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Agencija Europske unije za izvršavanje zakonodavstva)
FSPD	Strategie Nationale de prevention de la delinquance (Francuska strategija za prevenciju delinkvencije)
NPPR	Prévenir pour protéger - Plan national de prévention de la radicalisation (Francuski plan prevencije radikalizacije)

1. Uvod

Ovaj rad analizira povezanost socijalne isključenosti s indikatorima siromaštva, zaposlenosti i nezaposlenosti, obrazovanja u odabranim državama članicama Europske unije (EU), odnosno Belgije, Francuske, Njemačke, Irske, Finske i Češke Republike. Odabrane države članice imaju različitu socijalnu politiku i razlikuju se kako politički, tako i povijesno, odnosno zemljopisno. Zbog svega navedenog, odabrane države članice su zanimljive za analizu, posebno u domeni socijalne isključenosti, ali i u vezi uvijek aktualne delinkvencije i radikalizacije u njihovim društvima.

Europa ima veliko iskustvo u borbi protiv socijalne isključenosti, delinkvencije, radikalizacije, ali se tek zadnjih desetljeća sustavno analiziraju uzroci i posljedice na društvo u cjelini. Analiziraju se učinkovitost mjera prevencije i nadzora, posebno u vremenima snažne globalizacije, migracija stanovništva, i beskrajnih mogućnosti iskorištavanja informatičke tehnologije (IT). Svakodnevno se preispituju i unapređuju načini kako bolje razumjeti mlade ljude, kako ojačati njihovu otpornost, spriječiti marginalizaciju i kako ih poduprijeti da budu u poziciji iskoristiti svoje potencijale na osobno i društveno zadovoljavajući način te kako ojačati koheziju zajednice.

Uz uvod i zaključna razmatranja, rad ima sedam poglavlja kroz koja se analizira socijalna isključenost, izazovi i moguća rješenja, odnosno mogući izvori inspiracije za rješenja i pojačanu socijalnu uključenost marginaliziranih pojedinaca. U prvom poglavlju rad definira pojmove socijalne isključenosti, radikalizacije i delinkvencije te njihove povezanosti s čimbenicima socijalne isključenosti. U drugom poglavlju rad predstavlja relevantne informacije o odabranim državama članicama u kontekstu socijalne države i osjećaja sigurnosti njihovih građana. U trećem i četvrtom poglavlju analiziraju se odabrane varijable socijalne isključenosti, ali i pojave delinkvencije i radikalizacije (terorizam) u svezi socijalne isključenosti u odabranim državama članicama. Peto i šesto poglavlje nude pregled i analizu rješenja, osobito moguće planove za suzbijanje delinkvencije i radikalizacije. Francuska može poslužiti kao primjer praktičnih rješenja u borbi protiv socijalne isključenosti, u svezi delinkvencije i radikalizacije. Sedmo poglavlje predstavlja prikaz strategije socijalnog uključivanja, u odnosu na mlade u odabranim državama članicama.

2. Pojmovi socijalne isključenosti i uključenosti u europskoj socijalnoj politici i definicija pojmova delinkvencije i radikalizacije

2.1. Pojmovi socijalne isključenosti i uključenosti u socijalnoj politici EU-a

Europa se stoljećima bori protiv siromaštva i socijalne isključenosti. U povijesti je postojao problem zbog razumijevanja razloga koji mogu uzrokovati siromaštvo i socijalnu isključenost. Budući, da se društvo razvija sve više kroz informatizaciju, građanska prava, globalizaciju, zdravstvo i socijalnu skrb, razvijaju se nove vizije razumijevanja uzroka siromaštva i socijalne isključenosti. Veća svijest o prisutnosti siromaštva i socijalne isključenosti dovela je do boljeg razumijevanja mogućih gospodarskih, socijalnih i drugih problema koji se pojavljuju kao rezultat takvih pojava.

U novije vrijeme pojam socijalne isključenosti zamjenjuje pojam siromaštvo, prvenstveno u dokumentima EU-a, sa čim mnogi autori nisu zadovoljni, prvenstveno nudeći obrazloženje kako je koncept socijalne isključenosti širok i višeslojan. Kao na primjer koncept, dobrovoljne, nedobrovoljne isključenosti ili totalne isključenosti, problematične ili ne problematične isključenosti, svi navedeni pojmovi vezani uz socijalnu isključenost su u uzajamnoj ovisnosti različitih indikatora. Autor Šućur¹ naglašava kako je preklapanje indikatora siromaštva i socijalne isključenosti manje od očekivanog, te da bi bilo razumno zadržati oba pojma i siromaštvo i socijalna isključenost, promatrajući ih odvojeno, ali ipak povezano u određenim situacijama.

Autor Šućur² također kaže da se pojmu socijalne isključenosti na nivou EU-a ne pristupa sveobuhvatno kako se interpretira. Koncept prava građanskog statusa na nivou EU-a koji predstavlja osnovu socijalnog uključivanja kao što su jednake šanse na tržištu rada, obrazovanju, sudjelovanju u kulturi i zdravstvenoj zaštiti, odlučivanju i participaciji, realno se svodi na sudjelovanje na tržištu rada odnosno zaposlenosti ili nezaposlenosti. Dok koncept

¹ Šućur, Z. „Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija“, *Revija za sociologiju*, vol. 35 no. 1-2, 2004, str. 8.

² Šućur, Z. „Socijalna isključenost i socijalna pravednost“. U: *Socijalno inkluzivne knjižnične usluge* (ur. D. Sabolović-Krajina), Koprivnica, Knjižnica i čitaonica Fran Galović, 2018, str. 16.

uključivanja u današnjoj politici podrazumijeva uklapanje u širu društvenu sredinu, uz zadržavanje posebnosti i identiteta, što predstavlja izazov današnjem društvu.

Vrijeme pokazuje značajan razvoj relevantnosti promicanja socijalne uključenosti. Ako se promatra očima programa Siromaštva 1, 2 i 3, ovaj koncept nadrastao je puko prepoznavanje nužnosti sučeljavanja s trendovima siromaštva i socijalne isključenosti, kako bi dosegao razinu razumijevanja prioriteta socijalnog uključivanja, koji postaje neophodan element nacionalnih i europskih politika.

Prvi ključni korak, javlja se primjerice 1970. godine, kada se pojavljuje prvi program Siromaštva 1. Nakon toga vrijedi spomenuti Lisabonsku strategiju i pojavu Strategije Europa 2020. u kojoj Europska komisija (Komisija) pokušava definirati problem, prikupiti sve važne podatke od država članica i pokušati pronaći moguće rješenje kroz postavljanje određenih ciljeva, odnosno jednog općeg okvira kojemu sve države članice, u okviru svoje nadležnosti, trebaju djelovati. Jasno je da EU pristupa problemu jačanja socijalne uključenosti, odnosno suzbijanju socijalne isključenosti na jedan oprezan način, znajući sto točno hoće postići, ali i dalje poštujući nadležnost država članica u ovom području, odnosno njihovo pravo da biraju mjere, politike, rješenja, programe koji mogu biti odgovor na sve izazove specifične situacije koja postoji u njihovu društvu. Očigledna je kompleksnost ovakvog pristupa, jer iako nameće određene ciljeve, ipak ostaje općenit te u određenim situacijama uopće nije jasno kako ostvariti sve ono što se u stvari traži. S druge pak strane, takva općenitost daje dovoljno prostora za kritiku jer se može činiti kao proklamirani cilj, bez dostatnog uporišta u stvarnom svijetu i životu. Već na samom početku, u drugom desetljeću novog stoljeća došlo je do brojnih društvenih, gospodarskih i političkih promjena i oblikovanja okruženja u kojem se trebaju provesti reforme i poboljšanja. Trebalo je zadržati naglasak na utvrđenom cilju, što je bilo vrlo teško.

Svi programi za suzbijanje siromaštva, odnosno raznovrsni instrumenti, koji bi trebali pomoći ostvarenju zadatih ciljeva, dali su svoj doprinos u stvaranju Europske mreže za borbu protiv siromaštva (EAPN). To je bio početak velike pomoći i potpore, uglavnom financijske naravi, osnivanju europskih nevladinih organizacija uključenih u borbe protiv siromaštva. Kao što se navodi ranije, sve što je u vezi sa socijalnom politikom u nadležnosti je država članica. One imaju palicu i konačnu riječ, pri stvaranju politike, programa, rješenja te izgradnji prakse suzbijanja socijalne isključenosti u svom društvu. Komisija reagira i intervenira, uglavnom

putem inicijativa uklopljenih u takozvano neobvezujuće pravo³. Navedene inicijative utječu na države članice i usmjeravaju ih prema ostvarenju utvrđenog cilja.

Zanimljivo je uzeti u obzir socijalnu uključenost u okviru Lisabonske strategije koja je prethodila Strategiji Europa 2020., osobito u odnosu na zapošljavanje, rast, konkurentnost i socijalnu koheziju. Ključni instrument za postizanje ciljeva utvrđenih Lisabonskom strategijom bila je otvorena metoda koordinacije (OMK) usmjerena na koordinaciju nacionalnih sustava i politika zapošljavanja u različitim državama članicama. Ovaj alat upotrijebljen je za koordinaciju područja kao što su socijalna uključenost i mirovine, zdravstvena i dugoročna skrb, istraživanje i inovacije, informiranje, promicanje poduzeća. Također se smatralo korisnim povezivanje civilnog društva s raznim institucijama u relevantnim područjima politika. Međutim, OMK je u određenoj mjeri kritizirana zbog uplitanja u područja koja su držale države članice. Glavni cilj bio je spriječiti rizik od socijalne isključenosti, pomoći ugroženim skupinama i pojedincima, promicati jednak pristup robi, uslugama i tržištu rada za sve te podići razinu svijesti i na neki način aktivirati relevantne političke teme i aktere u konkretnom smislu⁴.

Dok je Lisabonska strategija naglasila važnost analiza statistika o siromaštvu ili socijalnoj isključenosti⁵ u njihovim društvima, broječni ciljevi postavljeni Strategijom Europa 2020 ostavili su snažan nacrt koji traži izvještavanje o razini socijalne uključenosti. Naglašava se da izvještaji trebaju biti u brojkama, ne nikako u rečenicama koje sadrže pojmove koje svi žele čuti, ali koji ne nalaze odraza u stvarnosti i brojkama. Na taj način, EU traži da nacionalne reforme i rješenja prijave brojke, istovremeno mudro birajući pokazatelje svog socijalnog rasta.

Ciljevi Strategije Europa 2020 su:

- Zaposlenost: 75% stanovništva u dobi od 20 godina do 64 godine mora biti zaposleno do 2020. godine;
- Istraživanje i razvoj: 3% BDP-a treba uložiti u sektor istraživanja i razvoja;

³ Dawson, M. *Novo upravljanje i transformacija europskog prava, koordinacije prava EU-a i socijalne politike*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011, str. 5-6.

⁴ Dawson, M. *Novo upravljanje i transformacija europskog prava, koordinacije prava EU-a i socijalne politike*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011, str. 103.

⁵ Andreß, H. J., Lohmann H. and Elgar H. *Radni pol u Europi, zapošljavanje, siromaštvo i globalizacija*, Publishing Limited, Glos/UK, Massachusetts/SAD, 2008, str. 8-13.

- Klimatske promjene i energija, odnosno smanjenje emisija stakleničkih plinova za 20% u odnosu na 1990. godinu, na način da se poveća udio obnovljivih izvora energije u konačnoj potrošnji energije do 20%, kao i poboljšanje energetske učinkovitosti za 20%;
- Obrazovne reforme, odnosno smanjenje udjela ranog napuštanja obrazovanja ispod 10%, odnosno osiguranje najmanje 40% stanovništva u dobi od 30 godina do 34 godine, koje ima završen tercijar ili ekvivalent obrazovanje;
- Postizanje smanjenje od 20 milijuna ljudi u populaciji koja živi u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti.

Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti u središtu je Strategije Europa 2020.⁶ S više od 120 milijuna ljudi u EU kojima prijete siromaštvo ili socijalna isključenost, u 2008. godini, čelnici EU-a obvezali su se da će do 2020. godine izvesti iz siromaštva i socijalne isključenosti najmanje 20 milijuna ljudi.

Koliko je Strategija Europa 2020 bila uspješna, osobito u području od interesa za ovaj rad, vidljivo je u izvješću o zajedničkoj procjeni Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o Strategiji Europa 2020 iz 2019. godine⁷.

U izvješću se navodi kako je na samim počecima Strategija Europa 2020 imala značajan odjek, a tek su praksa i njezina provedba počeli pokazivati ozbiljne nedostatke. Nakon nekog vremena postalo je očigledno kako su sve manjkavosti Strategije Europa 2020, u stvari pokazatelji dijela izazova koji čekaju države članice EU-a u njihovoj budućnosti. Zapravo je očito da će biti potrebno više napora kako bi se na prvim mjestima postigli odgovarajući ciljevi, jasno brojevno izraženi, utemeljeni na mjerljivim kriterijima. Provedba Strategije Europa 2020 u različite nacionalne sustave, uklonila je značajne zapreke prema društvima koja mogu jamčiti određenu razinu socijalne uključenosti. Neka su područja doista imala vidljive rezultate koji se brojem mogu natjecati sa svojim ciljevima. Jedan od zaključaka provedbe Strategije Europa 2020 upućuje na dugi oporavak EU-a od negativnih učinaka financijske i ekonomske krize. Naglašava se rekordna zaposlenost od 74.3% za dobnu skupinu od 20. godine do 64. godine, što je blizu cilja Strategije Europa 2020 (odnosno 75%). Ovo se postiže rastom tržišta i stvaranjem novih poslova, većim sudjelovanjem žena, zatim

⁶ European Commission, Poverty and social exclusion, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751>, 25.01.2022.

⁷ European Commission, Assessment of the Europe 2020 strategy, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019, str. 103-109.

podizanjem razina vještina dobne skupine od 20. godina do 64. godine kao i dužim zadržavanjem radnika na tržištu rada. Međutim, nezaposlenost i ekonomska neaktivnost i dalje su vrlo visoki u nekim državama. U izvješću se iznosi kako, unatoč dobrim rezultatima zapošljavanja, određene skupine (žene, stanovništvo migrantskog porijekla, niskokvalificirani radnici, mladi, stariji radnici i osobe s invaliditetom) i dalje ostaju u nepovoljnom položaju u odnosu na ostalo stanovništvo. Naglašava se važnost hitnog i dugoročnog pristupa rješavanju ovog problema. Također se iznosi da dugotrajna nezaposlenost i stanje na tržištu rada mladih i dalje ostaje važan segment za rješavanje.

Zanimljivo je napomenuti kako se u izvješću jasno naglašava nejednak učinak na različite slojeve društva. Naime, svi slojevi društva nisu jednako profitirali od gospodarskog oporavka u odnosu na pokazatelje raspodjele dohotka te postoje praznine u inkluzivnosti rasta (npr. polarizacija na visoko i nisko plaćene poslove).

Što se tiče obrazovanja, naglašava se kako i dalje postoje izazovi u jačanju obrazovanja, treninga i vještina. Zanimljivo je i kako su države članice izrazile zadovoljstvo korištenim parametrom stope siromaštva i socijalne isključenosti (*eng. at risk of poverty and social exclusion* - AROPE). Ovaj parametar kombinira siromaštvo, uskraćenost dohotka i nezaposlenost. AROPE je udio osoba koje su u riziku siromaštva ili materijalnoj deprivaciji ili žive u kućanstvima sa malim radnim intenzitetom.

Ističe se kako bi ciljeve Europskog stupa socijalnih prava⁸ i UN-ovi ciljevi održivog razvoja⁹ (SDG) trebalo smatrati temeljima bilo koje buduće strategije. Europski stup socijalnih prava je podijeljen u tri dijela. Naime, prvi dio govori o jednakim mogućnostima i pristupu tržištu rada (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje, rodna ravnopravnost, jednake mogućnosti, aktivna potpora zapošljavanju), dok drugi dio govori o pravednim radnim uvjetima (sigurno i prilagodljivo zaposlenje, plaće, informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza, socijalni dijalog i uključenost radnika, ravnoteža između poslovnog i privatnog života, zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje te zaštita podataka). Treći dio govori o socijalnoj zaštiti i uključenosti (skrb o djeci i potpora djeci, socijalna zaštita, davanja za nezaposlenost, minimalni dohodak, zdravstvena zaštita, uključenost osoba sa invaliditetom, dugoročna skrb, stanovanje i pomoć beskućnicima,

⁸ Europska Komisija, Europski stup socijalnih prava u 20 načela, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hr, 15.01.2022.

⁹ United Nations, Sustainable development goals, <https://sdgs.un.org/goals>, 25.01.2022.

pristup osnovnim uslugama). UN-ovi ciljevi održivog razvoja (SDG) odnose se na postizanje svijeta bez siromaštva, svijeta bez gladi, uz zdravlje i blagostanje, kvalitetno obrazovanje, rodnu ravnopravnost, čistu vodu i sanitarne uvjete, pristupačnu i čistu energiju, dostojanstven rad i gospodarski rast, razvitak industrije i bolje infrastrukture. Kako je vidljivo iz liste svih navedenih ciljeva, buduća strategija temeljit će se na istima, iako će na svoj način, sukladno realnosti u kojoj se bude stvarala, odrediti buduće prioritete i smjer djelovanja država članica.

Na kraju ovog poglavlja, može se zaključiti kako je Strategija 2020 nastavak pokušaja borbe protiv siromaštva. Na globalnom europskom nivou, vidljivi su pozitivni pomaci u području zapošljavanja i socijalne isključenosti, te smanjenja ranog napuštanja obrazovanja. Ipak, ono što je zabrinjavajuće, jesu određene skupine stanovništva u deprivilegiranom položaju, koje zahtijevaju hitne i dugoročne mjere koje bi popravile socijalnu sliku takvog stanovništva.

2.2. Definicija pojma delinkvencije

Pojam delinkvencije¹⁰ ima isti korijen riječi koji se koristi za opisivanje kaznenog djela u jezicima izvedenim od latinskog (*delinquere*), kao što su katalonski jezik, francuski jezik, talijanski kao i španjolski, odnosno portugalski jezik. U ovim državama pojam delinkvencije se odmah povezuje sa činjenjem kaznenog djela. U literaturi se navodi kako u državama engleskog govornog područja kao i u državama kontinentalne Europe, delinkventnost obuhvaća širok pojam, kako od devijantnog ili antisocijalnog ponašanja tako i do kaznenih djela.

Neki od pojmova koje možemo susresti u literaturi i okruženju, kada se želi opisati ponašanje mladih koje odstupa od društvenih normi, su poremećaj u ponašanju, antisocijalno ponašanje, devijantno ponašanje, rizično ponašanje, grupno nasilje itd.

Grupno nasilje je fenomen sveprisutan u urbanim gradskim područjima, posebno u predgrađima velikih europskih gradova. Stručnjaci koji su sudjelovali na konferenciji o urbanoj sigurnosti¹¹ u Parizu 2021. godine kažu kako je riječ o višeznačnoj pojavi, koja nije

¹⁰ Aebi, M. F. *Self-Reported Delinquency Surveys in Europe*, Guyancourt-France, Groupe Europeen de recherche sur les normativites, 2009, str. 8

¹¹ Le Forum Français pour la Sécurité Urbaine, Assises de la sécurité des territoires 2021 du FFSU Les acteurs locaux font le point sur leurs attentes et leurs pratiques en matière de sécurité, <https://ffsu.org/assises-de-la->

stabilna kako bi se adekvatno definirala. Nadalje, grupno nasilje se pojavljuje kao posljedica društvenih pojava kao što je primjerice pitanje identiteta mladih, nerijetko povezano s osjećajem pripadnosti, časti i promocije određenog područja.

Gradske četvrti postaju nepoželjna mjesta za život, zbog mnogih razloga. Jedan od najčešćih jeste osjećaj sigurnost građana. U takvim četvrtima, česti su napadi na policiju, te se mogu vidjeti scene kao iz filmova, sa zapaljenim autima, uništavanjem imovine i općom nesigurnošću. Gradske četvrti u koje policija ne ulazi, nažalost, nisu novost. Sredinom prošlog stoljeća, skupina sociologa u SAD-u (tzv. čikaška skupina) je analizirala ponašanje skupina ljudi u predgrađima velikih gradova i uvela u javni diskurs pojam subkultura. Taj pojam je odstupanje ponašanja pojedinca od njegove okoline i od norme ponašanja, s naglašenom željom za statusom i pripadanjem. Sve to dovodi do koncepta socijalne uključenosti kao pojma koji se nameće kao rješenje, odnosno ono čemu treba težiti, kako bi se umanjili navedeni problemi.

Maloljetnička delinkvencija se u literaturi definira kao grana kriminologije koja obuhvaća različita društveno neprihvatljiva ponašanja. Ova ponašanja odstupaju od normi, čiji je kriminalitet njezin najteži oblik. U javnosti se pojam delinkvencija ili delinkvent upotrebljava često i bez točnog određenja. U stručnim krugovima¹² usko shvaćanje delinkvencije podrazumijeva sva ponašanja koja sukladno zakonu imaju elemente kaznenih djela. Šire shvaćanje bi obuhvatilo sva ponašanja koja znače kršenje nekog pravnog propisa, odnosno ne samo kaznena djela, već i sva druga ponašanja koja su u suprotnosti sa bilo kojom pravnom normom u zemlji.

Najšire shvaćanje delinkvencije obuhvaća sva ponašanja, koja se mogu definirati kao štetna i nepoželjna sukladno normama društva. Tu spada, primjerice, bježanje od kuće, konzumacija alkohola, nasilje između osoba iste ili slične dobne skupine. Ovakva ponašanja mogu maloljetnika dovesti do kršenja pravnih normi.

[securite-des-territoires-2021-du-ffsu-les-acteurs-locaux-font-le-point-sur-leurs-attentes-et-leurs-pratiques-en-matiere-de-securite/](#), 25.01.2022.

¹² Martinjak. D., Odeljan R. Etiološki i fenomenološki čimbenici maloljetničke delinkvencije, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske Policijska akademija, Nastavni material za praćenje nastave i pripremanje ispita Kriminalitet djece i maloljetnika, Zagreb, 2016. str. 15.

Klasična etiologija¹³ delinkvencije dijeli se na tri teorije: biološku, psihološku i sociološku teoriju. Biološke teorije u svojoj osnovi podrazumijevaju da biološki čimbenici uzrokuju ili potpomažu nastanak ponašanja koje odudara od društvenih normi pa time i podupire kriminogeno ponašanje. Psihološka teorija na prvo mjesto stavlja karakteristike ličnosti i kognitivne poremećaje. Sociološka teorija analizira društveni kontekst u objašnjenju ljudskog ponašanja uz prihvaćanje bioloških i psiholoških osobina ličnosti.

Sveobuhvatan pristup problemu maloljetničke delinkvencije detektira problem, ali i nudi rješenja. Riječ je o konceptu rizičnih i zaštitnih čimbenika (*Risk-Need-Responsivity* model RNR)¹⁴, koji podrazumijeva propulzivni pristup delinkventnom ponašanju, analizira rizične i zaštitne čimbenike te čimbenike odgovora, odnosno reakcije. Analizom takvih podataka moguće je izračunati kriminogeni rizik. U literaturi¹⁵ se također ističe osam središnjih rizičnih čimbenika kao što su povijest činjenja kaznenih djela i prekršaja, obrazac osobnosti koji podržava prijestupničko ponašanje, način razmišljanja koji podržava prijestupničko ponašanje, veze i odnosi s osobama prijestupničkog ponašanja, obiteljski odnosi, škola i/ili posao, slobodno vrijeme i rekreacija, konzumiranje sredstava ovisnosti.

Analizirani čimbenici socijalne isključenosti u ovom radu mogu se svrstati u sociološke etiološke teorijske čimbenike maloljetničke delinkvencije odnosno mogu se promatrati kao neki od rizičnih čimbenika razvoja delinkventnog ponašanja.

Jedan od načina borbe protiv maloljetničke delinkvencije je još u Viktorijansko doba u Engleskoj kritizirao Charles Dickens u svojem romanu „Oliver Twist“, gdje je upozorio na problem institucionalnog preodgoja mladih bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Nažalost, uvijek se dogodi da promjene budu potaknute određenim šokantnim događajima ili spoznajama. Jedna od takvih je i tzv. *Ryan report* u Irskoj 2009. godine, koji se odnosi na zlostavljanja mladih bez odgovarajuće roditeljske skrbi u institucionalnom preodgoju. Ovaj izvještaj je značio prekretnicu i potaknuo lavinu reakcija javnosti. U izvještaju se naglašava učinak kažnjavanja djece, gdje se korisnici tretiraju kao zatvorenici, bez poštovanja njihovih

¹³ Martinjak. D., Odeljan R. Etiološki i fenomenološki čimbenici maloljetničke delinkvencije, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske Policijska akademija, Nastavni material za praćenje nastave i pripremanje ispita Kriminalitet djece I maloljetnika, Zagreb, 2016. str. 8.

¹⁴ Ricijaš. N, Jeđuđ Borić I., Lotar Rihtarić M., Miroslavljević A. Pojačana briga i nadzor iz perspective mladih I voditelja mjere, Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Zagreb 2014. str. 64.

¹⁵ Ricijaš. N, Jeđuđ Borić I., Lotar Rihtarić M., Miroslavljević A. Pojačana briga i nadzor iz perspective mladih I voditelja mjere, Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Zagreb 2014. str. 64.

prava, sloboda, interesa i izbora. Nadalje, u izvještaju se navodi da je takav sustav, gušio svaki ljudski potencijal u korisnicima te da su nadležna tijela, koja su trebala zaustaviti ovakve zlouporabe i ponašanja, bila nemoćna u svom djelovanju.

Europa je prepoznala važnost suočavanja sa problemom delinkvencije i institucionalnog preodgoja mladih, te je promijenila paradigmu, snažno potičući razbijanje institucionaliziranih rješenja. Tako je, primjerice, Nizozemska¹⁶, u razdoblju od 2010. godine do 2017. godine, prepolovila broj maloljetničkih institucija s 1240 institucija na 505 institucija. Ovo je postignuto u snažnom procesu deinstitucionalizacije. Nadalje, naglasak je stavljen na osnaživanje obitelji u društvenom, ali i u kaznenopravnom smislu. Naglasak nije više na prekršaju ili kaznenom djelu, već na počinitelju i njegovim psihosocijalnim potrebama u kontekstu prevencije daljnjeg delinkventnog ponašanja.

2.2.1. Veza između socijalne isključenosti i delinkvencije

Povezanost socijalne isključenosti i maloljetničke delinkvencije je značajna i kao takva naglašena u svim važnim dokumentima na svjetskom i Europskom nivou. Tako se, primjerice, u izvješću za mlade Ujedinjenih naroda¹⁷ (UN) iz 2003. godine i mišljenju Europskog ekonomskog i socijalnog foruma (EESC) o prevenciji maloljetničke delinkvencije¹⁸ iz 2006. godine, jasno naglašava povezanost delinkvencije s ekonomskim i socijalnim čimbenicima. Navodi se kako ekonomske krize, politička nestabilnost, slab socijalno-ekonomski razvoj, konstantna nezaposlenost, mala primanja i slabost institucija (npr. javno školstvo) neposredno podupiru razvoj delinkvencije i kriminala. U istom dokumentu se spominju problemi s kojima se suočavaju imigranti, kao primjerice, život na marginama društva sa značajno manje šanse za uspjeh, ali i grupiranje u urbanim sredinama. Ističe se da razlike u kulturnim vrijednostima

¹⁶ Souverein, F., Dekkers, T., Bulanovaitė, E., Doreleijers, T., Hales, H., Kaltiala-Heino, R., Oddo, A., Popma, A., Raschle, N., Schmeck, K., Zanoli M. and Van der Pol, T. Overview of European forensic youth care: towards an integrative mission for prevention and intervention strategies for juvenile offenders, *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2019, str. 5.

¹⁷ United Nations, World youth report, Juvenile Delinquency, 2003, str. 193-195.

¹⁸ Official Journal of the European Union, *Opinion of the European Economic and Social Committee on The prevention of juvenile delinquency. Ways of dealing with juvenile delinquency and the role of the juvenile justice system in the European Union*, 2006. str. 76-77.

rezultiraju konfliktnim situacijama, koje mogu biti glavni okidač pojave delinkventnog ponašanja i kriminalne aktivnosti.

Također je poznato da djeca koja žive u siromaštvu rjeđe pohađaju dobre škole, što im u budućnosti ograničava konkurentnost na tržištu rada. Djeca koja žive u marginaliziranim područjima češće imaju sklonost napuštanja obrazovanja, rjeđe imaju organizirano slobodno vrijeme (bilo kroz sport ili neku drugu izvannastavnu aktivnost). To znači da je prostor za kognitivni rast takve djece bitno smanjen, u odnosu na djecu koja odrastaju u redovnim okolnostima.

Ako se obitelj promatra kao jedan od glavnih elemenata utjecaja na pojedinca, funkcioniranje obitelji je neophodno, kako bi pojedinac rastao u pravilnom okruženju. Pojedinci, koji potječu iz obiteljske sredine, ponašat će se, u načelu, sukladno sredini u kojoj je odrastao. Ako su obitelj ili članovi obitelji primjer antisocijalnog ponašanja, dijete koje raste u toj obitelji, svakako će biti izloženo većem riziku usvajanja nepoželjnih navika i ponašanja. Može se reći kako su djeca i mladi najčešće žrtve socijalne isključenosti svojih roditelja. Njihov status i položaj u društvu, u odrasloj dobi, često je definiran iskustvima iz najranije dobi iz kuće i škole, posebno iskustvima roditelja. Autorica Ajduković¹⁹ naglašava da su odgojni postupci roditelja element koji značajno određuje eventualnu delinkvenciju djece i mladih. Nadalje se naglašava kako djeca i mladi uče kroz primjere odraslih u svojoj okolini, pa tako djeca i mladi koji doživljavaju pozitivna emotivna iskustva imaju veći potencijal za razvoj osjećaja samopoštovanja i empatije prema drugima, dok zanemarena djeca od strane roditelja u većoj mjeri razvijaju negativan stav prema okolini u vidu nepovjerenja, neprijateljstva sa smanjenim samopoštovanjem i neprekidnim traganjem za emotivnim ispunjenjem, koje može voditi u različite vidove ovisnosti

Može se zaključiti da je povezanost socijalne isključenosti s delinkvencijom mladih jasna kao i izražena u svim relevantnim dokumentima. Broj delinkventnih djela u Europi je u opadanju²⁰. Ipak mnogi autori²¹ naglašavaju kako je delinkvencija dinamična pojava. Dinamična narav ogleda se u njenom obujmu, fenomenologiji i intervencijama. Dva primjera

¹⁹ Ajduković, M. Stil odgoja u obitelji kao faktor delinkventnog ponašanja djece, *Primijenjena psihologija*, vol.11, 1990, str. 48-49.

²⁰ Ricijaš, N., Mandić, S., Lamešić, L. (u tisku): Dinamika kretanja kriminaliteta maloljetnika u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2020. godine, *Kriminologija i socijalna integracija*

²¹ Ricijaš, N., Jeđuđ Borić I., Lotar Rihtarić M., Miroslavljević A. Pojačana briga i nadzor iz perspektive mladih i voditelja mjere, Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Zagreb 2014. str. 52.

moгу poslužiti kao izvor dodatnih pojašnjenja ove tvrdnje. Prvi primjer je Finska²² u kojoj je, posljednjih godina, vidljiv trend opadanja stopa zlouporabe opojnih droga, delinkvencije, kriminala, tinejdžerskih trudnoća. Međutim, u Finskoj postoji zabrinjavajuće povećanje od 30% do 40% korištenja psihijatrijskih usluga, gdje adolescenti i djeca čine značajan udio korisnika takvih usluga. Drugi primjer je pojačan trend grupnog nasilja mladih na ulicama okupljenih u određene skupine (*gangs*²³), koje okupiraju određene gradske četvrti velikih europskih gradova i kao takvi izazivaju nezadovoljstvo domicilnog stanovništva, čime predstavljaju izazov za policiju i predstavljaju prijetnju koheziji društva.

2.3. Definicija pojma radikalizacije

Europsko društvo se sučeljava s nasiljem koje za posljedicu ima ljudske i materijalne gubitke. Različite skupine i danas nastoje na destruktivan, poguban i društveno neprihvatljiv način ostvariti svoje ideje ili živjeti svoje ideale na štetu društvene zajednice u okruženju. Mogu se spomenuti neki od najpoznatijih terorističkih napada i terorističkih grupa, kao što su napad u Münchenu za vrijeme Olimpijskih igara usmjeren na izraelske sportaše, teroristički napadi IRA-e (Irska republikanska armija), ETA-e (Baskijska separatistička organizacija), pojava ekstremističkih grupa kao Baader-Meinhof (*Roten army fraction RAF*) u Zapadnoj Njemačkoj ili Crvenih brigada u Italiji, koje su bile odgovorne za ubojstvo talijanskog premijera Alda Moroa, napad na zgrade svjetskog trgovačkog centra u New Yorku 2001. godine do desnog nacionalističkog terorističkog čina Brevika, odnosno najaktualnijih brojnih terorističkih napada. Svi oni, kao i mnogi drugi, značajno su uzdrmali osjećaj sigurnosti europskih građana.

Okidači terorističkog čina, koji je uzrok radikalizacije mladih, nisu posve jasni. Postoje mnoge teorije, razmatranja, odnosno pokušaju definiranja okidača, ali do sada nije sa sigurnošću utvrđena lista okidača terorističkog čina. Moglo bi se reći, kako postoji lista

²² Souverein, F., Dekkers, T., Bulanovaitė, E., Doreleijers, T., Hales, H., Kaltiala-Heino, R., Oddo, A., Popma, A., Raschle, N., Schmeck, K., Zanolini, M. and Van der Pol, T. Overview of European forensic youth care: towards an integrative mission for prevention and intervention strategies for juvenile offenders, *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2019, str. 4.

²³ Stummvoll, G. Youth gangs: Preventive social measures to reduce juvenile delinquency and gang crime, EURO.CENTRE. REPORT. Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research, 2021. str. 7.

primjera, ali i kako je ova lista otvorene naravi, što znači da svaki novi primjer, piše jedno novo pravilo, odnosno dodaje još jedan okidač, već postojećima. Hamed Mekrelouf²⁴, stručnjak za radikalizaciju i preventivne metode, predavač koji već duži niz godina radi sa socijalnim radnicima, pomažući im da razumiju i spriječe vjersku radikalizaciju, ističe vezu između delinkvencije, zatvora i radikalizma. Ova veza izrazito je važna za islamističku ideologiju i terorističke napade na francuskom tlu. Psihoanalitičar Alain Ruffion²⁵ ne isključuje moguću vezu nastanka radikalizacije iz baze delinkvencije. U tom smislu, ističe se kako su mladi određene nacionalne manjine na nekom području, koji padaju pod utjecaj delinkventnog ponašanja, jesu osobe u procesu pronalaženja identiteta, koje su vrlo podložne prihvaćanju ekstremističkih ili radikalnih ideja određenih grupacija, kako bi razvili osjećaj sigurnosti i pripadnosti.

Mnogi autori smatraju kako postoji nerazumijevanje različitih pojmova u javnosti. Ovim pojmovima opisuje se nasilje ili put k nasilju, osobito ako se jedan pojam opisuje drugim (kao, primjerice, u slučaju radikalizacije i ekstremizma). Za neke autore ekstremizam je završna faza radikalizacije koja postaje nasilna radikalizacija i vodi u terorizam, dok ju drugi, ako nije nasilna radikalizacija, uopće ne smatraju opasnošću za društvo.²⁶ Naime, ovakva radikalizacija može biti okidač pozitivnih promjena u društvu (Gandhi, Mandela, M. Luther King). Prema Međunarodnom opservatoriju za maloljetničko pravosuđe²⁷ (IJJO) nasilni ekstremizam je taj koji vodi do terorizma, dok je radikalizacija proces koji podupire nasilni ekstremizam. Centar za prevenciju radikalizacije koja dovodi do nasilja²⁸ (CPRLV) definira nasilnu radikalizaciju kao postupak usvajanja ekstremističkih stavova uključujući spremnost na upotrebu nasilja s ciljem promicanja vlastite ideologije.

²⁴ The Foreign Analyst, The Radicalization Phenomenon: From its Origins to its Prevention Methods
<http://theforeignanalyst.com/the-radicalization-phenomenon-from-its-origins-to-its-prevention-methods/>,
25.01.2022.

²⁵ La Marseillaise, Radicalisation : ni profil type, ni recette miracle
<https://www.lamarseillaise.fr/archives/radicalisation-ni-profil-type-ni-recette-miracle-BFLM045163>, 25.01.2022.

²⁶ Pressman, D. E. *Risk Assessment Decisions for Violent Political Extremism*,
<https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2009-02-rdv/2009-02-rdv-eng.pdf>, str. 8., 25.01.2022.

²⁷ Children, the justice system, violent extremism, and terrorism: An overview of law, policy and practice in six European countries, International Juvenile Justice Observatory (IJJO), Brussels, str. 7. - 8.

²⁸ Centre for the prevention of radicalization leading to violence, <https://info-radical.org/en/definition-2/>,
25.01.2022.

Uz sve, pojam radikalizacije i ekstremizma može imati i prefiks. Tako ovaj pojam može biti nasilan, vjerski, politički, odnosno umjereni. Zanimljivo je kako autor Sedgwick²⁹ kaže da uz sve činjenice koje mogu izazvati zbunjenost, pojam radikalizacije je pojam, koji se u javnost intenzivnije uvodi oko 2001. godine. Sredinom prošlog stoljeća u javnost se koristio pojam političko nasilje ili domaći terorizam (*home-grown terrorism*). Isti autor ističe kako bi se radikal mogao definirati kao osoba koja podržava ekstremni dio neke stranke ili grupe. Pojam radikalizacija predstavlja kretanje prema nekom zamišljenom cilju.

Autor Borum³⁰ iznosi definiciju radikalizacije Velike Britanije i Sjeverne Irske koja je sadržana u protuterorističkoj strategiji, kao proces pomoću kojeg ljudi podržavaju terorizam, nasilni ekstremizam i u nekim slučajevima pristupaju terorističkim grupama.

Opće prihvaćene definicije vezane za radikalizaciju moguće je potražiti u publikaciji Komisije o radu s mladima na prevenciji marginalizacije i nasilne radikalizacije³¹. Radikalizam predstavlja pritisak s ciljem reformiranja političkih i socijalnih institucija i uklanjanje svih društvenih okvira do tada poznatih. Radikalizacija predstavlja prihvaćanje i slijeđenje takvih ideja koje su u sukobu sa postojećem poretkom. Može se reći kako je pojam nasilnog ekstremizma ili nasilne radikalizacije pojam koji ima zajednički element u stavovima grupe ili pojedinaca, koji se kose sa vrijednosnim ili moralnim standardima određenog društva. Takva borba ne isključuje upotrebu nasilja, koja može varirati od verbalnih do terorističkih napada.

Pojam terorizma se u literaturi navodi kao završni čin bilo radikalizacije ili ekstremizma. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE)³² definira terorizam kao ozbiljan zločin, koji se ne smije povezati s bilo kojom nacionalnošću, religijom ili etničkom pripadnošću te se ne može opravdati bilo kojim političkim, filozofskim, ideološkim, rasnim, etničkim, vjerskim ili drugim razmatranjima. Vijeće sigurnosti, Organizacije Ujedinjenih

²⁹ Sedgwick M. The Concept of Radicalization as a Source of Confusion, *Terrorism and Political Violence*, Routledge, London, str. 480.

³⁰ Randy, B. Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories, *Journal of Strategic Security* 4, no. 4, 2012. str. 12.

³¹ E. Commission, *The contribution of youth work to preventing marginalisation and violent radicalisation* Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2017, str. 12

³² OSCE, *Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach*, Vienna, Published by the Organization for Security and Co-operation in Europe, 2014, str. 28.

naroda (UN) u svojoj rezoluciji 1566 (2004)³³ naglašava da je terorizam jedan od najozbiljnijih prijetnji miru i sigurnosti.

Neki od uzroka terorizma koji pridonose socijalnoj isključenosti, spominje se na razini Ujedinjenih naroda (UN) i Organizacije za Europsku sigurnost i suradnju (OSCE) koji kažu da kao moguće uzroke terorizma vide u dugotrajnim neriješenim sukobima, nedostatku vladavine zakona, kršenje ljudskih prava, etničkih, nacionalnih i vjerska diskriminacija, politička isključenost i socijalno-ekonomskoj marginalizaciji.

Komisija ističe da se radikalizacija koja dovodi do nasilnog ekstremizma mora spriječiti u najranijoj fazi. Ostvarenje uključivog društva jedan je od bitnih imperativa u ovom postupku.

U radu se koristi pojam nasilne radikalizacije, osobito kada se govori o izražavanju ekstremističkih stavova pojedinca ili skupine koji pokazuju spremnost na upotrebu nasilja (terorizma) s ciljem promicanja vlastite ideologije.

2.3.1. Veza između socijalne isključenosti, nasilne radikalizacije i terorizma

Socijalna isključenost usko je povezana s nasilnom radikalizacijom i terorizmom. Njihovu vezu svjedoče službeni dokumenti, kao i relevantna literatura, u kojoj odabrani autori ističu načine na koje sva tri koncepta mogu biti dovedena u vezu. Ipak, treba uzeti u obzir da iako su terorizam i nasilna radikalizacija povezani sa socijalnom isključenosti, oni doista nisu isključivo rezervirani za pojedince koji dolaze iz socijalno isključenih, siromašnih i neobrazovanih skupina.

Prije navođenja dokumenata i razmatranja relevantnih autora, svakako se treba osvrnuti na pojašnjenje gradacije razvoja pojedinca prema radikalnom pojedincu, koji je sposoban za teroristički čin. Ovakav prikaz omogućuje shvaćanje srži takvog razvoja, odnosno svih onih elemenata koji mogu biti pokazatelj nečega što eventualno dolazi, a koji, u konačnici, trebaju biti umanjeni ili eliminirani kako bi se smanjio broj nasilno radikaliziranih osoba, odnosno terorističkih djela.

³³ United Nations Security Council, *Resolution 1566*, Distr.: General, 2004, str. 1.

Teorija Moghaddama³⁴ može biti korisna vodilja, gdje se na slikovit način prikazuje postupak radikalizacije pojedinca kao postupak penjanja u zgradi, gdje svaki kat nosi viši stupanj radikalizacije.

Pojedinac počinje sa prizemljem zgrade, koje obilježavaju materijalni uvjeti u kojima pojedinac živi, odnosno psihološka samosvijest i subjektivna interpretacija situacije u kojoj se osoba nalazi. Na prvom katu su smještene svijest i percepcija o mogućnostima borbe protiv nepravednog tretmana, dok se u daljnjoj fazi, osoba suočava s načinima iskazivanja agresije (tzv. drugi kat). Daljnji razvoj radikalizacije Moghaddam naziva moralnim angažmanom (tzv. treći kat), koji dalje vodi do fiksiranja mišljenja o legitimnosti terorističkog čina. Na tzv. četvrtom katu, pojedinac kao da opravdava svoj plan i djelo koje planira, smatrajući ga posve opravdanim za sve ono što živi kao svoju stvarnost. Konačno, posljednji kat zgrade, odnosno posljednja faza jeste sami teroristički čin.

Ovakav prikaz izrazito je zanimljiv obzirom da na pojednostavljen i slikovit način, objašnjava svojevrstan preobražaj pojedinca napuštanjem određenog stupnja, odnosno po autoru kata, te stupanjem na novu razinu radikaliziranosti, odnosno po autoru prelaskom na novi kat. Iako se autor ne bavi pojmom, odnosno prisutnošću socijalne isključenosti na raznim katovima zgrade, ipak treba uzeti u obzir da socijalna isključenost prati penjanje pojedinca kroz katove, do razine kada je pojedinac spreman za počinjenje terorističkog čina.

Iako autor navodi kako imućniji pojedinci mogu biti počinitelji terorističkog čina, činjenica da je element materijalnih uvjeta smješten na prizemlje, potvrđuje tezu važnosti elementa socijalne isključenosti. Ovdje je riječ o osnovi, koja ako je pogrešno postavljena, čini nestabilnim sve ostalo što na njoj stoji (odnosno ugrožava stabilnost daljnjih katova zgrade).

Neki autori³⁵ ne odbacuju teoriju Moghaddama, ali navode kako je važno usredotočiti se na pojedince koji su još uvijek po Mogadhammu u prizemlju, odnosno u prvoj fazi. Oni naglašavaju kako socijalno isključeni, senzibilni pojedinci, mehanizmom osnovne ljudske potrebe za pripadanjem, mogu prihvatiti destruktivan smjer, neovisan o ideološkom sadržaju.

³⁴ Moghaddam, F. M. Psychological Processes and "The Staircase to Terrorism, vol.60, no.2. *American Psychologist*, vol.60, no.2, 2005, str. 161-169.

³⁵ Renström, E. A. Bäck H. and Knapton, H. M. Exploring a pathway to radicalization: The effects of social exclusion and rejection sensitivity, *Group Processes & Intergroup Relations*, vol 23, no 8. 2020, str. 1204-1229.

Prema Moghaddamu, upravo element psihološke naravi zauzima značajno mjesto u razvoju radikalizacije. S tim u vezi, treba naglasiti kako se većina preventivnih metoda na nivou politika država članica i EU-a odnosi na rješavanje problema socijalne uključenosti.

Neki od primjera teoretskih razmatranja nastanka nasilne radikalizacije, ističu kako socijalno-ekonomski nedostaci i politički stav igraju ulogu u razvoju islamskih radikaliziranih grupa u zapadnoj Europi. Ovo je samo jedan od primjera veze između terorizma i radikalizacije, i socijalno isključenih skupina u praksi.³⁶

Daljnji element, koji je važan za razvoj radikalizacije, je diskriminacija. Ona može biti ekonomska diskriminacija, diskriminacija kod zapošljavanja, otežan pristupu zdravstvenim uslugama, odnosno nekim drugim uslugama važnim za dobrobit pojedinca³⁷.

Komisija u publikaciji *Problem terorizma*³⁸ navodi kako djeca sjevernoafričkih imigranata rođena u Europi čine većinu počinitelja terorističkih napada u Europi, u razdoblju od 2012. godine do 2016. godine. te kaže da takve skupine pripadaju srednjoj ili nižoj srednjoj klasi, koja živi unutar odvojenih grupa u urbanim ili sub urbanim područjima. Nadalje navodi da je otežan pristup ovakvim skupinama, što po mišljenju Komisije dovodi do toga da se mladi u ovakvim skupinama osjećaju diskriminirano te nemaju redovit pristup školovanju, zaposlenju odnosno integraciji u društvo. Također se ističe da stjecanje državljanstva nije lako za ovakvu populaciju, što povećava njihovu separaciju od domicilne kulture društva u kojem žive. Ističe se njihov osjećaj neprihvatanja njihovog kulturnog obrasca i njihovih korijena. Zaključno u tekstu se kaže da sve navedeno, čini se izuzetno važno za razumijevanje razloga za planiranje, uključenost odnosno počinjenje terorističkog napada. Elementi koje posebice treba istaknuti, jesu nezaposlenost, rano napuštanje obrazovanja odnosno raznovrsne teškoće u obrazovanju, siromaštvo. Sličan smjer zauzimaju i određeni stručnjaci³⁹ za sigurnost, koji su podijelili svoje stavove kroz intervju u studiji proturadikalne politike. Oni razloge radikalizacije vide u gospodarskim krizama (primjerice, jedna od takvih kriza, bila je i kriza iz 2008. godine), koje

³⁶ Murshed S. M. and Pavan, S. *Identity and Islamic Radicalization in Western Europe, Economics of Security Working Paper 14*, Berlin, *Economics of Security*, 2009, str. 11.

³⁷ Piazza, J. A. "Poverty, minority economic discrimination, and domestic terrorism," *Journal of Peace Research*, Vol. 48 (March 2011), str. 349.

³⁸ European Commission, *Addressing Terrorism, European Research in Social Sciences and the Humanities in Support to Policies for Inclusion and Security, A Policy Review*, Bruxelles, 2016., str. 36-39.

³⁹ Jurczynszyn, L., Liedel, K., Pacewicz M. and Piasecka, P. *Report on the Comparative Analysis of European Counter-Radicalisation, Counter-Terrorist and De-Radicalisation Policies*, Dare, 2019, str. 13.

dovode do raznovrsnih financijskih poteškoće, manjak zaposlenja, otežan pristup radu, koje stvaraju nezadovoljstvo najranjivijih skupina društva. Upravo tu se nazire jedan od razloga mnogobrojnosti međunarodnih dokumenata, koji sadrže značajne smjernice za borbu protiv nasilne radikalizacije. Smjernice na socijalnom i obrazovnom polju pojavljuju se u velikom broju dokumenata⁴⁰.

Iz svega navedenog očigledno je kako se veza između socijalne isključenosti i terorizma odnosno nasilne radikalizacije, ne može i ne smije zanijekati niti zanemariti. Također ne može se tvrditi da će svaka osoba koja je socijalno isključena, biti i nasilni radikal, odnosno da će razmatrati teroristički čin, kao način svoje pobune prema društvu ili svoj odgovor na situaciju u kojoj se je zatekla. Iz svega navedenog može se zaključiti da socijalna isključenost predstavlja izazov društvu koji treba rješavati i smanjivati, posebice imajući na umu sve ono što ona sa sobom može donijeti.

3. Odabrane države u kontekstu modela socijalne države i sigurnosti

3.1. Odabrane države u kontekstu modela socijalne države

Socijalna država ili država blagostanja (*welfare state*)⁴¹ oblik je vlasti u kojem država štiti i promiče ekonomsku i socijalnu dobrobit građana, a temelji se na načelima jednakih mogućnosti, pravične raspodjele bogatstva i javne odgovornosti za one građane koji ne mogu osigurati minimalna sredstva za dostojan život.

Za analizu u ovom radu su odabrane države članice: Njemačka, Francuska, Belgija, Irska, Finska i Češka Republika, po modelu klastera socijalne države ili države blagostanja (*welfare state*). Države su odabrane imajući na umu način na koji ih je svrstao Gosta Esping

⁴⁰ Jurczyszyn, L., Liedel, K., Pacewicz M. and Piasecka, P. Report on the Comparative Analysis of European Counter-Radicalisation, Counter-Terrorist and De-Radicalisation Policies, Dare, 2019, str. 29.

⁴¹ Britannica, welfare state, <https://www.britannica.com/topic/welfare-state>, acc. 26.01.2022.

Andersen⁴² 1990. godine. On je analizirao koliko pojedinac ili obitelj može održati nivo kvalitete življenja ne oslanjajući se na tržište, odnosno koliko dugo i kako kvalitetno stupovi socijalne politike tržište, država i obitelj mogu podržati takav nivo življenja.

Po toj podjeli može se reći da bi, Njemačka, Belgija i Francuska pripadale tzv. konzervativno-korporativnoj socijalnoj državi. Glavne karakteristike takvog modela socijalne države su supsidijarnost (koja označava donošenje i provođenje odluka na najnižoj mogućoj funkcionalnoj razini institucionalne hijerarhije) u socijalnoj sigurnosti te oslanjanje na visoki stupanj zaposlenosti i zaštita građana kroz programe osiguranja.

Finska bi pripadala socijalno-demokratskom modelu koji je u stvari skandinavski model, a koji označava univerzalno pružanje razvijenih socijalnih usluga od strane države te razgranata vertikalna (preraspodjela dohotka od bogatijih prema siromašnijim) i horizontalna raspodjela dohotka (odnosno raspodjela unutar iste društvene kategorije, tijekom životnoga vijeka pojedinca).

Irska bi, nadalje, bila u grupi liberalno-socijalnih država. Najvidljiviji primjer u tom modelu su Sjedinjene Američke Države (SAD). Takav model karakteriziraju niski socijalni transferi i snažna prisutnost tržišta u socijalnom sektoru. Primjer, zdravstvenog osiguranja SAD-a je dobar primjer za shvaćanje funkcioniranja liberalne socijalne države. Američki predsjednik Obama je 2010. godine uveo zdravstveno osiguranje za najranjiviji sloj, koji broji 20 miliona do 30 miliona stanovnika, koji nisu imali nikakvu zdravstvenu zaštitu (poznatiji kao Obama care, odnosno *The Affordable Care Act - ACA*).

Češka Republika nije bila komentirana u radu Gosta Esping Andersena. On smatra kako se postkomunističke istočne zemlje mogu svrstati u jedan od tri navedena tipa. Ova tvrdnja se potvrđuje na primjeru Češke Republike, koja je primjerice 2007. godine imala nezaposlenost od oko 12%. Stopa nezaposlenosti se smanjuje na 2.5% 2020. godine, te predstavlja jedan od najboljih rezultata u EU-a. Vjerojatno je danas Češka Republika bliža državama koje su smještene u klaster konzervativno-korporacijskog tipa, zajedno s Belgijom, Francuskom, Njemačkom.

Nadalje, autor Fenger⁴³ potvrđuje klastere Andersena te proširuje analizu na istočnu Europu. U tom smislu, autor razmatra elemente kao što su ukupni državni rashodi, državni izdaci za

⁴² Esping-Andersen, G. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, New Jersey, Princeton University Press, 1990, str. 26-27.

zdravstvo, javna potrošnja za obrazovanje, broj liječnika na 1000 osoba, potrošnja na socijalnu zaštitu, prihodi od socijalnog doprinosa, prihod i porez na dobit, osobni porez i plaće državnih službenika. Uz navedene elemente, autor razmatra i elemente socijalne stvarnosti kao što su nejednakost, sudjelovanje žena, rast BDP-a, natalitet, inflaciju, životni vijek, smrtnost dojenčadi, nezaposlenost. Također, autor analizira i političko učešće, kroz stupanj povjerenja u državne institucije. Navedene elemente, autor smatra značajnim kako bi se država mogla svrstati u neki od navedenih klastera.

Zaključno, odabrane države članice spadaju u tri različita klastera socijalne države, koje na različite načine vode socijalnu politiku i pružaju socijalnu sigurnost svojim građanima. Autor Puljiz⁴⁴ za socijalnu sigurnost kaže da su socijalno sigurni oni građani koji su sigurni pred rizicima s kojima se mogu suočiti. Ovakvo shvaćanje temelji se na državnom djelovanju, zaposlenosti, obitelji, socijalnoj mreži dok pojam socijalna zaštita obuhvaća djelovanja države u rizicima kao što je bolest, materinstvo, nesreća, smrt, starost, nezaposlenost, nesigurnost itd. Uz pružanje socijalne sigurnosti, odabrane države članice su i ekonomske predvodnice na europskom i svjetskom nivou i kao takve pružaju izvrsne životne uvjete svojim građanima, pa su najčešći cilj kako migracijama unutar EU-a tako i migrantima sa različitih kontinenata.

3.2. Odabrane države u kontekstu sigurnosti

Razmatrajući pojam nasilne radikalizacije i posljedično terorizma te delinkvencije ne može se zaobići pojam sigurnosti koji ovisi o vrijednosnim i kulturološkim stavovima pojedinca i zajednice, kojoj taj pojedinac pripada. Osjećaj sigurnosti stanovništva, uz službene policijske statistike, je bitan pokazatelj kvalitete života. Zanimljivo je da podaci pokazuju stopu delinkvencije mladih koja je u padu. Ovaj trend vidljiv je nakon 2000-ih⁴⁵ godina, a prati ga

⁴³ Dr. Fenger, H. J. M. *Contemporary Issues and Ideas in Social Sciences: Welfare regimes in Central and Eastern Europe: Incorporating post-communist countries in a welfare regime typology*, Rotterdam, Department of Public Administration Erasmus University Rotterdam and Ministry of Social Affairs and Employment Netherlands, 2007, str. 23.

⁴⁴ Puljiz, V., Bežovan, G., Šućur, Z., Zrinščak, S. *Socijalna politika*, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2005, str. 10.

⁴⁵ Berghuis B. and De Waard, J. Declining juvenile crime – explanations for the international downturn , *Justitiële Verkenningen* ,vol. 43, no. 1, 2017, str. 1.

manji broj terorističkih napada u Europi u odnosu na npr. sedamdesete godine prošlog stoljeća⁴⁶. Ipak, ono što svakako treba naglasiti je kako se vremenom mijenja karakter terorističkih napada. Sedamdesetih godina prevladavali su separatističko-politički uzroci, dok posljednja desetljeća obilježavaju vjersko-politički uzroci, kao uzroci terorističkih napada. Svakako treba spomenuti kako osjećaj nesigurnosti građana raste. Tome zasigurno doprinose ubrzan razvoj ICT tehnologije, brzina dijeljenja informacija, socijalne mreže i veće zanimanje za crnu kroniku koja potiče osjećaj anksioznosti.

Ono što ohrabruje je podatak na tragu pada delinkvencije. Naime, u 2019. godini (u odnosu na 2010. godinu) zabilježen je pad udjela stanovništva, koje na području na kojem živi svjedoči kriminal, nasilje ili vandalizam⁴⁷. Na nivou EU-a taj je udio pao s 13% u 2010. godini na 11% u 2019. godini. Primjećuje se da je prosjek na razini EU oko 11% stanovništva, što znači da je gotovo svaki deveti stanovnik svjedočio nekom obliku kriminala, nasilja ili vandalizma u području u kojem živi. U odnosu na odabrane države članice vidljivo je kako države Belgija, Francuska i Njemačka imaju veći postotak stanovništva koje je svjedočilo nekom obliku kriminala, nasilja ili vandalizma u području u kojem živi. Francuska bilježi pad sa 16% na 15% 2019. godine, dok Njemačka bilježi rast od 1%, te relevantna stopa iznosi 14% 2019. godine. Belgija je također iznad prosjek EU-a sa svojih 13%, iako bilježi pad od 4% u odnosu na 2010. godinu. Irsko društvo ima stopu od 9% s padom od 2% u odnosu na 2010. godinu. Češka Republika, sa svojih 7%, kao i Finska sa stopom od 6%, svakako jesu ispod prosjeka EU- a 2010. godine i 2019. godine.

Analiza postotka populacije koji su svjedočili kriminalu, nasilju ili vandalizmu prema prihodovnoj situaciji 2019. godine⁴⁸, je vrlo značajna jer jasno pokazuje da u svim odabranim državama članicama, osim Finske, populacija koja živi ispod praga siromaštva svjedoči kriminalu, nasilju ili vandalizmu iznad prosjeka EU-a. Njemačka, Belgija i Francuska su opet iznad prosjeka EU-a, dok se Irska nalazi oko prosjeka EU-a. Francuska je država gotovo na

⁴⁶ Data graver, People killed by terrorism per year in western europe 1970-2015, 2018, <https://www.datagraver.com/case/people-killed-by-terrorism-per-year-in-western-europe-1970-2015>, acc.26.01.2022.

⁴⁷ Eurostat, Quality of life indicators - economic security and physical safety, 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety&oldid=538365#General_overview, acc.26.01.2022.

⁴⁸ Eurostat, Quality of life indicators - economic security and physical safety, 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety&oldid=538365#General_overview, acc.26.01.2022.

vrhu ove statistike i vidi se da postotak stanovništva od 22% ispod praga siromaštva, svjedoči kriminalu, nasilju ili vandalizmu. U Belgiji je rezultat u socijalno-depriviranim sredinama 17%. Njemačka spada u države sa najvećim postotkom stanovništva koji su svjedočili kriminalu, nasilju ili vandalizmu. Ipak Irska i Češka Republika sa svojim stopama jesu blizu prosjeka EU-a.

Analiza postotka stanovništva koji svjedoče kriminalu, nasilju ili vandalizmu prema stupnju urbanizacije⁴⁹ pokazuje da je prisutnost kriminala, nasilja i vandalizma najveća u gradovima na razini EU-a. Može se reći, kako se u odabranim državama (odabranim za područje ovog rada) niz nastavlja, te isti prati gore navedeni trend. Države Francuska, Njemačka i Belgija se nalaze iznad prosjeka EU-a, odnosno iznad 20%, u pogledu svjedočenja kriminala, nasilja ili vandalizma u gradovima u odnosu na prosjek EU-a sa stopom od 17%. U Njemačkoj je razlika percepcije kriminala, nasilja ili vandalizma u gradovima značajno veća nego u manjim gradovima i ruralnim područjima. Irska je na razini prosjeka EU-a, dok se Češka Republika i Finska nalaze ispod prosjeka EU-a.

Zaključno, stanovništvo koje živi ispod praga siromaštva gotovo dva puta više svjedoči kriminalu, nasilju ili vandalizmu živeći u urbanim sredinama, što čini značajno marginalizira i izolira određene skupine stanovništva na rubu velikih gradova izolirane i marginalizirane.

⁴⁹ Eurostat, Quality of life indicators - economic security and physical safety, 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety&oldid=538365#General_overview, acc.26.01.2022.

4. Osvrt na odabrane indikatore socijalne isključenosti u odabranim državama

Prethodna poglavlja ukazuju na postojanje veze između socijalne isključenosti i delinkvencije, odnosno nasilne radikalizacije. U ovom radu razmatraju se indikatori socijalne isključenosti za odabrane države članice, kao što su: nezaposlenost/zaposlenost, ispadanje iz obrazovanja (zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima petnaestogodišnjih učenika), siromaštvo i migracije.

Analiza se temelji na podacima o nezaposlenosti, odnosno zaposlenosti, podacima o ranom napuštanju obrazovanja, podacima o stanovništvu koje živi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti te podaci o broju imigranata u razdoblju od 2015. godine do 2019. godine za svaku odabranu državu članicu.

U analizi se koriste podaci iz Izvješća Europskog semestra za godinu 2020.⁵⁰, koji se odnose na već spomenute čimbenike socijalne isključenosti, za odabrane države članice.

4.1. Zaposlenost i nezaposlenost

Tablica 4.1. Podaci Eurostat-a o stopama zaposlenosti/nezaposlenosti 2020. godine.

	ZAPOSLENOST (20-64) (%)	NEZAPOSLENOST (20-64) (%)	NEZAPOSLENOST (15-24) (%)
Belgija	70	5.4	15.3
Njemačka	80	3.7	7.5
Francuska	71.4	7.7	20.2
Finska	76.5	7.1	21.4
Irska	73,4	5.3	15.3
Republika Češka	79.7	2.5	8.0
Prosjek EU-a	72.4	6.4	16.8

IZVOR: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_EMP_A_custom_950190/default/table?lang=en

Jedan od ciljeva Strategije Europa 2020 je zapošljavanje na razini od 75% na razini EU-a, uz ostale ciljeve kao što su razvoj R&D i inovacije, klimatske promjene i energija, kvalitetno

⁵⁰ European Commission, 2020 European Semester: Country Reports, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en, 26.01.2022.

obrazovanje, smanjenje siromaštvo i socijalna isključenosti. Strategija Europa 2020⁵¹ je strategija koja je imala svoj vijek trajanja, te je postigla određene ciljeve, dok su ostali ostavljeni za godine koje dolaze i dokumente koji slijede.

Primjerice, cilj zapošljavanja od 75% na razini EU-a, za godinu 2020. nije dosegnut za sve države EU-a. Međutim neke od odabranih zemalja imaju stopu zaposlenosti iznad sadašnjeg prosjeka EU-a i iznad postavljenog cilja od 75% iz Strategije Europa 2020.

Rezultati postotka zaposlenosti stanovništva starosti od 20. godina do 64. godina (u daljnjem tekstu zaposlenost 20. - 64.) odnosno nezaposlenosti u dobnoj skupini od 20. godina do 64. godine (u daljnjem tekstu nezaposlenost 20. - 64.) i postotka zaposlenosti stanovništva od 15. godina do 24. godine (u daljnjem tekstu zaposlenost 15. - 24.) u odabranim državama članicama su izvrsni, u odnosu na podatke o prosjeku na razini EU-a. Države koje svakako odskoču jesu Njemačka, Češka Republika i Finska u zaposlenosti 20. - 64. Njemačka i Češka Republika imaju, u svakoj navedenoj kategoriji, izvrsne rezultate, dok Irska ima odlične rezultate gotovo u svim kategorijama. Finska ima veću nezaposlenost 15. – 24. od prosjeka EU-a, dok su Belgija i Francuska gotovo podjednaki u rezultatima te su na začelju skupine odabranih država članica.

Zanimljivo je kako Izvješće Europskog semestra, Njemačka⁵², Belgija⁵³, Francuska⁵⁴ (Finska⁵⁵ se također navodi ali ne u tolikoj mjeri i u toliko segmenata) naglašava kako se rođeni izvan EU-a suočavaju sa lošim ishodima na tržištu rada, odnosno ističu da nezaposlenost ostaje visoka, posebno za skupine u nepovoljnom položaju, žene koje nisu rođene u EU, za populaciju sa lošijim socijalno-ekonomskim statusom i za populaciju s imigrantskim porijeklom.

⁵¹ European Commission, EUROPE 2020 European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>, 26.01.2022.

⁵² European Commission, Country Report Germany 2020, 2020, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en, str. 38-48

⁵³ European Commission, Country Report Belgium 2020, 2020, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en, str. 34-50.

⁵⁴ European Commission, Country Report France 2020, 2020, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en, str. 39-49.

⁵⁵ European Commission, Country Report Finland 2020, 2020, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en, str. 30-44.

Belgija navodi kako je, u 2018. godini, stopa zaposlenosti rođenima izvan EU-a bila 53.9%, odnosno 6.8% više, kada se dodaju oni koji su rođeni izvan EU-a (ali žive u Belgiji u posljednjih pet godina). Navedeni podaci su 18.1% ispod razine domicilnog stanovništva. Osobe koje imaju roditelje stranog porijekla, također imaju i slabiju stopu zaposlenosti. Francuska navodi da je postotak zaposlenosti Francuza rođenih s imigrantskim porijeklom u 2018. godini (61,5%), znatno ispod postotka zaposlenosti domicilnog stanovništva (77,4%), dok je postotak mladih imigrantskog porijekla, koji nisu u obrazovanju ili nisu zaposleni, također veći (ovaj postotak iznosi 38.1% naspram 30%).

Zanimljiv je podatak na razini EU-a kako je 78,8% žena rođenih izvan EU-a, izjavilo da ne koristi formalne usluge čuvanja djece u usporedbi s 64% onih koji to koriste u ukupnoj populaciji. Francuska nastoji smanjiti ovaj jaz, promovirajući ideju kako je radni status majki nešto što pozitivno utječe na međugeneracijsku mobilnost i smanjuje dječje siromaštvo, osobito u slučaju roditelja koji su rođeni u stranim državama.

Njemačka navodi da je razlika u zaposlenosti između rođenih u Njemačkoj i onih koji su rođeni izvan EU-a i dalje je jedan od najvećih u EU-u (16,3% u odnosu na prosjek EU-a 9,4%). Smanjenjem ovog jaza gotovo milijun ljudi moglo biti zaposleno. Kao odgovor na nedostatak kvalificiranih radnika i predviđeni pad radno sposobnog stanovništva za 10,2 milijuna do 2060. godine, vlada provodi sveobuhvatnu strategiju u tom smjeru. Između ostalog, to uključuje poticanje imigracije kvalificirane radne snage iz trećih zemalja, uz oslanjanje na potencijal domaćih i europskih kvalificiranih radnika. Ne smijemo zaboraviti da Njemačka ima najveću zaposlenost 20. - 64. na razini 80% i nezaposlenost 20. - 64. na razini 3.7% te da je Njemačka primila, od 2015. godine, najveći broj migranata te da je jedna od najprivlačnijih država za imigraciju od drugog svjetskog rata.

Irska⁵⁶ navodi važnost pružanja personalizirane potpore aktivnoj integraciji i olakšavanju kvalifikacija, posebno za ranjive skupine i ljude koji žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Regionalne razlike su među najvećima u EU i rastu. Oskudica u stanovanju i dalje je goruće pitanje, uključujući rastuće beskućništvo zbog nestašice socijalnih stanova. Značajne su razlike u stopama zaposlenosti osoba u dobi od 20. do 64. godine s visokim, srednjim i niskim obrazovanjem.

⁵⁶ European Commission, Country Report Ireland 2020, 2020, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en. str. 38-49.

Finska naglašava kako bi nedostatak radne snage mogao negativno utjecati na gospodarski rast, također naglašavajući da stanovništvo stari brže od očekivanog. Također, u odnosu na manjak kvalificiranih radnika ističe se kako bi rješavanje ovih pitanja moglo zahtijevati strukturne reforme sustava socijalnih naknada. Korak u ovom smjeru podrazumijeva reformu socijalnih davanja. Upravo je politički okvir socijalnih davanja ometao sudjelovanje određenih skupina na tržištu rada, osobito u slučaju imigranata, osoba s niskom kvalifikacijom, osoba migrantskog porijekla, osoba s djelomičnom radnom sposobnošću i osoba s invaliditetom.

Češka Republika⁵⁷ je izrazito pozitivan primjer na razini EU-a te na razini odabranih država članica. Zaposlenost u ovoj državi ima stopu od gotovo 80% iznad prosjeka EU-a. Nedostatak radne snage u budućnosti mogao bi negativno utjecati na rast u budućnosti. Velika zaposlenost i nedostatak radne snage je utjecao na rast plaća, povećavajući jedinične troškove rada, ali i na smanjenje konkurentnosti rada. U Češkoj Republici, niskokvalificirani radnici i osobe sa invaliditetom nisu u potpunosti integrirani na tržište rada. Razlog za to leži u aktivnim politikama tržišta rada, koje nisu dostatno prilagođene, a tomu ne doprinosi niti otežana integracija stranih radnika na tržište rada. Zbog navedenog problema nestašice radne snage, Češka Republika je 2019. godine donijela zakone koji olakšavaju zapošljavanja državljana izvan EU-a, posebno za kvalificirane i visokokvalificirane radnike.

⁵⁷ European Commission, Country Report Czech Republic 2020, 2020, https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en. str. 23-31.

4.2. Obrazovanje, rano napuštanje obrazovanja i zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima

Tablica 4.2. Podaci Eurostat-a za rano napuštanje obrazovanja i zaostajanja i čitanju, matematici, prirodoslovnim predmetima (stopa od ukupnog broja petnaestogodišnjih učenika 2018.godine)

	RANO NAPUŠTANJE OBRAZOVANJA (%) 2020	ZAOSTAJANJE U ČITANJU, MATEMATICI, PRIRODOSLOVNIM PREDMETIMA (% OD 15. GOD. UČENIKA) 2018
Belgija	8.1	21.3
Njemačka	11	20.7
Francuska	8.0	20.9
Finska	8.2	13.5
Irska	5.0	11.8
Češka Republika	7.6	20.7
Prosjek EU-a	10.1	22.5

IZVOR: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_10/default/table?lang=en

Pokazatelji ranog napuštanja obrazovanja i rezultati PISA testova, naročito zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima jesu veoma važni pokazatelji, jer predstavljaju osnovu svim programima sprječavanja delinkvencije i radikalizacije kroz naglašenost važnosti programa odgoja i obrazovanja kao stupa socijalnog uključivanja mladih.

Europa je u Strategiji Europa 2020⁵⁸ prepoznala problem i postavila jasan cilj smanjenja ranog napuštanja obrazovanja mladih starosti od 18. - 24. godina na razinu od 10%. U 2016. godini brojčano je bilo više od 4 milijuna ranog napuštanja škole diljem Europe, te je zaposleno samo oko 45% osoba. Segment obrazovanja i ostajanja u obrazovanju danas je naročito važan i iz perspektive globalizacije i imigracija. Obrazovanje i školstvo, posebno za djecu i mlade ranjivih skupina, je uz zaposlenje najvažniji čimbenik socijalne uključenosti.

⁵⁸ European Commission, EUROPE 2020 European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>, 25.01.2022.

Dokument Europske komisije o ranom napuštanju obrazovanja iz 2017. godine⁵⁹ jasno naglašava važnost odgoja i obrazovanja od najranije dobi i važnost preventivnih mjera kao koordinacije svih službi od socijalnih do zdravstvenih i radnog sektora. Važnost rješavanja problema segregacija prema vrsti škola te važnost ponovnog uključivanja onih koji su rano napustili obrazovanje svakako treba uzeti u obzir za cjelokupnu analizu ove tematike.

PISA testovi⁶⁰ (*Programme for International Student Assessment*) su međunarodni programi ispitivanja znanja i vještina učenika petnaestogodišnjih učenika. PISA testovi daju podatke koliko obrazovni sustavi određenih zemalja (zemalja koje sudjeluju u testiranju) učinkovito pripremaju mlade naraštaje za budući život i rad. Također PISA testovi pomažu i implementaciji politika za unapređenje njihovih obrazovnih sustava.

Može se reći da u većini odabranih država članica uspjeh u obrazovanju i rano napuštanje škole uvelike ovisi o socijalno-ekonomskim čimbenicima. Finska i Irska su definitivno države koje odskakuju od prosjeka odabranih država članica. Finska navodi kako je kvaliteta obrazovanja i dalje među najboljima u Europi, ali kako postoje trendovi koji bi mogli narušiti tu i takvu sliku. Uključenost kroz obrazovanje je na visokoj razini. Postotak ranog napuštanja obrazovanja je ispod prosjeka EU-a, dok je postotak učenika koji ranije napuštaju obrazovanje, a nisu rođeni u EU, u odnosu na one koji su rođeni u EU, 5.5% veći. Kada se govori o PISA testovima, Finska i Irska imaju gotovo za polovicu manji postotak u odnosu na ostale države. Irska postiže najbolje rezultate u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima. Također, Irska postiže najbolje rezultate što se tiče uključivog obrazovanja. Učenici sa slabijom socijalno-ekonomskom pozadinom i imigrantskim statusom imaju najniži udjel loših rezultata u odnosu na europski prosjek.

Belgija, Njemačka, Francuska pa i Češka Republika se nalaze u sličnoj situaciji, dakle velikom utjecaju socijalno-ekonomskih prilika na rano napuštanje obrazovanja i uspjeha na odabranom PISA testu.

⁵⁹ European commission, European Semester thematic factsheet early school leavers, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/european-semester_thematic-factsheet_early-school-leavers_en_0.pdf, 25.01.2022.

⁶⁰ OECD, PISA Programme for International Student assessment, <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>, 25.01.2022.

Belgija navodi kako su obrazovni ishodi uvelike određeni sa socijalno-ekonomskom i imigracijskom pozadinom. Uspjeh u čitanju, rano napuštanje obrazovanja među učenicima s imigrantskim podrijetlom je među najvišima u EU. Razlika u obrazovnim ishodima petnaestogodišnjaka između različitih škola je najveća u EU, osobito kada je riječ o školama sa velikom koncentracijom učenika migrantskog porijekla i socijalno-ekonomske deprivacije.

Francuska je jedna od država članica u kojoj je zabilježena najveća povezanost između socijalno-ekonomskih čimbenika i uspješnosti u PISA testovima. Navodi se kako su učenici iz povoljnijih socijalno-ekonomskih sredina ostvarili više od dvije školske ocjene bolje rezultate od učenika iz nepovoljnijih socijalno ekonomskih sredina. Također se navodi da je učinak petnaestogodišnjaka na PISA testovima u 2018. godini, iz područja čitanja, matematike i prirodoslovnim predmetima malo ispod prosjeka, što je zadovoljavajući rezultat. Nadalje, postoji značajna razlika u obrazovnim ishodima u urbanim i ruralnim područjima.

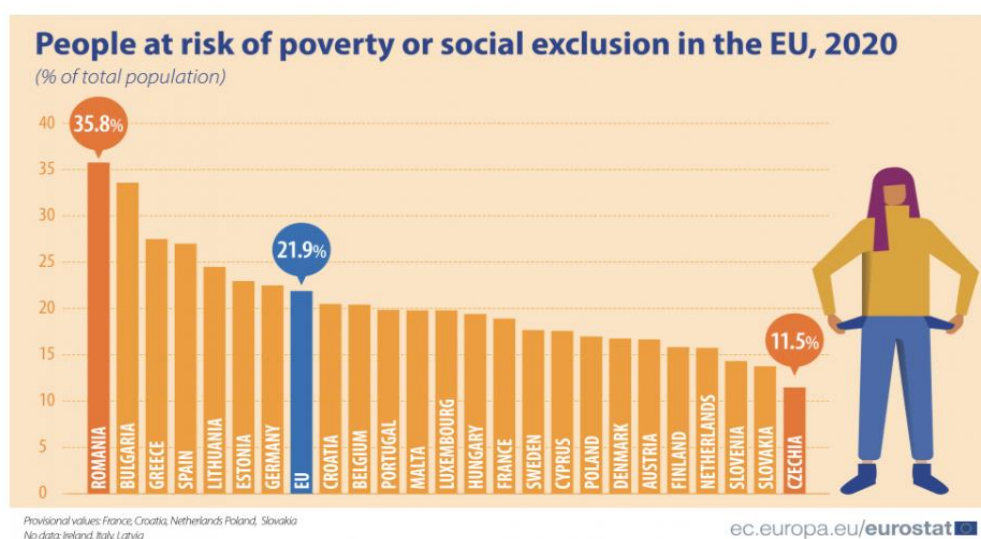
U Njemačkoj, socijalno-ekonomska pozadina i dalje utječe na ishode obrazovanja. Uspjeh petnaestogodišnjaka u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima je oko prosjeka EU-a, međutim postoje problemi koje imaju učenici sa slabijeg imovinskog statusa. Tako primjerice, postoje problemi u zaostajanju u čitanju, dok najveći jaz postoji u čitanju između učenika rođenih u inozemstvu i učenika koji imaju migrantsko porijeklo. Također je primijećeno da se učenici grupiraju u školama koje funkcioniraju na različitim razinama uspješnosti. Stopa učenika koji rano napuštaju obrazovanje je tri puta veća za učenike rođene u inozemstvu od 2010. godine. Osim toga, postotak učenika sa slabijom socijalno-ekonomskom situacijom je tri puta manji u visokom obrazovanju. Osobe s imigrantskim porijeklom i dalje imaju manju vjerojatnost da će započeti strukovno obrazovanje od ljudi bez takvog podrijetla.

Kao i kod Francuske, u Češkoj Republici učenici iz povoljnijih socijalno-ekonomskih sredina ostvaruju više od dvije školske ocjene bolje rezultate od učenika iz nepovoljnijih socijalno ekonomskih sredina. Nadalje, učenici iz socijalno-ekonomsko nepovoljnijih sredina imaju oko 30% slabiji uspjeh u čitanju od onih sa boljom socijalno-ekonomskom pozadinom. Također je primijećen jaz u uspješnosti škola koje se fizički nalaze na ekonomsko depriviranim područjima ili onih u ekonomsko prosperitetnim sredinama.

4.3. Siromaštvo

Europska komisija je kao indikator socijalne isključenosti u strategiji Europa 2020 odabrala tzv. AROPE koeficijent, tj. udio osoba koje su u riziku siromaštva ili materijalnoj deprivaciji ili žive u kućanstvima sa malim radnim intenzitetom.

Za potrebe ovog rada razmatrati će se AROPE koeficijent te Izvješće Europskog semestra 2020. za odabrane države članice koje su bitne za razumijevanje ovog poglavlja u kontekstu teme rada.

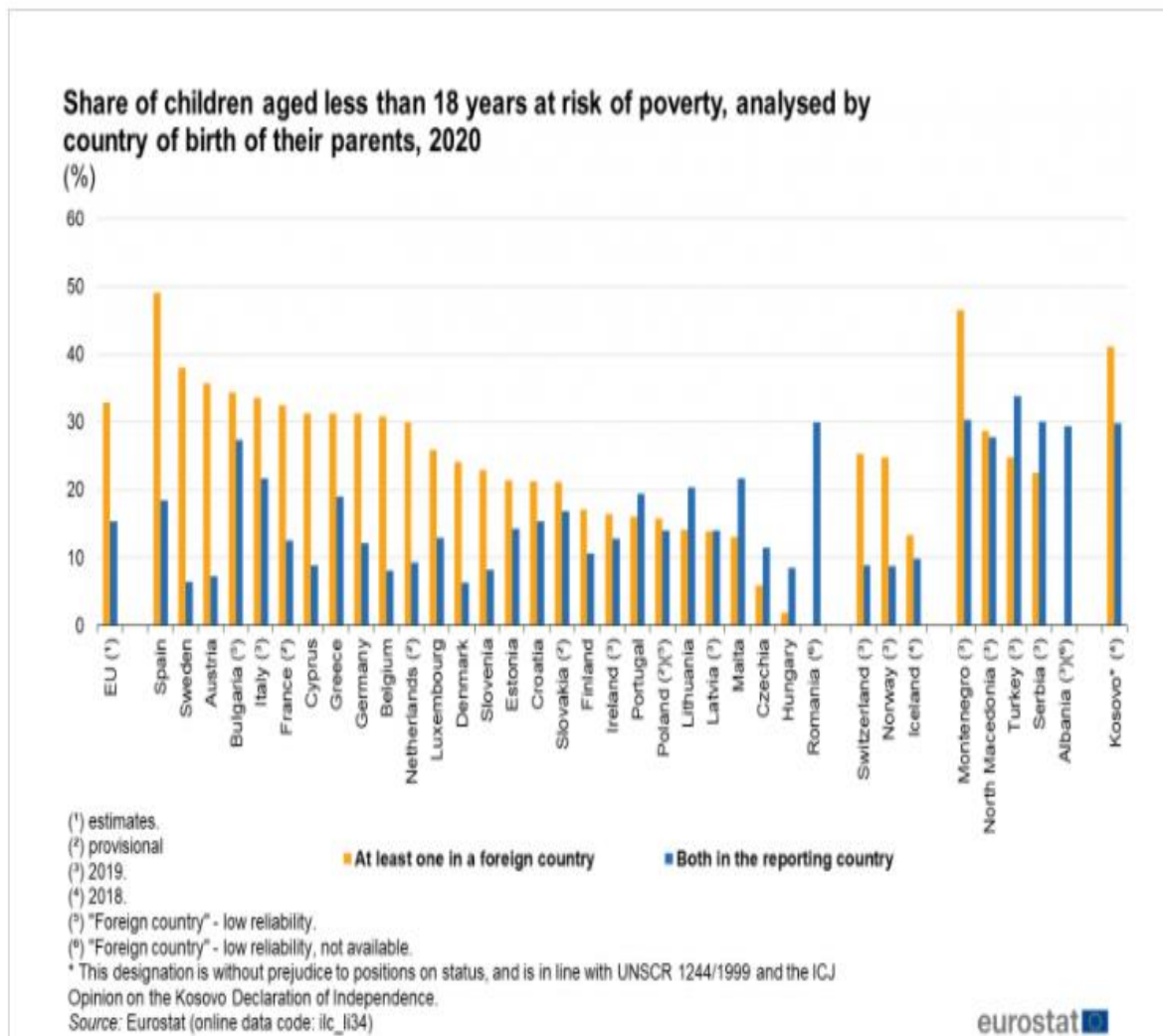
Slika 4.1. Podaci Eurostat-a za stope populacije u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u EU, 2020.godine

IZVOR: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion&oldid=549030

Ono što se može zaključiti iz priloženih slika 4.1. i 4.2. je kako su odabrane države članice većinom ispod prosjeka EU-a (Njemačka malo iznad prosjeka) što znači da je manji postotak populacije u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Češka Republika ima najmanji AROPE koeficijent od 11.5%, dok se ostale odabrane države članice nalaze oko prosjeka EU-a (nedostaju podaci za Irsku).

U Izvješću Europskog semestra 2020., stopa AROPE rođenih izvan EU-a veća je za 32% u odnosu na domicilnu populaciju što predstavlja najveću razliku u cijeloj EU (podaci za 2018. godinu). Postotak populacija u materijalnoj oskudici za domicilno stanovništvo je 3,1%, dok je za one rođene izvan EU-a je 14,7%. Koeficijent AROPE, u skupini osoba niskih kvalifikacija, je (u skupini od 18 godina do 64 godine) 32,1%, dok je među osobama koje nisu

rođene u EU (u dobnoj skupini iznad 18 godina) 42,3%. U Belgiji, za djecu kao ugroženu skupinu, rizik od siromaštva ili stope socijalne isključenosti je 23,2% u 2018. godini, u odnosu na 22,0% u 2017. godini. Rizik od siromaštva za djecu s roditeljima koji su rođeni u inozemstvu (stopa od 32% u 2020. godini) otprilike je tri do četiri puta veći nego među djecom s domicilnim roditeljima.

Slika 4.2. Podaci Eurostat-a, stopa djece mlađe od 18. godina u riziku od siromaštva u odnosu na državu rođenja roditelja

IZVOR:

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children at risk of poverty or social exclusion#The highest risk of poverty or social exclusion](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#The_highest_risk_of_poverty_or_social_exclusion).

U Francuskoj, određene skupine stanovništva imaju veći postotak siromaštva i socijalne isključenosti. To se osobito odnosi na samohrana kućanstva, kućanstva s niskim intenzitetom rada s uzdržavanom djecom te niskokvalificirana kućanstva. Povećan je rizik siromaštva i socijalne isključenosti djece koja žive u takvim kućanstvima s 24% u 2017. godini na 29.1% u 2018. godini. Socijalno-ekonomska situacija žena i rođenih uopće izvan EU-a se pogoršava,

pa se njihov rizik od siromaštva i socijalne isključenosti povećao s 33,4% u 2017. godini na 37,4% u 2018. godini. Isti rizik postoji za populaciju rođenu u Francuskoj, a iznosi samo 15,4%. U Francuskoj, kao i u Belgiji, rizik od siromaštva za djecu s roditeljima koji su rođeni u inozemstvu (stopa 33% u 2020. godini), otprilike je tri puta veći nego među djecom s domicilnim roditeljima.

U Njemačkoj, deprivilegirane skupine kao samohrani roditelji, obitelji sa troje i više djece, obitelji sa niskom stručnom spremom ili migrantskim porijeklom, imaju najveći rizik od siromaštva i socijalne isključenosti. Njemačka bilježi podatak nejednakosti bogatstva, na način da je 10% najbogatijih kućanstava posjedovalo oko 55% ukupnog neto bogatstva. Ovakvi podaci idu u prilog gore navedenoj tvrdnji o postojanju određenih skupina stanovništva u izrazito nepovoljnoj situaciji. Iz primjera Njemačke, vidljivo je kako je rizik od siromaštva za djecu s roditeljima od koji je najmanje jedan rođen u inozemstvu, mnogostruko veći u odnosu na djecom sa domicilnim roditeljima.

Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti za Irsku je pala je s 22,7% u 2017. godini na 21,1% u 2018. godini te je ostala na toj razini i u 2019. godini. Navodi se da na to značajno utječe veliki udio stanovništva sa niskim udjelom rada u kućanstvu što se reflektira na djecu u takvim kućanstvima. Iz slike 2. vidi se da je rizik od siromaštva za djecu s roditeljima koji su rođeni u inozemstvu 19% u 2020. godini, dok je postotak među djecom s domicilnim roditeljima oko 14%. Dakle, nema značajnije razlike.

Rizik od siromaštva i socijalne isključenosti u Finskoj i nejednakosti u prihodima i dalje je među najnižima u EU-u, 15,7% u 2020. godini. Povišeni je rizik od siromaštva i socijalne isključenosti za određene ranjive skupine, poput samozaposlenih, djece niskokvalificiranih roditelja i ljudi s migrantskim porijeklom. Socijalni transferi igraju glavnu ulogu u smanjenju siromaštva, posebno naknade za nezaposlenost, naknade za bolest i invalidnost. Relativna potrošnja na socijalnu zaštitu među najvećima je u EU, te je povećana tijekom posljednjih godina. U 2018. godini socijalni transferi smanjili su stopu rizika od siromaštva za 53,7% (u usporedbi s prosjekom EU-a od 33,2%). Iz slike 2. vidi se da je rizik od siromaštva za djecu s roditeljima koji su rođeni u inozemstvu 15% u 2020. godini, dok je postotak među djecom sa domicilnim roditeljima oko 7%. Dakle, očigledno je da postoji značajna razlika ali ipak ne tako velika kao kod Belgije, Francuske i Njemačke gdje je ta razlika mnogostruka.

Češka Republika ima izvrsne rezultate (podaci iz 2019. godine pokazuju AROPE koeficijent koji je najbolji u Europi 12,5%). Pokazatelji siromaštva pokazuju kako Češka Republika ima

bolji učinak od prosjeka EU-a, iako neki izazovi ostaju. Osobe bez zaposlenja i samohrani roditelji u relativno su većem riziku od siromaštva (21,7%, odnosno 36,9% u 2018. godini). Iz slike 2. vidi se kako je rizik od siromaštva za djecu s roditeljima koji su rođeni u inozemstvu 5% u 2020. godini, dok je postotak među djecom sa domicilnim roditeljima oko 12%.

4.4. Imigranti

Određene države zapadne Europe kao što su npr. Njemačka, Francuska, Italija, države Beneluksa i Nordijske države, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, svojom demokratskom politikom (otvorenih vrata za sve) i ekonomskim procvatom, naročito poslije drugog svjetskog rata, doživljavaju imigrantski boom. U to vrijeme, zapadno-njemačka poslijeratna ekonomija nasušno vapi za radnom snagom. Europske države koje su prije drugog svjetskog rata upravljale kolonijama (neke države su na različite načine diktirale politike u određenim afričkim državama i nakon drugog svjetskog rata kao, primjerice, Francuska i Belgija), popunjavaju potrebu za radnom snagom većinom iz tih država, uz olakotnu okolnost poznavanja jezika i to najviše iz zemalja sjeverne Afrike tzv. Magreb ili Maroka, Alžira, Tunisa. Upravo ovakvi doseljenici predstavljaju prvu generaciju imigranata sa Afričkog kontinenta.

Ratom u Siriji, koji je počeo 2011. godine, polako se povećava pritisak migranata na europski kontinent, a naročito na zapadne europske države, dok 2015. godine, migrantski val doživljava svoj vrhunac. Pritisak migranata ne jenjava u značajnoj mjeri, u posljednjih nekoliko godina.

Prihvat izbjeglica i migranata izaziva i dan danas oprečna mišljenja u kojima se isprepliću etička (prihvat ljudi koji bježe od rata), društvena i politička pitanja i čini se najvažnija ekonomska politika. Demografska slika Europe nije sjajna, te je obilježava stanovništvo koje sve više stari, slabi natalitet i viši mortalitet. Službena politika je politika otvorenih vrata naročito u Njemačkoj, koja je na razini Europe primila najveći broj migranata.

Nekoliko zanimljivih podataka Eurostata,⁶¹ o kretanju imigranata unutar granica EU-a :

⁶¹ Eurostat, Migration and migrant population statistics

- 2,7 milijuna imigranata ušlo je u EU iz zemalja koje nisu članice EU-a 2019. godine;
- 23 milijuna ljudi (5,1%) od 447,3 milijuna ljudi koji su živjeli u EU 1. siječnja 2020. godine, bili su državljani izvan EU-a.
- 2019. godine države članice EU-a dodijelile su državljanstvo 706 400 osoba koje imaju uobičajeno prebivalište na teritoriju EU, što je porast od 5% u odnosu na 2018. godinu.
- Ukupno je 4,2 milijuna ljudi doselilo se u jednu od država članica EU-a tijekom 2019. godine, dok je 2,7 milijuna migranata napustilo državu članicu EU-a. Međutim, ove ukupne brojke ne predstavljaju migracijske tokove u ili iz EU-a u cjelini, jer uključuju i tokove između različitih država članica EU-a.
- U 2019. godini procijenjeno je da je u EU bilo 2,7 milijuna useljenika iz zemalja koje nisu članice EU-a, a oko 1,2 milijuna ljudi emigriralo je iz EU-a u državu izvan EU-a. Uz to, 1,4 milijuna ljudi koji su ranije boravili u jednoj državi članici EU-a preselili u drugu državu članicu.
- U apsolutnom iznosu, najveći broj nedržavljana koji žive u državama članicama EU-a 1. siječnja 2020. godine, zabilježen je u Njemačkoj (10,4 milijuna osoba), Španjolskoj (5,2 milijuna), Francuskoj (5,1 milijuna) i Italiji (5,0 milijuna), državljani u ove četiri države članice zajedno su predstavljali 71% od ukupnog broja nedržavljana koji žive u svim državama članicama EU-a, dok su iste četiri države imale 58% udjela u stanovništvu EU-a.

Navedeni podaci ukazuju na situaciju u EU, koja je u malom vremenskom periodu prihvatila veliki broj migranata. S migrantima, EU je prihvatila i daljnje izazove, koji će zahtijevati usklađivanje politika socijalne integracije, odnosno pronalaženje rješenja koja mogu odgovoriti na takve izazove.

Često se po medijima mogu čuti različiti termini, migrant, imigrant, ekonomski migrant. Po definiciji UNHCR-a⁶² izbjeglica podrazumijeva ljude koji se nalaze izvan države svog

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics, 25.01.2022.

⁶² Eurostat, Migration and migrant population statistics

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics, 25.01.2022.

uobičajenog boravišta i imaju osnovani strah od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenim društvenim skupinama ili političkog mišljenja. Osobe koje bježe pred konfliktima ili široko rasprostranjenog nasilja, također se smatraju izbjeglicama iako se na njih primjenjuju neki drugi pravni mehanizmi, a ne propisi Konvencije iz 1951. godine.

Pojam migrant je široki pojam koji uključuje većinu ljudi koji odlaze u stranu državu vođeni mnogim razlozima i tamo ostaju određeno vrijeme (obično najmanje jednu godinu, što isključuje kratke posjete turista, poslovnih putovanja i slično). Razlikuje se od pojma imigrant koji označava nekoga tko dobije trajno nastanjenje u državi koja nije njegova prvobitna domovina.

Nadalje ekonomski migrant je osoba koja napušta svoju državu podrijetla zbog financijskih, a ne izbjegličkih razloga. Nasuprot tomu, tražitelj azila je osoba koja je podnijela zahtjev za priznavanje izbjegličkog statusa i koja čeka da se ovaj zahtjev prihvati ili odbaci. Ova definicija ne predmnijeva ni jednu moguću odluku, ona samo opisuje činjenicu da je osoba podnijela zahtjev. Nekim će se tražiteljima azila priznati izbjeglički status, a nekima neće. Nadalje, interno raseljena osoba/prognanik je osoba koja je bila prisiljena napustiti svoj dom zbog sukoba, progona (istih razloga kao i izbjeglice), prirodnih katastrofa ili sličnih okolnosti. Međutim, za razliku od izbjeglica, interno raseljena osoba ostaje unutar granica svoje države

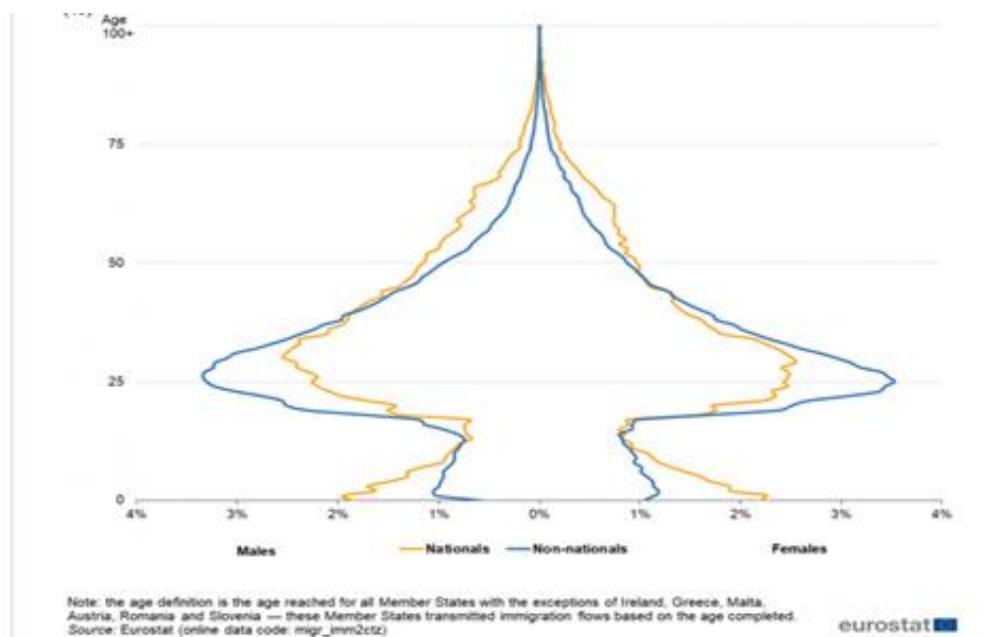
Tablica 4.3. Podaci Eurostat-a za ukupan broj imigranata koji su tijekom referentne godine stigli u odabrane države članice

Države/godine	2015	2016	2017	2018	2019
Njemačka	571 047	1 029 852	917 109	893 886	886 341
Belgija	146 626	123 702	126 703	137 860	150 006
Francuska	364 221	377 709	369 621	387 158	385 591
Finska	287 746	34 905	31 797	31 106	32 758
Irska	80 792	85 185	78 499	97 712	85 630
Češka R.	29 602	64 083	51 847	65 910	105 888

IZVOR: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en>

Iz tablice 4.3. je vidljivo da su odabrane države članice primile najveći broj migranata uz još neke europske države kao npr. Španjolska, Velika Britanija Italija.

Odabrane države su primile od 3% do 8.5% migranata od ukupnog postotka domicilnog stanovništva (razdoblje 2015. godine do 2019. godine), što predstavlja veliki izazov kako na nacionalnom tako i na globalnom europskom nivou. Odabrane države su prihvatile (u prosjeku od postotka ukupnog stanovništva): Francuska oko 3% (malo manje od 2 miliona), Njemačka oko 4.5% (oko 4 miliona), Irska oko 8.5% (420 tisuća), Češka Republika oko 3% (oko 300 tisuća), Belgija oko 6.5% (oko 700 tisuća) i Finska oko 3% (150 tisuća).

Slika 4.3. Podaci Eurostat-a za dobnu strukturu migranata EU 2019. godine

IZVOR:

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Age_structure_of_immigrants_by_citizenship,_EU,_2019_\(%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Age_structure_of_immigrants_by_citizenship,_EU,_2019_(%25).png),

Slika 4.3. prikazuje dobnu strukturu migranata, gdje najveći dio populacije čini dobna skupina između 15. godina i 30. godina, odnosno mlađe radno sposobno stanovništvo. Ovaj podatak jedan je od najvažnijih podataka, s aspekta Europe koja stari te koja ima povećanu potrebu za radnom snagom. Može se zaključiti kako je pitanje učinkovite integracije pozicionirano visoko u listi djelovanja socijalne politike, kako na nacionalnoj tako i na europskoj razini.

Do sada se moglo primijetiti kako imigranti zasigurno imaju manje šanse za uspjeh. Razlozi za ovakvu tvrdnju mogu se naći i u istraživanju odnosno Izvješću o integraciji i uključivanju migranata⁶³.

U istraživanju su sudjelovale različite organizacije, od civilnog društva do nacionalnih sveučilišta iz Slovačke, Njemačka, Francuske, Belgije, Italije, Španjolske.

Po mišljenju različitih organizacija koje su sudjelovale u istraživanju, može se primijetiti kako su glavni izazovi za uspješnu integraciju imigranata: znanje jezika države u koju imigrant želi ostat, priznavanje kvalifikacija obrazovanja. Međutim, ono što značajno prijeti uspješnoj integraciji i najveća je prijetnja koheziji društva je mišljenje različitih organizacija da gotovo svaki treći ili četvrti ispitanik smatra da postoji diskriminacija na bazi rasizma i ksenofobije⁶⁴ što za posljedicu ima limitiranu i svrsishodnu interakciju između imigranata i domicilnog stanovništva.

Gotovo svaki treći ispitanik smatra da postoje i poteškoće u traženju zaposlenja. To smo vidjeli u prethodnom poglavlju, da su određene države članice svjesne takvog problema i da s obzirom na broj migranata u najboljoj životno produktivnoj dobi politika zapošljavanja mora i može više učiniti i kako učinjeno nije dovoljno.

Istraživanja⁶⁵ pokazuju da čak i oni koji rade, u prosjeku rade na manje cijenjenim i slabije plaćenim poslovima, ali su i tri puta više zastupljeni u odnosu na stanovništvo koje ima državljanstvo jedne od članica EU-a. Riječ je o zastupljenosti u tercijarnim djelatnostima, manualnim djelatnostima, najčešće fizičkim djelatnostima za koje ne treba posebno obrazovanje. Ista skupina je vrlo slabo zastupljena (naime, tri do pet puta manje) u javnoj administraciji, obrazovanju, menadžmentu orijentiranom na tržište.

Zaključno, ono što je zabrinjavajuće na razini odabranih država članica, je da u svim analiziranim indikatorima socijalne isključenosti (nezaposlenost/zaposlenost, ispadanje iz

⁶³ European Commission, Report on the consultation on the integration and inclusion of migrants and people with migrant background, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020,

⁶⁴ European Commission, Report on the consultation on the integration and inclusion of migrants and people with migrant background, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020, str. 17.

⁶⁵ European Commission, Statistics on migration to Europe,

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en#overall-figures-of-immigrants-in-european-society, 25.01.2022.

obrazovanja - zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima petnaestogodišnjih učenika, siromaštvo, imigranti) postoji jedan sloj društva u deprivilegiranom. Tu skupinu čine socijalno-ekonomski deprivirani građani i imigranti, čak do druge ili treće generacije. Tako primjerice, Njemačka, Belgija i Francuska (Finska se također navodi ali ne u tolikoj mjeri i u toliko segmenta) bilježe podatke o stanovništvu, koje je rođeno izvan EU-a, a koje se sučeljava sa lošim ishodima na tržištu rada, odnosno ističu da nezaposlenost ostaje visoka, posebno za skupine u nepovoljnom položaju, žene koje nisu rođene u EU, za stanovništvo s lošijim socijalno-ekonomskim statusom te naročito za stanovništvo s imigrantskim porijeklom. Belgija, Njemačka, Francuska pa i Češka Republika, nalaze se u situaciji u kojoj je utjecaj socijalno-ekonomskih prilika na rano napuštanje obrazovanja i uspjeha na odabranom PISA testu vrlo velik, dok je za Irsku i Finsku ova stopa najmanja. Nadalje, postotak djece mlađe od 18. godina u riziku od siromaštva, u odnosu na državu rođenja roditelja u Belgiji, Njemačkoj i Francuskoj, je tri do četiri puta veći za djecu kojoj se najmanje jedan roditelj rodio van države prebivanja. Ovaj postotak za Irsku i Finsku je dvostruko manji, a u slučaju Češke Republike je zanemariv. Što se tiče prihvata migranata, Njemačka, Belgija i Francuska prednjače u EU, imajući na umu dobnu strukturu imigranata u najvećoj mjeri 15. do 30. godina starosti. Ova dobna skupina predstavlja najproduktivnije životno doba, koje karakterizira želja za samo aktualizacijom te visokom radnom energijom. Ovo su iznenađujući podaci koji nam govore da u spomenutim državama članicama postoji jedan sloj društva koji je u izrazito deprivilegiranom položaju u svim analiziranim čimbenicima socijalne isključenosti. Može se pretpostaviti kako je pojava delinkvencije i nasilne radikalizacije realna prijetnja društvu u navedenim državama članicama, ukoliko se usmjerenim i pravodobnim strategijama socijalne uključenosti takva slika ne promijeni

5. Osvrt na delinkvenciju i terorizam u odabranim državama

Delinkvencija i nasilna radikalizacija nisu i ne mogu biti samo nacionalni problemi, pogotovo gledano sa stajališta ujedinjene Europe, globalizma i prodiranja informacijske tehnologije i društvenih mreža u sve sfere našeg života. Pouzdani pokazatelji su presudni za bolje

razumijevanje uzroka, korelacija i ishoda delinkventnog ponašanja maloljetnika i mladih u riziku od nasilne radikalizacije. Koordiniran pristup i razmjena informacija je ključan segment suprotstavljanju delinkvenciji i nasilnoj radikalizaciji.

5.1. Osvrt na delinkvenciju

Razumijevanje delinkventnog ponašanja je jako važno, posebno zbog usmjerenosti preventivnih mjera koje zahtijevaju korektno mjerenje takvog ponašanja. Autori, Piquero, Macintosh, Hickman⁶⁶ objašnjavaju kako se u razdoblju prije šezdesetih godina dvadesetog stoljeća u Americi, većina istraživanja delinkvencije temeljila na policijskim izvješćima za koje se kasnije pokazalo da nisu bili sasvim točni, a koja izvješća su pokazivala kako je delinkvencija većinom bila svojstvena muškim osobama, mladima afroameričkog podrijetla i mladima iz slabijeg socijalno ekonomskog zaleđa. Međutim, istraživanjem iz 1957. i 1958. godine znanstvenici su došli do zaključka da većina mladih koji su sudjelovali u nekom kriminalnom djelu, nisu bili službeno registrirani. Nakon toga, anketni upitnici, uz službene podatke nadležnih državnih tijela, postaju nezaobilazni kod analize delinkvencije i počinjenja kaznenih djela mladih i viktimizacije mladih. Što je važno jer umanjuje mogućnost krive percepcije i stigmatiziranje određenih skupina društva.

Značajan korak u tom smjeru istraživanja delinkvencije predstavlja međunarodno istraživanje delinkvencije⁶⁷ (ISRDR). Ovo istraživanje odnosno njegova tri dijela i rezultati Eurostata za osuđene ili osumnjičene maloljetnike će se koristiti u radu kao pokazatelj delinkvencije u odabranim državama članicama.

ISRDR 1 je proveden (u razdoblju od 1990. godine do 1992. godine) za proučavanje delinkvencije i viktimizacije, učenika od 12. godina do 15. godina starosti, kada je određen broj znanstvenika iz 13. Europskih zemalja došao na ideju kreiranja zajedničke metodologije i analiziranja pojave delinkvencije. ISRDR 2. (razdoblje od 2005. godine do 2007. godine) predstavlja još ozbiljnije istraživanje sada već 30. zemalja. ISRDR 3. (u razdoblju od 2012.

⁶⁶ Piquero, A., Macintosh, R. and Hickman, M. The Validity of a Self-Reported Delinquency Scale: Comparisons Across Gender, Age, Race, and Place of Residence, *Sociological Methods & Research*, vol 30, no 4, 2002, str. 492-493.

⁶⁷ Northeastern University, <https://web.northeastern.edu/isrd/summary/>, 25.01.2022.

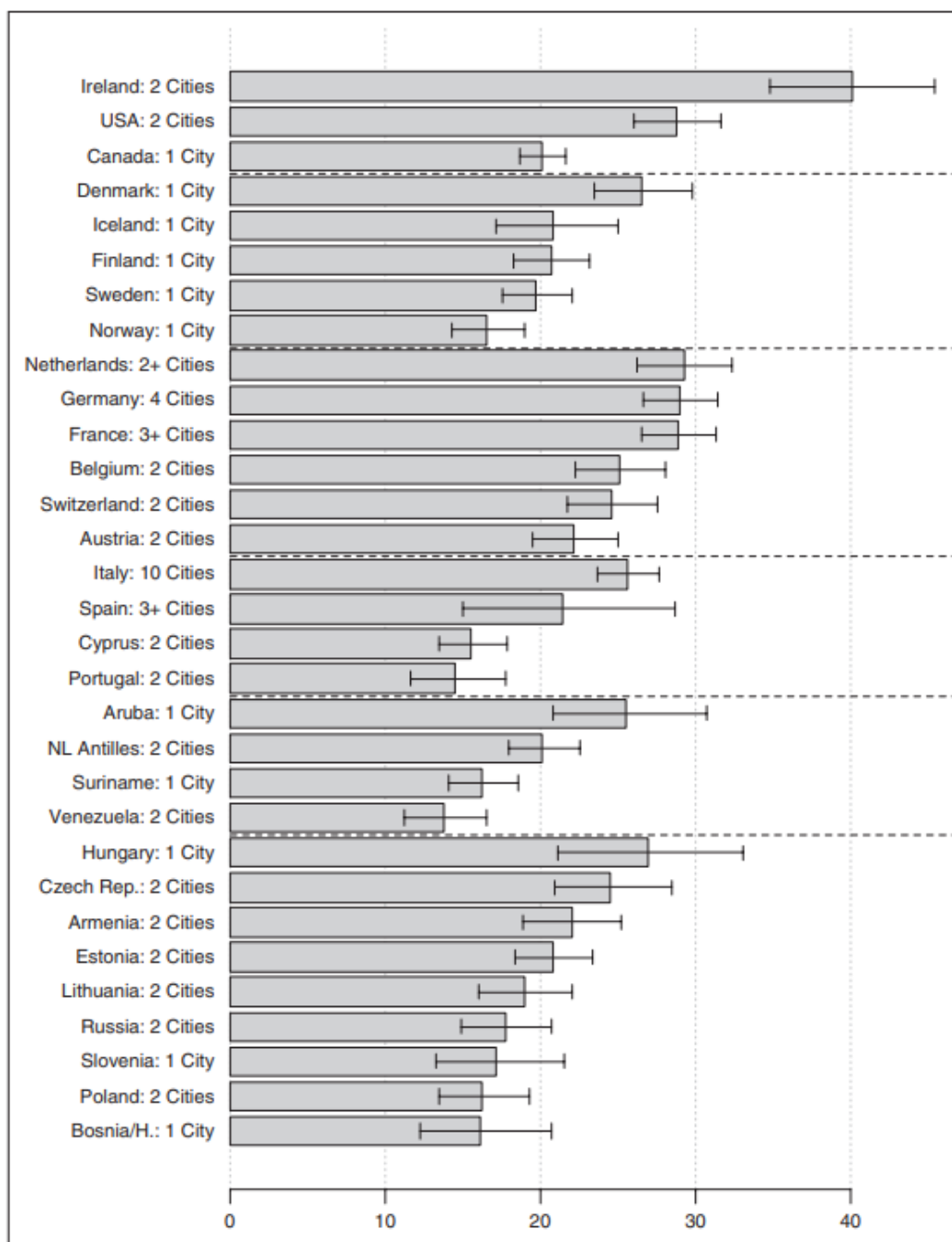
godine do 2019. godine) 26 zemalja, ISRD 4. je planiran za razdoblje od 2020. godine do 2022. godine.

ISRD 1⁶⁸ je pokazao važnost i svrsishodnost ovakvog istraživanja naglašavajući kako su najčešći imovinski delikti i vandalizam. Nadalje, zapanjujući podatak je da je oko 10% mladih u državama sjeverozapadne i južne Europe sudjelovalo u nekom obliku delinkventnog ponašanja. Utvrđeno je, kako je početna dob uporabe lakih droga kasnija od čina delinkventnog ponašanja, kao i da djevojke u prosjeku sudjeluju manje u delinkventnim radnjama od mladića. Svojevoljno napuštanje školske nastave je element koji se dovodi u vezu s delikventnim ponašanjem. Europska komisija je, u Strategiji Europa 2020⁶⁹, kao jedan od ciljeva navela smanjenje ranog napuštanja obrazovanja, svjesna multidisciplinarnosti prisustva na školskoj nastavi i što dužeg ostanka u institucionalnom odgoju i obrazovanju a time i pozitivnog utjecaja na smanjenje delinkvencije. Konzumiranje alkohola počinje između 13. godina i 14. godina te se eventualno nastavlja sa lakim drogama, odnosno u kasnijoj fazi, s teškim drogama. Većina ponašanja koja nisu u skladu sa normama i zakonima, rezultira počiniteljem koji ostane neotkriven, a kada se počinitelj registrira izostaje prikladna reakcija.

Rezultati sugeriraju da postoje razlike između različitih grupa država. Naime, zapadnoeuropske i anglosaksonske države uglavnom imaju rezultate s najvišom stopom delikvencije. Slijede ih sjevernoeuropske države, te države Latinske Amerike i Mediterana dok su postsocijalističke države na začelju.

⁶⁸ Junger-Tas, J., Marshall, I. H., Enzmann, D., Killias, M., Stekete M. and Gruszczynska, B. *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond, Results of the Second International Self-Report Delinquency Study*, New York, Springer, 2010. str. 1-13.

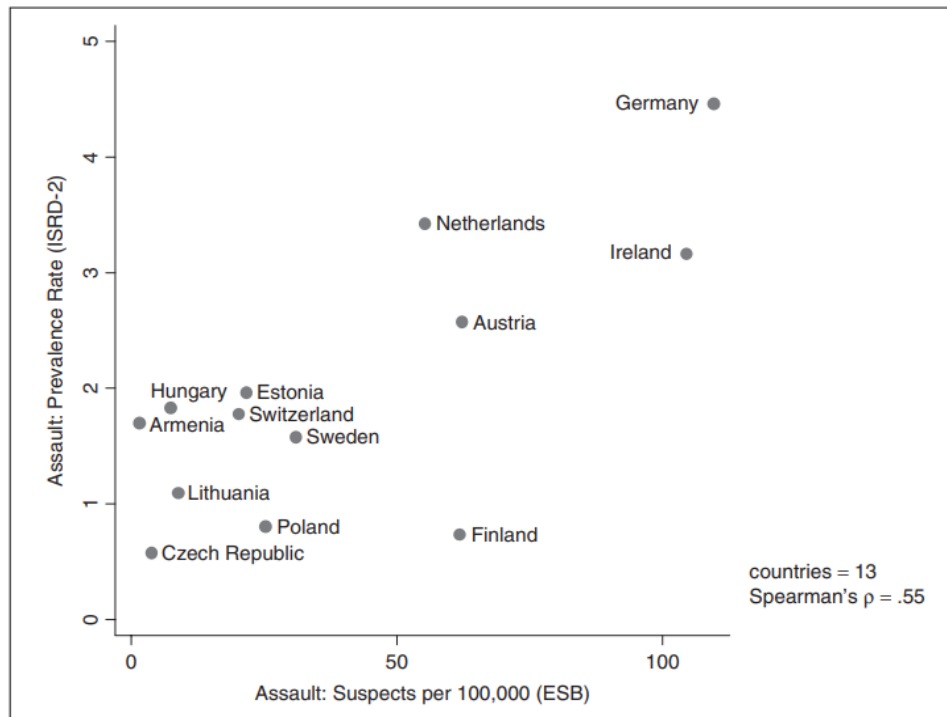
⁶⁹ The Council of the European Union, Council recommendation, on policies to reduce early school leaving, *Official Journal of the European Union*, C 191, 2011

Slika 5.1. Rezultati IECT 2, stopa delinkvencije (anketni upitnici) za velike gradove država koje su sudjelovale u projektu IECT 2

IZVOR: <http://kryminologia-old.ipsir.uw.edu.pl/b.gruszczynska/zasoby/Self-reported%20youth%20delinquency%20in%20Europe%20and%20beyond-first%20results.pdf>, str.164.

Navedena slika odnosi se na rezultate u velikim europskim gradovima. Vidi se da rezultati irskih gradova obuhvaćenih istraživanjem uvelike odskakuju od ostalih rezultata i da bilježe najveći postotak delinkvencije. Od odabranih država članica, odskakuju Njemačka, Francuska i Belgija koje neznatno zaostaju za neslavnim rekordom Irske, ali su svakako iznad prosjeka u gornjem kvadrantu analiziranih država. Gradovi Češke Republike i Finske od odabranih država članica bilježe najmanji broj delinkventnih ponašanja ali su i dalje iznad prosjeka EU-a.

Slika 5.2. Razbojništvo prema ISR D 2-u⁷⁰(anketni upitnici), i maloljetnicima znanim policiji kao osumnjičeni za razbojništvo (od odabranih zemalja analiza ne uključuje Belgiju, Francusku)

IZVOR: <http://kryminologia-old.ipsir.uw.edu.pl/b.gruszczynska/zasoby/Self-reported%20youth%20delinquency%20in%20Europe%20and%20beyond-first%20results.pdf>

Kod analize podataka razbojništva ponovno se pojavljuje Njemačka, koja odskaka s rezultatima u negativnom smislu. Tu je i Irska, dok je Finska oko prosjeka na razini analiziranih država. Češka Republika bilježi mali broj razbojništava i maloljetnika, koji su poznati policiji, a koji su osumnjičenih za pljačku.

Jako je zanimljivo, kako se navodi u ISR D 3⁷¹, da je populacija učenika u analiziranim državama i gradovima etnički više ili manje raznolika. Prema migracijskoj pozadini ukupno je 24,1% učenika prve ili druge generacije imigranata. Najviši broj ovakvog stanovništva je u SAD-u (50,7%), i državama zapadne Europe (41,5%), južne Europe (29,6%), dok nordijske

⁷⁰ Enzmannstr, D., Marshall, I. H., Killias, M., Junger-Tas, J., Steketee, M., Gruszczynska, B. Self-reported youth delinquency in Europe and beyond: First results of the Second International Self-Report Delinquency Study in the context of police and victimization data, *European Journal of Criminology*, vol 7, no 2, 2010, str. 173.

⁷¹ Enzmann, D., Kivivuori, J., Marshall, I.H., Steketee, M., Hough M. and Killiasstr, M. *A Global Perspective on Young People as Offenders and Victims, First Results from the ISR D3 Study*, Springer, 2018. str. 11.

države (22,4%), Balkan (17,4%), postsocijalističke države (13,8%) i treće države (7,5%) bilježe male postotke.

Tablica 5.1. Podaci Eurostat-a za broj osumnjičenih maloljetnika u odabranim državama na sto tisuća stanovnika

Države/godine	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Njemačka	1 717	1 619	1 523	1 982	1 978	2 268	2 254	2 051	1 911	1 918
Belgija	657	959	831	803	785	657	718	730	759	765
Francuska	1 504	1 437	1 389	1 334	1 299	1 356	1 361	1 408	1 455	1 366
Finska	536	553	455	2 054	1 866	1 757	1 716	1 665	1 590	1 605
Irska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Češka R.	297	294	184	227	214	182	317	308	88	95

IZVOR: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=crim_just_age&lang=en

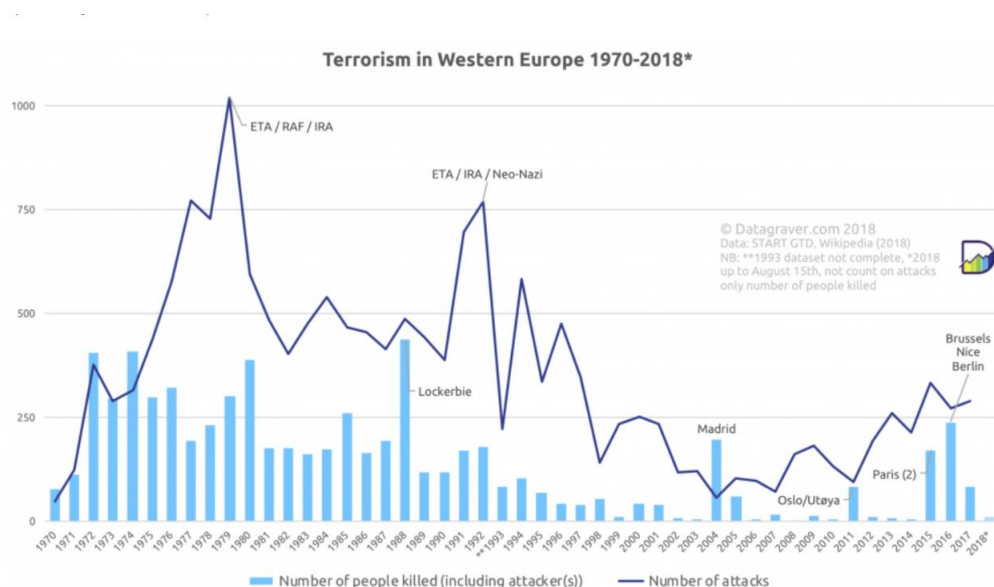
Broj osumnjičenih maloljetnika odabranih država varira, što se može vidjeti iz tablice 5.1. od blagog smanjenja npr. u Francuskoj sa 1504 na 1366 do blagog povećanja u Njemačkoj i Belgiji i ekstremnog povećanja u Finskoj (rezultati 2010. godine. - 2019. godine).

Zaključno, može se reći kako je važnost pravilnog mjerenja, a time i svjesnosti o problemu delinkvencije jako važna. Vidi se na primjeru korištenja službenih podataka iz pedesetih godina prošlog stoljeća kako je moguće nepotpunim informacijama stigmatizirati jednu cijelu populaciju, te kako je važno koristiti više mjernih instrumenata. U ovom radu, analizirani su rezultati međunarodnog istraživanja delinkvencije u više perioda i rezultati Eurostata o obroju osumnjičenih maloljetnika u odabranim državama članicama. Može se vidjeti kako rezultati variraju, imajući na umu da je po svim relevantnim autorima od kraja devedesetih prošlog stoljeća i dvijetisućitih na ovamo delikvencija u padu. U IRD 1. rezultati pokazuju da je gotovo 10% maloljetnika sudjelovalo u nekom delikventnom činu, te se jasno naglašava rano napuštanje institucionalnog odgoja i obrazovanja kao važan okidač delikventnog ponašanja. Analizirajući Eurostatove podatke za odabrane države članice vidljivo je kako neke odbrane države članice imaju, u periodu zadnjih desetak godina, porast osumnjičenih i osuđenih maloljetnika kao npr. Njemačka, Finska i Belgija. Zaključno, može se reći kako odabrane države članice Njemačka, Belgija, Francuska, prednjače u odnosu na problem delinkvencije, dok Irska i Finska u određenim kategorijama također spadaju u sam vrh od odabranih država članica. Češka Republika se, za sada, na svoj način odhrvala tom problemu u odnosu na ostale odabrane države članice glede analiziranih rezultata.

5.2. Osvrt na terorizam kao rezultat nasilne radikalizacije

Kako je ranije objašnjeno, radikalizacija može prerasti u nasilnu radikalizaciju i na kraju terorizam. Europa je nakon drugog svjetskog rata svjedočila različitim terorističkim grupacijama sa primjesama lijevog, desnog, separatističkog ili u posljednje vrijeme naročito izraženog vjerskog terorizma. Kako postoje različite definicije tako i uzroci mogu biti različiti, a u ovom radu fokus je socijalnu isključenost odnosno analizirane čimbenike socijalne isključenosti kao okidač nasilne radikalizacije posredno terorizma i terorističkog čina kao egzaktnog pokazatelja u odabranim državama članicama.

Teroristička djela u posljednjih pedeset godina znatno su se smanjila, što se vidi iz slike 5.3.

Slika 5.3. Terorizam u Zapadnoj Europi 1970. - 2018. godine

IZVOR: <https://www.datagraver.com/case/people-killed-by-terrorism-per-year-in-western-europe-1970-2015>

Direktiva EU 2017/541 o borbi protiv terorizma⁷², koju su sve države članice EU-a bile obvezne prenijeti u svoje nacionalno zakonodavstvo do 8. rujna 2018. godine, precizira da su teroristička djela određena namjerna djela koja, s obzirom na njihovu prirodu ili kontekst. Ona mogu ozbiljno oštetiti državu ili međunarodnu organizaciju kada su počinjena s ciljem

⁷² Eur-lex, Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>, 25.01.2022.

zastrašivanja stanovništva, nepotrebnog prisiljavanja vlade ili međunarodne organizacije za provedbu nekog djela ili odustajanja od istog, odnosno kada imaju za cilj ozbiljno destabilizirati i uništavati temeljne političke, ustavne ili socijalne strukture države ili međunarodne organizacije.

Države same definiraju, naravno pridržavajući se okvira postavljenih direktivom, zakone vezane za teroristički akt i terorističko udruživanje, tako da neka nedjela koja na prvu ruku izgledaju kao teroristička djela, istragom ne moraju biti i tako definirana. Tako je Francuska, primjerice, prijavila dva napada na džamije, koja nisu bila teroristička djela. Neke druge države su prijavile nasilna desničarska postupanja prema migrantima, koja nisu mogle biti podvedene u definicije terorističkog čina. Daljnji primjer je Njemačka, u kojoj je ubijen njemački političar u lipnju 2019. godine, uz napad sinagoge u listopadu 2019. godine u Halle. U oba slučaja, počinitelji su optuženi za ubijstvo sukladno njemačkom pravu, koje definira terorizam kao djelo isključivo utemeljeno na nasilju. U odnosu na ubojstvo u lipnju, 2019. godine, njemačka nadležna federalna tijela zaključila su kako nema dovoljno dokaza koji bi upućivali na to da su počinitelji sudjelovali u počinjenju terorističkog čina.

Izvješće Europske agencije iz 2020. godine⁷³ a koje se odnosi na 2019. godinu (Agencija za izvršavanje zakonodavstva EUROPOL⁷⁴) ukazuje na aktivnost određenih skupina koje se mogu nazvati terorističkim. Shodno tome Europske države svjedočile su terorističke napade visokog ili niskog intenziteta, odnosno izvršnje uhićenja osumnjičenih osoba. Što se tiče odabranih država članica, iz izvješća⁷⁵ se vidi kako je Francuska imala najviše uhićenja i terorističkih napada (omjer 7/224), a prati ju Njemačka (s omjerom 3/35), te Belgija (s omjerom 1/99). Iz predhodnih poglavlja, koji se odnose na sigurnost i delinkvenciju, može se vidjeti kako ove tri odabrane države članice prednjače i po rezultatima maloljetničke delinkvencije, ali u subjektivnom osjećaju građana što se tiče nesigurnosti življenja. Češka Republika bilježi omjer 4/2, Irska bilježi sukladno ovom izvješću pet uhićenja povezanih sa terorizmom, dok je Finska, bez uhićenja povezanih sa terorizmom i bez terorističkih napada.

⁷³ Europol, *European Union Terrorism Situation and trend report 2020*, European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2020.25.01.2022.

⁷⁴ Europol, *European Union Terrorism Situation and trend report 2020*, <https://www.europol.europa.eu/about-europol/hr>, 25.01.2022.

⁷⁵ Europol, *European Union Terrorism Situation and trend report 2020*, European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2020. str. 10.

Također iz Izvješća Europske agencije⁷⁶ može se vidjeti trend opadanja terorističkih djela u periodu od 2017. godine do 2019. godine, s 205 djela na 119 djela, te da prednjači etno-nacionalno-separatistički motiv terorističkog čina. Međutim u periodu od 2015. godine do 2017. godine, broj smrtnih ishoda vjerskog terorizma ekstremno nadmašuje ostale vidove terorizma i postaje jedan od glavnih objekata razmatranja glede mira i sigurnosti.

Ono što je važno je istraživanje o nasilnoj radikalizaciji⁷⁷, u kojem po mišljenju europskih građana koji su sudjelovali u istraživanju, u borbi protiv nasilne radikalizacije je na prvom mjestu borba protiv socijalne isključenosti i siromaštva, dok je na drugom mjestu borba protiv online sadržaja koji poziva na nasilni radikalizam, a na trećem mjestu se ističe važnost komunikacije sa mladima i podizanje svjesnosti o rizicima nasilne radikalizacije te konačno na četvrtom mjestu postoji dijalog između različitih kultura i religija. U istom istraživanju na prvom mjestu 2016. godine i 2017. godine kao izazove koji predstoje europskom društvu navode se nezaposlenost, socijalne nejednakosti, migracije i tek na četvrtom mjestu terorizam. 2018. godine redosljed je bio nešto drugačiji pa su socijalne nejednakosti, nezaposlenost i migracije bile gotovo jednako percipirane u očima europskih građana kao najveće prijetnje europskom društvu dok je kao i predhodnih godina prijetnja terorizmom bila na četvrtom mjestu.

Navedeno istraživanje može poslužiti i kao zaključak ovog podpoglavlja u kojem europski građani percipiraju kako je za borbu protiv nasilne radikalizacije najvažnija borba protiv socijalne isključenosti i siromaštva te kao glavnu prijetnju europskom društvu navode nezaposlenost i socijalne nejednakosti i migracije. Sve navedeno navodi na zaključak da europska politika i politika odabranih država članica u borbi protiv nasilne radikalizacije terorizma moraju sadržavati i ciljeve usmjerene na rješavanje siromaštva, društvene nejednakosti i socijalne isključenosti.

Sukladno rezultatima međunarodnog istraživanja delinkvencije, prema podacima Eurostata za osumnjičene i kažnjene maloljetnike u Europskim državama glede delinkvencije te izvješće Europske agencije Europol glede terorizma i nasilne radikalizacije (koja prethodi terorističkom činu i gotovo je neodvojiva od terorizma) može se zaključiti da u oba analizirana pojma delinkvencije i nasilne radikalizacije odnosno terorizma odskaču sljedeće

⁷⁶ Europol, *European Union Terrorism Situation and trend report 2020*, European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2020. str. 11.

⁷⁷ EUCPN, *Monitor radicalisation and violent extremism*, Brussels, European Crime Prevention Network, 2019, str. 19.

države: Njemačka, Francuska i Belgija. Irska, Češka Republika i Finska imaju u oba analizirana pojma različite rezultate. Tako primjerice, Finska nema registriranih djela terorizma i uhićenja po tom pitanju, dok raste broj osumnjičenih i osuđenih maloljetnih počinitelja. Irska ima neznatan broj osumnjičenih za teroristička djela dok na osnovu analize međunarodnog istraživanja delinkvencije bilježi znakovite rezultate npr. broj delinkventnih djela u velikim gradovima i razbojstvima je među najvećima od analiziranih država članica. Češka Republika je po svim analiziranim parametrima u jako dobrom položaju sa malim brojem registriranih djela.

Dakle, analizirajući sve indikatore socijalne isključenosti u ovom radu (nezaposlenost/zaposlenost, ispadanje iz obrazovanja - zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima petnaestogodišnjih učenika i siromaštvo, imigranti) i pojavu delinkvencije i nasilne radikalizacije te posredno terorizma, može se primijetiti kako su Belgija, Njemačka i Francuska, po svim iznesenim parametrima, jako slične u svojim rezultatima, odnosno da je delinkvencije mladih i nasilna radikalizacija kao korak do terorizma, prijetnja društvu u navedenim državama. Finska i Irska se razlikuju po određenim rezultatima, dok Češka Republika spada u potpuno zasebnu skupinu.

6. Analiza dokumenata Francuske s ciljem prevencije delinkvencije i nasilne radikalizacije

U ovom poglavlju analiziraju se planovi Francuske usmjereni na suzbijanje pojave delinkvencije i nasilne radikalizacije. Francuska, od svih odabranih država ovog rada, spada među države koje su najviše pogođene fenomenom delinkvencije, nasilne radikalizacije i terorizma i kao takva je vrlo zanimljiva za analizu.

Francuska je 2006. godine osnovala međuresorni odbor za prevenciju delinkvencije i radikalizacije (*fr. Comité interministériel de prévention de la délinquance et de la*

radicalisation - CIPDR⁷⁸). Čak i po nazivu odbora vidljivo je s kakvim se problemom suočava francusko društvo, kao i povezanost delinkvencije s nasilnom radikalizacijom, naročito mladih, onako kako je to definirao i povezao (već spomenuto ranije u tekstu) Hamed Mekreloufom⁷⁹.

Glavni zadaci CIPDR-a predstavljaju okosnicu strategije za prevenciju delinkvencije u razdoblju od 2020. godine do 2024. godine., kao i nacionalnog Plana prevencije radikalizacije (Plan).

Plan naglašava:

- Obvezu razvoja alata za potporu odlučivanja i širenja rezultata istraživanja.
- Obvezu promoviranja dobre prakse i daljnjeg širenja.
- Promicanje osposobljavanja državnih službi, lokalnih vlasti i udruga.

Francuska strategija za prevenciju delinkvencije⁸⁰ (FSPD) i plan prevencije radikalizacije (*“Prevent to Protect” National Plan to Prevent Radicalisation*)⁸¹(NPPR) predstavljaju ustvari operacionalizaciju glavnih ciljeva CIPDR-a. Dokumenti naglašavaju kako delinkvencija i radikalizacija predstavljaju trajnu prijetnju francuskom društvu i socijalnoj koheziji odnosno jamče bolju zaštitu građana i njihove slobode.

Iako se čini po svim relevantnim pokazateljima, da je broj delinkventnih djela u opadanju⁸², čini se kako je došlo do transformacije delinkventnog ponašanja u mnogo ozbiljnije prekršaje

⁷⁸ Gouvernement français, Appraisal Interministerial committee for the prevention of crime and radicalisation 2019, [The SG-CIPDR - Interministerial Committee for the Prevention of Delinquency and Radicalisation](#), 25.01.2022.

⁷⁹ The Foreign Analyst, The Radicalization Phenomenon: From its Origins to its Prevention Methods <http://theforeignanalyst.com/the-radicalization-phenomenon-from-its-origins-to-its-prevention-methods/>, 25.01.2022.

⁸⁰ Gouvernement français, Strategie Nationale de prevention de la delinquance 2020 > 2024, <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2020/03/Tome-1-SNDP-INTERACTIF-1.pdf>, 25.01.2022.

⁸¹ Gouvernement français, “Prevent to Protect” National Plan to Prevent Radicalisation, <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/04/PPPsept2018.pdf>, 25.01.2022.

⁸² Souverein, F., Dekkers, T., Bulanovait, E., Doreleijers, T., Hales, H., Kaltiala-Heino, R., Oddo, A., Popma, A., Raschle, N., Schmeck, K., Zanolini M. and Van der Pol, T. Overview of European forensic youth care: towards an integrative mission for prevention and intervention strategies for juvenile offenders, *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2019, str. 1-2.

i kaznena djela koja uključuju i trgovinu drogom, eksperimentiranje s radikalizacijom koja se pretače u nasilna i ekstremistička organizirana djela fizičke ugroze stanovništva, zatim različitih oblika kriminala uz upotrebu vatrenog oružja pripadanjem određenim skupinama. U prethodnim poglavljima, vidljivo kako Francuska, zajedno s Njemačkom i Belgijom, predstavlja odabrane države članice koje spadaju u skupinu zemalja sa najizraženijim problemom pojave delinkvencije mladih i to većinom u prigradskim naseljima velikih gradova, gdje dominiraju skupine mladih, koje najčešće djeluju destruktivno u takvim naseljima ili kvartovima. FSPD i NPPR obuhvaćaju djelovanje od najranijeg doba, zahtijevaju koordinaciju lokalnih i nacionalnih tijela, zahtijevaju jače djelovanje civilnog društva, uvažavaju i osnažuju užu i širu obitelj kao jedan od najvažnijih faktora u formiranju osobnosti pojedinca, suprotstavljaju se novim oblicima delinkvencije i radikalizacije. Obje strategije predlažu rješenja u vidu djelovanja lokalne i regionalne zajednice, uvažavajući specifičnosti određenih regija ali i prijašnja iskustva, vodeći računa da se izbjegne stigmatiziranje ili kako je navedeno sustavna identifikacija. Ono što je važno jeste prikupljanje relevantnih informacija uz usmjereno djelovanje, s obzirom na to da svako područje ima određene specifičnosti. Kroz ovakav pristup, vidi se osviještenost različitosti između područja jedne države, odnosno shvaćanje kako jedan pristup za sve, apsolutno nije rješenje i ne može donijeti poboljšanja. Ovakav pristup, svakako treba istaknuti, kao pristup koji treba imati na umu kada se razmatra socijalna isključenost i potrebe relevantnih skupina stanovništva.

FSPD uključuje četiri pravca djelovanja u kojima je raspoređeno četrdeset mjera. Pravci kojima se djeluje su usmjereni na ranu intervenciju i korak dalje u prevenciji, zaštitu ranjivih osoba, starijih osoba, osoba sa invaliditetom, žena žrtava nasilja i maloljetnica, jače uključivanje stanovništva i civilnog društva u prevenciji delinkvencije i stvaranja javnog mira, učinkovito upravljanje i koordinacija na lokalnom i regionalnom nivou.

NPPR obuhvaća pet pravaca djelovanja raspoređenih u 60 mjera, odnosno zaštitu od utjecaja od radikalizacije, sirenje mreže za otkrivanje i prevenciju radikalizacije, razumijevanje i predviđanje evolucije radikalizacije, profesionalizaciju lokalnih aktera i procjenu prakse uz reintegraciju povratnika iz zona sukoba.

Za potrebe ovog rada sažeti će se pravci djelovanja i mjere FSPD-a i NPPR-a, te će se isti promatrati na način da su raspoređeni u tri skupine relevantne za ovaj rad:

- Institucionalni odgojno obrazovni proces kao alat prevencije u FSPD-u i NPPR-u,
- Uključivanje građana i aktivno sudjelovanje u prevenciji FSPD-a i NPPR-a,

- Koordinacija FSPD-a i NPPR-a na lokalnom i regionalnom nivou.

➤ **Institucionalni odgojno-obrazovni proces kao alat prevencije u FSPD-a i NPPR-a**

Oba dokumenta koriste usmjerenost i korištenje institucionalnog odgoja i obrazovanja (školskog sustava) kao alat detekcije i djelovanja usmjerenog na prevenciju i sprječavanje pojave delinkvencije i radikalizacije. Institucionalni odgoj i obrazovanje, a time i školski sustav predstavljaju važan instrument socijalne integracije i kao takav je naglašen u svim dokumentima i politikama prevencije delinkvencije i radikalizacije na nacionalnom i globalnom europskom nivou. Može se reći da je prisustvo na nastavi u školi, odnosno pohađanje nastave prepoznato kao važan segment u socijalnoj integraciji. Naime, rano napuštanje obrazovanja⁸³ (*early-school leaving*) predstavlja važan indikator koji je prepoznat u najvažnijim dokumentima na najvišoj razini, pa tako i Strategija Europa 2020 naznačuje ovaj indikator kao čimbenik koji može imati različite posljedice na pojedinca, najužu obitelj, ali i na širu društvenu zajednicu.

Jedan od ciljeva FSPD-a i NPPR-a je detektirati mlade u riziku. U tu skupinu spadaju oni koji napuštaju obrazovanje i imaju probleme integracije, te oni u recidivu, koji bi mogli ponovno posegnuti za svime onim što se nastoji suzbiti. Zanimljivo je da je edukacija i uspješnost u obrazovnim institucijama važan indikator detektiranja mladih sa mogućim problemima u ovom smjeru. Na ovaj način, prepoznaje se sektor odgoja i obrazovanja kao važan čimbenik koji doista nudi niz mogućnosti za kvalitetnu integraciju i izgradnju samopouzdanog mladog pojedinca, koji bi trebao imati razvijenu samosvijest o posljedicama svojim postupaka. Sustav obrazovanja ima široku paletu mogućnosti za djelovanje i usmjeravanje u svakom pogledu. Imajući na umu samo da pojedinac provodi u institucionalnom obrazovanju veliki dio svog dana, i na taj način ostvaruje socijalne veze sa drugima preko kojih se također identificira i sa kojima uzajamno djeluje, ukazuje na važnost obrazovanja a posebno institucionalnog obrazovanja u školama glede socijalne integracije.

⁸³ Europska Komisija, EUROPA 2020. Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, [Strategija-EUROPA-2020.-hr.pdf](#), str. 6.

Dodatne mjere koje se predlažu izvan okvira institucionalnog odgoja i obrazovanja su razmjena informacija lokalnih i međuopćinskih pa i regionalnih vijeća za sigurnost i prevenciju kriminala te vijeća za prava i dužnosti obitelji. Osim toga, predlaže se veće angažiranje stručnjaka koji su, u svom radu, najbliži mladima, primjerice tzv. *rue éducateurs* (specijalni odgajatelji u gradskim četvrtima). Jedan od prijedloga je i korištenje inovativnih mehanizama socijalnog rada u smislu identifikacije mladih koji nisu u obrazovanju i javnom prostoru te bolje prepoznavanje djevojaka kojima je potrebna pomoć i skrb.

Jedna od mjera NPPR-a usmjerena je, kako se navodi, na obranu vrijednosti republikanskog školskog sustava⁸⁴. Također se predlaže dodatan rad s učenicima u manje privilegiranim sredinama na polju pomoći u učenju i boljem razumijevanju medija. Nadalje se predlaže bolji nadzor privatnih škola i bolji nadzor formalnog obrazovanja kod kuće (francuski predsjednik Macron je u kolovozu 2020 najavio ukidanje kućnog obrazovanja za svu djecu⁸⁵, osim one koja imaju zdravstveno stanje koje bi opravdavalo takvu mjeru. U 2020 godini oko 50 000 učenika u Francuskoj je koristilo mjeru obveznog obrazovanja kod kuće). Također, se određenim mjerama nastoji jačati obrambeni mehanizam učenika kroz kritičko mišljenje i debate o različitim društvenim pitanjima.

U prethodnom poglavlju jasno se vidi da u odabranim državama članicama postoji sloj društva kao npr. socijalno-ekonomski deprivirani građani i imigranti, koji imaju redom lošije rezultate glede ranog napuštanja obrazovanja i postizanja obrazovnih rezultata. Svi dokumenti prevencije delinkvencije i pojave radikalizacije naglašavaju važnost institucionalno odgojno obrazovnog sustava koji oblikuje pojedinca za aktivno i produktivno sudjelovanje u budućem životu društva i države u kojoj se nalazi. Međutim čini se da su obrazovni sustavi veliki i tromi, koji se teško prilagođavaju brzim društvenim promjenama i korištenje takvih ogromnih i tromih sustava u smislu integracije i obrazovanja bez prilagodbe i vrednovanja istih iznutra može predstavljati problem. Nažalost čini se da institucionalno odgojno-obrazovni sustav ne prepoznaje u senzitivnim sredinama pojedinca ili skupine kojima bi trebao prići na malo

⁸⁴ Gouvernement français, “Prevent to Protect” National Plan to Prevent Radicalisation, <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/04/PPPsept2018.pdf>, 25.01.2022, str. 9.

⁸⁵ HSLDA online academy, French High Court Denies Homeschool Law Appeal, <https://hsllda.org/post/french-high-court-denies-homeschool-law-appeal>, 25.01.2022.

drugačiji, prihvatljiviji način, vodeći računa da je sve više mladih u Europi iz različite kulturne pozadine⁸⁶.

Nažalost, jedan slučaj koji pokazuje nesnalaženje velikog i tromog sustava odgoja i obrazovanja, zabilježen je u francuskoj akademskoj zajednici u 2020. godini. Nasilna smrt profesora koji je predavao na visokoj školi, zbog sadržaja predavanja o slobodi govora i pisanja, u Francuskoj je potaknula mnoga pitanja. Može se reći da su neki autori⁸⁷, iz Međunarodnog instituta za protuterorizam prepoznali mogući problem već godinu ranije, naime 2019. godine. Ovi autori naglašavaju kako u kontekstu islamističke radikalizacije, pri kreiranju i provođenju antiradikalne politike državnih institucija, više se pozornosti mora obratiti na kulturni i vjerski identitet, koji se trebaju uzeti u obzir pri planiranju i programiranju odgojno-obrazovnog procesa. Oni naglašavaju, da je to važno ne samo za radikalizaciju pojedinca, već i šire, bez obzira na vjeru odnosno uvjerenja. Navedeni autori su također, kritizirali čisti republikanski pristup, naglašavajući da takav pristup nikada neće proizvesti pozitivne društvene učinke radikaliziranih građana, jedne vjerske skupine ili nekog drugog uvjerenja.

Stoga se zaključuje da bi učinkovita politika suprotstavljanja delinkvenciji i radikalizaciji mladih, koristeći odgojno-obrazovni sustav, trebala sadržavati dugoročnu strategiju za stjecanje povjerenja svih onih skupina koje su u riziku delinkvencije i radikalizacije. Finska⁸⁸ može biti navedena kao primjer, jer u svojoj nacionalnoj strategiji za mlade, između ostalog naglašava da učenje o demokraciji i ljudskim pravima a time i važnosti socijalne uključenosti mora biti nezaobilazna tema, s kojom moraju biti upoznati učenici, ali i nastavno osoblje za koje se predlaže dodatno usavršavanje u ovom smjeru.

⁸⁶ Souverein, F., Dekkers, T., Bulanovaite, E., Doreleijers, T., Hales, H., Kaltiala-Heino, R., Oddo, A. Popma, A., Raschle, N., Schmeck, K., Zanolli M. and Van der Pol, T. Overview of European forensic youth care: towards an integrative mission for prevention and intervention strategies for juvenile offenders, *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 2019, str. 5-6.

⁸⁷ Ł. Jurczyszyn, K. Liedel, M. Pacewicz and P. Piasecka, Report on the Comparative Analysis of European Counter-Radicalisation, Counter-Terrorist and De-Radicalisation Policies, Dare, 2019, str. 44.

⁸⁸ Finnish government, The National youth work and youth policy programme 2020–2023, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162381/OKM_2020_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 25.01.2022. str. 26-27.

➤ **Uključivanje građana i aktivno sudjelovanje u prevenciji FSPD-a i NPPR-a**

FSPD i NPPR naglašavaju prevenciju i aktivno sudjelovanje građana. Neke od mjera u oba programa idu u smjeru jačeg uključivanja stanovništva i civilnog društva u prevenciji delinkvencije i mjera za otkrivanje i nadzor radikalizacije od lokalnih jedinica, sportskih klubova pa do visokog obrazovanja i znanosti. Daljnje mjere uključuju mobilizaciju i bolju identifikaciju osoba kojima treba potpora, uključujući i rad na polju viktimizacije u smislu potpore stanovništvu koje je bilo žrtvom kriminalnih radnji. Također se naglašava važnost povećanja koordinacije stručnjaka na terenu kao npr. socijalnih radnika, komunalnih službi do dnevne sigurnosne policije (*PSQ Police de sécurité du quotidien.*), socijalnih medijatora, edukatora na ulici. Posebno se ističe detekcija u svrhu zaštite maloljetnika u riziku, analiza i dijagnoza društvenih događanja i razumijevanje napetosti, kao i uspostavljanje jednog referentnog centra koji bi uključivao sve profesionalce od zdravstvenih i socijalnih radnika do policije.

Svakako se potiču mjere afirmativnog pristupa na terenu kao promocija važnosti javnog mira, zatim mjere sveobuhvatnog partnerstva različitih sudionika radi bolje integracije mladih, te mjera razvijanja zajedničke lokalne kulture. Najkonkretniji primjer mjera programa na terenu je zahtjev da svaki policijski odjel zaposli najmanje dva socijalna radnika, od kojih bi se u koordinaciji sa drugim službama zahtijevala personalizirana procjena situacije glede aktera i žrtve određenog čina koji zahtjeva daljnje psihosocijalno, pravosudno ili drugo postupanje.

Kvalitetno provođenje slobodnog vremena (onog vremena van institucionalnog odgoja i obrazovanja) i potpora uključivanja u sportske klubove i druge vidove neformalnog obrazovanja potiču se za sprečavanje delinkvencije. Što se tiče radikalizacije, od sportskih klubova se očekuje podizanje svijesti o radikalizaciji, obučavanje djelatnika u sportu i dobra suradnja sa službenikom zaduženim za radikalizaciju u zaduženom ministarstvu. Također se navodi kako je potrebno imenovati službenika za vezu s predstavnicima zakona policije i žandarmerije u svakom sportskom savezu. Nalaže se promicanje veće svijesti o radikalizaciji i njezinoj prevenciji u privatnom sektoru. Također, u visokom obrazovanju i znanosti očekuje se razvijanje svijesti o fenomenu radikalizacije, te razvijanje alata za otkrivanje i prijavljivanje slučajeva radikalizacije.

Može se zaključiti da je u oba dokumenta istaknuta operacionalizacija na terenu koja se proteže od regionalnih do lokalnih. Neke od mjera predstavljaju više mjere nadzora a manje mjere prevencije. Ono što treba naročito istaknuti su mjere kada je još uvijek moguće pozitivno djelovati kao npr. rad edukatora na ulici (*rue educateurs, rue mediateurs*), pojačan rad socijalnih radnika, mjera da svaki policijski odjel mora imati najmanje dva socijalna radnika koji će raditi na prevenciji delinkvencije, mjera promoviranja javnog mira. Dobre prakse i alati FSPD-a bi se mogle koristiti i u NPPR-a. Sve nabrojane mjere pomažu aktivnom uključivanju građana, odnosno njihovom aktivnom sudjelovanju u prevenciji. Na ovaj način, građani postaju bliži devijacijama u društvu, mogu jednostavnije detektirati anomalije te eventualno ranije ukazati na njih. Borba protiv radikalizacije postaje nešto što treba planirati, bilo radom u privatnom društvu, bilo sudjelovanjem na sportskom natjecanju, bilo obrazovanjem. Na ovaj način, čini se da svi segmenti društva imaju neku šansu osjetiti problem, te ukazati na vrijeme na njega.

➤ **Utjecaj na FSPD-a i NPPR-a na lokalnoj i regionalnoj razini**

Analizirajući FSPD-a i NPPR-a također se ističu mjere usmjerene na lokalnu i regionalnu razinu. U ovom dijelu, može se prepoznati vertikalni prijenos ciljeva programa na regionalnu i lokalnu razinu, te daljnja operacionalizacija programa na terenu. Neke od mjera su potvrđivanje upravljanja strategijom na lokalnoj razini, mjera implementacije nacionalne strategije u planove prevencije kriminala na lokalnoj razini, mjera aktivnog uključivanja gradonačelnika u upravljanju planovima prevencije delinkvencije, zatim mjera razrade modaliteta koordinacije na regionalne i lokalne suradnje, promocija novih alata za evaluaciju strategije na lokalnom nivou. Ističe se revitaliziranje odijela na lokalnoj razini koji bi koordinirali prevenciju delinkvencije, nasilja nad ženama te vodilo, razvijalo i prilagođavalo plan prevencije kriminala. Glede radikalizacije ističe se važnost istraživanja o procesu radikalizacije te se naglašava važnost znanstvenih istraživanja to te mjere da se pruža potpunu podrška timovima za sastavljanje njihovih aplikacija za financiranje Europskog znanstvenog projekta H2020 radi jasnijeg razumijevanja radikalizacije. Također se s ciljem razumijevanja radikalizacije potiče organiziranje opće skupštine o psihološkim i psihijatrijskim istraživanjima i povezanoj kliničkoj praksi s radikalizacijom. Potiče se i dijalog s vanjskim partnerima o izvršavanju njihovih nacionalnih planova za prevenciju radikalizacije. Smatra se

da daljnja internacionalna suradnja može pomoći u procjeni učinkovitosti mjera prevencije i mjera sprječavanja posljedica nasilne radikalizacije.

Nabrojane mjere odnose se na mjere koje su većinom usmjerene na jačanje spoznaja o delinkvenciji i radikalizaciji kroz prijenos ciljeva nacionalne strategije na lokalnu i regionalnu razinu. U oba plana se ističe važnost koordinacije na najnižoj lokanoj razini, što uključuje obučavanje lokalnih aktera za prepoznavanje i djelovanje na polju pojave delinkvencije i radikalizacije. U ovom radu se vidi da postoji značajna veza siromaštva, nezaposlenosti, loših rezultata u obrazovanju i skupina migranata koji nemaju jednake šanse za uspjeh kao domicilno stanovništvo. Mjere koje bi utjecale na spomenute čimbenike su u neznatnoj mjeri spomenute u oba plana FSPD-u i NPPR-u. Pozitivan pomak planova jeste naglašavanje važnosti novih znanstvenih spoznaja.

Veliki broj mjera opisanih u ovom poglavlju ukazuje na djelovanje u dva glavna smjera. Jedan od njih je uključivanje stanovništva u nastanak, razvoj, ali i egzistiranje problema u društvu. Navedene mjere traže da to uključivanje bude aktivno, a konačan cilj jeste prevencija anomalija u najvećoj mogućoj mjeri, kako na razini zajednice i institucija, tako i preko pojedinca u društvu. Daljnji smjer zahtijeva primjenu mjera u skladu sa specifičnostima određene sredine. Upravo zbog toga, traži se prijenos mjera u jezik i stvarnost lokalnih i regionalnih zajednica. U svemu, odgoj i obrazovanje igraju značajnu ulogu, obzirom da imaju moć osigurati lakšu socijalnu integraciju. Postojeći odgojno-obrazovni sustavi trebaju biti dostatno fleksibilni, kako bi mogli pratiti sve zahtjeve i odgovoriti na njih. Ipak, oni svakako predstavljaju jedan od najjačih alata kojima se može osigurati socijalno uključivanje, te spriječiti svu eroziju koju donosi isključivanje iz društva.

7. Odabrani dokumenti i politike usmjerene na mlade, posebice politike socijalnog uključivanja mladih na europskoj i nacionalnoj razini u odabranim državama

7.1. Europska strategija za mlade 2019. - 2027.

Primjer Francuske upućuje na naglasak na nadzor i na kontrolu anomalija u društvu koje se manifestiraju kroz delinkvenciju, odnosno radikalizaciju. Sve to, kao što je već pojašnjeno, treba promatrati u okvirima socijalne isključenosti, odnosno izazova koje ona donosi.

Europska strategija za mlade u razdoblju od 2019. godine do 2027. godine⁸⁹ prepoznaje određene skupine mladih, koje su izložene diskriminaciji, te marginalizaciji na osnovu njihova etničkog podrijetla, spola, seksualne orijentacije, invaliditeta, vjere, njihovih uvjerenja ili političkih mišljenja. Također se navodi da se mladi suočavaju s neizvjesnosti oko njihove budućnosti, kao rezultat globalizacije i klimatskih promjena, tehnoloških promjena, ali i kao rezultat demografskih i socioekonomskih trendova, populizma, diskriminacije, socijalne isključenosti i lažnih vijesti s još nepoznatim učincima na radna mjesta. Ova strategija prepoznaje i one skupine mladih koji riskiraju marginalizaciju na osnovu lošeg socijalno-ekonomskog statusa, na osnovu nezaposlenosti, te siromaštva, ali i slabijih rezultata u obrazovanju. Tu svakako treba spomenuti mlade migrantskog porijekla, dakle skupine kod kojih se uz osjećaj nejednakosti, neprihvatanja, nejednakih šansi za uspjeh može javiti bunt kroz delinkvenciju i radikalizaciju, odnosno mlade koji su predmet analize u ovom radu.

Postoje određena načela kao što su načelo jednakosti, načelo zabrane diskriminatornog postupanja, ali i obveze socijalnog uključivanja. Naime, ono što se naglašava jeste važnost angažmana mladih, koji imaju svoj identitet, svoje mjesto u društvu, odnosno određene zahtjeve koje društvo treba definirati kao svoj prioritet, te svakako jamčiti. Na primjer, naglašava se važnost socijalne uključivosti, ali i obveza institucija da prate budnim okom sve izazove koje se pred njih nameću. Jednostavno mladi moraju imati šansu, a za takvu šansu svakako treba osigurati preduvjete. Jedan od načina je poticanje njihova umrežavanja,

⁸⁹ European Council, The European Union Youth Strategy 2019-2027, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&qid=1578414694481&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&qid=1578414694481&from=EN), 25.01.2022.

poticanje njihova izražavanja kroz razmjenu dobre prakse, kroz učinkovitu suradnju, kao i kulturna i građanska djelovanja u europskom kontekstu. Sve ovo mora biti dostupno mladim ljudima. Mladi moraju osjetiti kako je ono što planiraju doista i ostvarivo. U pogledu marginaliziranih skupina u društvu, svakako treba razumjeti i rješavati poteškoće u ostvarenju socijalnih prava mladih.

Jasno je između ostalog navedeno da se strategijom želi doprinijeti iskorjenjivanju siromaštva među mladima i svim oblicima diskriminacije, te promovirati socijalnu uključenost mladih, kroz nekoliko ciljeva. Tu se mogu spomenuti cijevi kao što su povezivanje EU-a s mladima, osiguranje jednakosti svih rodova kroz jedno inkluzivno društvo. Informacije i konstruktivan dijalog su nešto što treba biti svakodnevna rutina poslovanja, odnosno provedbe relevantnih programa. Glas mladih treba se čuti i biti prisutan pri kreiranju politika, pri njihovoj provedbi, ali i pri procjeni njihovih učinaka, odnosno nedostataka.

Psihičko zdravlje i dobrobit svakako treba biti jedan od prioriteta. Naglašava se obveza pružanja potpore mladima u ruralnim sredinama, uz osiguranje visoke stope zapošljavanja za sve. Nadalje, spominje se značaj koje kvalitetno obrazovanje, odnosno pristup kvalitetnom obrazovanju. Konačno, mladima treba dati prostor i omogućiti sudjelovanje u svim inicijativama (ne samo u onima koji se tiču njih samih). Posebna pozornost treba biti na marginaliziranim skupinama društva, na onima koji imaju svoju mladost, ali ju žive u socijalno isključivim okolinama.

Ovaj dokument ima veliki potencijal. On doista ostavlja dojam snažnog pothvata, koji može prokročiti daljnji put u prevenciji delikvencije i radikalizacije. On nudi jedan afirmativan pristup koji predstavlja pravi put za sučeljavanje s problemima mladih, te naročito problemima koji se analiziraju u ovom radu. Nabranjem raznovrsnih mjera, koje društvo treba uzeti u obzir prilikom stvaranja svojih politika, ovaj dokument u središte stavlja mlade. Na ovaj način, daje se jasna poruka, da suzbijanje socijalne uključenosti treba početi upravo s mladima. Na ovaj način, pozitivni pomaci s mladima, imat će domino efekt, u kojem bi poboljšanja trebale osjetiti sve dobne skupine i svi slojevi društva.

7.2. Strategije usmjerene na mlade

Iako djeluju pod jednim okvirom, različite države na različit način pristupaju prijenosu predloženih ciljeva, rješenja i mjera u svoja društva i politike koje ih oblikuju.

U tom smislu, a u odnosu na Europsku strategiju za mlade u razdoblju od 2019. godine do 2027. godine odabrane države mogu se podijeliti:

- države koje su stvorile nove strategije, kao što su **Finska i Njemačka, Belgija (flamanski dio)** u kojima se jasno vide mjere usmjerene na sprječavanje marginalizacije i diskriminacije određene skupine mladih, pri čemu se posebna pozornost obraća na migrantske skupine mladih i mlade sa slabim socijalno-ekonomskim zaleđem;
- države koje nisu još formirale nacionalnu strategiju na temeljima Europske strategije za mlade u razdoblju od 2019. godine do 2027. godine, kao što su **Francuska, Češka i Irska.**

Finska je jedna od odabranih država članica, koja svojom politikom, odnosno Nacionalnim programom za mlade u razdoblju od 2020. godine do 2023. godine⁹⁰, te Akcijskim planom „Značajno u Finskoj“, koji je usmjeren na prevenciju govora mržnje, rasizma te potpomaže socijalno uključivanje⁹¹, postavlja listu različitih mjera, koje su usmjerene na sprečavanje socijalne isključenosti.

Ono što najprije postaje jasno, prilikom analiziranja oba dokumenta, je naglašena politika sprječavanja socijalne isključenosti i jačanje inkluzije među mladima. Kako se navodi, najučinkovitije sredstvo za sprječavanje socijalne isključenosti je osiguravanje uvjeta za smislen život svih mladih ljudi.

Između ostalog zanimljivo je kako Finska u ovim dokumentima jasno navodi kako je stopa nataliteta rekordno niska, te da će stanovništvo početi opadati 2031. godine. Osim toga, navodi se kako je rast stanovništva potaknut uglavnom imigracijom, dok Finska svakim

⁹⁰ Finnish government, The National youth work and youth policy programme 2020–2023, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162381/OKM_2020_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 25.01.2022.

⁹¹ Finnish government, Meaningful in Finland Action Plan Action Plan to prevent hate speech and racism and to foster social inclusion, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75432/Meaningful_in_Finland.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 25.01.2022.

danom postaje sve više multikulturalno društvo. Između ostalog, na tim osnovama i leže ciljevi navedenih dokumenata u kojima se navodi da su ciljevi:

1. Mladi će imati preduvjete za neometano sudjelovanje u svakodnevnom životu.
2. Mladi će imati sredstva i vještine za sudjelovanje i uz utjecaj u društvu.
3. Mladi će vjerovati u društvo, na način da će zabrana diskriminacije, odnosno sigurnost biti ojačani.

Jedna od mjera koje direktno ciljaju na čimbenike socijalne isključenosti (analizirane u ovom radu) a time ujedno utječu na prevenciju delinkvencije i radikalizacije, je mjera koja se odnosi na obrazovanje i zapošljavanje, u kojoj stoji da će se svim mladima mlađima od 25. godina i svima sa diplomom, mlađima od 30. godina, zajamčiti posao ili radno iskustvo, pripravništvo, naukovanje ili rehabilitacija najkasnije tri mjeseca od razdoblje nezaposlenosti. Zanimljivo je kako se kroz reformu socijalnog osiguranja, nastoji podržati uključivanje mladih kroz obrazovanje, osposobljavanje i zapošljavanje, kao i odgovoriti na njihovu potrebu da svoj život doživljavaju smisleno. Također je naglašen rad u obrazovanju te važnost višestruke profesionalne suradnje, a posebno rad s mladima u općem obrazovanju i strukovnom obrazovanju. Ističe se kako napuštanje obrazovanja i obuke može biti razlog socijalne isključenosti ili posljedica razvoja koji dovodi do socijalnog isključenja. Finska ističe kako će demokracija i obrazovanje o ljudskim pravima, u školama i obrazovnim institucijama, biti poboljšane. Može se reći kako je ova mjera na tragu jačanja obrazovnog sustava od kojeg se očekuje partnerstvo u različitim vidovima utjecaja odgoja i obrazovanja. Bitno je da je sustav odgoja i obrazovanja fleksibilan i brz, odnosno da se osnažuje mladog čovjeka. Upravo suprotno djeluje tromi, neprilagodljivi sustav, koji mladog čovjeka žvače i demotivira, umjesto da mu daje poticaj i ideju za rast i razvoj. Važno je da odgojni i obrazovni sustavi mogu pozitivno odgovoriti na sve zahtjeve brzih društvenih promjena u globaliziranom svijetu. Neke od mjera su projekti za poboljšanje demokracije i ljudskih prava kroz obrazovanje u školama i drugim institucijama, jačanje interakcije između civilnog sektora i obrazovnih institucija, podrške mladima za ostvarenje utjecaja u njihovom lokalnom okruženju. Također se usmjerava pažnja na ravnopravno učešće u sudjelovanju glede razvoja odgojno-obrazovnih ustanova, uz jačanje sposobnosti nastavnog i odgojnog osoblja u vidu socijalne inkluzije mladih, demokracije, obrazovanja za ljudska prava te kroz stručna usavršavanja.

Njemačka strategija za mlade, iz 2019. godine⁹², naglašava devet pravaca djelovanja. Tu se spominju budućnost, međugeneracijski dijalog i slike mladih, sudjelovanje, predanost i demokracija, grad i država, stanovanje i kultura, raznolikost i sudjelovanje, obrazovanje, rad i sloboda, mobilnost i digitalno, okoliš, zdravlje, Europa i svijet.

Mladi dobivaju mogućnost sudjelovanja. Osim toga, relevantne mjere se temelje na stvaranju jednakih uvjeta za mlade iz različitih sredina i stvaranje uvjeta kako bi se omogućilo izražavanje mladih naročito u područjima koja ih pogađaju. Strategija naglašava kako je društvo u cjelini odgovorno za politiku prema mladima, kao i važnost potencijala mladih te se ističe kako svaka generacija odrasta u različitim socijalno-političkim okolnostima koje u današnjem brzom i fluidnom društvu zahtjeva brzu prilagodbu mladih na društvene zahtjeve izvrsnosti u svakom pogledu. Obrazovanje i ostanak u obrazovanju što duže vremena, prepoznato je kao važan segment za osposobljavanje mladih za budućnost.

Naglašava se optimizam mladih i povjerenje u društvo te se navode samopouzdanje i vjera u pravedno društvo kao nešto što u velikoj mjeri ovisi o socioekonomskom statusu obitelji. Dakle, još jednom se potvrđuju kako određene skupine, i to najčešće skupine iz lošijih socioekonomskih sredina, imaju različite poglede na društvenu ravnopravnost i mogućnosti ostvarenja osobnih ciljeva. Upravo zato se princip različitosti kao pravilo ističe kao jedan od polaznih ishodišta. Moderna demokratska društva karakteriziraju različitosti i pluralizam. U tom pogledu se naglašava kako više od četvrtine adolescenata imaju migrantsko zaleđe, odnosno oni dolaze iz različitih etničkih sredina, imaju različit socijalni status, vjerski identitet, zdravstveno stanje, seksualnu orijentaciju.

U ovoj strategiji se, nadalje, ističe kako je važno prepoznati različitosti te ojačati okruženje bez diskriminacije. Pojedinačna polazišta i uvjeti ponekad su vrlo različiti te uz institucionalno isključenje dovode do, kako se navodi, strukturne nejednakosti. Socijalno isključenje ovisi o čimbenicima kao što su obiteljsko porijeklo, znanje jezika, socioekonomski status, postojeća mjesta za život i učenje, spolna pripadnost, seksualna orijentacija, zdravstvena oštećenja ili invaliditet ili čak odgovornost, koju mladi ljudi preuzimaju za

⁹² Deutsche Regierung, In gemeinsamer Verantwortung: Politik für, mit und von Jugend, <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/182006/23961663e1f2082fc7b3236f2cf97009/in-gemeinsamer-verantwortung-politik-fuer-mit-und-von-jugend-die-jugendstrategie-der-bundesregierung-flyer-data.pdf>, 25.01.2022.

članove obitelji kojima je potrebna skrb. Mladi koji su izloženi nekim od navedenih čimbenika, najvjerojatnije će doživjeti socijalnu isključenost.

Spominje se i problem diskriminacije, koji doživljavaju mladi s migracijskim podrijetlom ili stranim državljanstvom. Postoji porast rasističkih i ekstremnih i desničarskih ekstremističkih stavova mladih. Što je okruženje manje raznoliko, veći je pritisak na prilagodbu normama.

Obzirom da je Njemačka navodi kako određene skupine (i to posebno skupine iz socijalno-ekonomskih lošijih sredina i skupine migrantskog porijekla) imaju slabije rezultate u obrazovanju, veću nezaposlenost, veću vjerojatnost za siromaštvo, a time i podlogu za pojavu delinkvencije i radikalizacije, ova strategija predstavlja korak naprijed s obzirom da pruža rješenja na spomenute probleme.

Treba spomenuti neke od aktivnosti, koje su predviđene u strategiji, te su usmjerene na čimbenike socijalne isključenosti razmatrane u ovom radu. Naime, koordinacija i dijalog sa migrantskim organizacijama zauzimaju bitno mjesto u strategiji, te u razumijevanju zabrinutosti, zahtjeva i koncepata mladih ljudi s migrantskim porijeklom, uz konstantan dijalog s udrugama koje rade u toj domeni. Program potpore usmjeren na vannastavne obrazovne aktivnosti za mlade i djecu u dobi od 3 godine do 18 godina starosti, usmjeren je na osobni razvoj i jačanje socijalnih vještina. Ovdje se može spomenuti i medijacijski program koji vodi Akademija umjetnosti, sa ciljem interakcije mladih i međusobnog razumijevanja. Zanimljivi su projekti u domeni sporta, primjerice program Orijentacija kroz sport ili Dobrodošli u nogomet, koji koriste sport i pokret kao alat kroz koji je najlakše doprijeti do mladih sa ciljem socijalne interakcije mladih. Na sportske aktivnosti se nadovezuju kulturne, obrazovne i odgojne aktivnosti i to najčešće usmjerene na migrante. Osim toga, tu je i financijska pomoć za stručno osposobljavanje mladih, odnosno financijski paket za razdoblje od 2011. godine do 2020. godine za 156 sveučilišta s ciljem potpore razvijanja inovativne kvalitete nastave na sveučilištima. Konačno, tu je i mjera usmjerena na koordiniranu suradnju između agencija za zapošljavanje, centara za zapošljavanje i ureda za socijalnu skrb mladih, sa ciljem pomoći mladima da razumiju mogućnosti na tržištu rada i pomoći prijelaza iz obrazovanja na tržište rada. Treba spomenuti program federalne agencije za zapošljavanje usmjeren na mlade do 25 godina, koji nisu u standardnom sustavu socijalnih službi. Ova skupina može dobiti ciljanu potporu za obrazovanje, stručno osposobljavanje ili pomoć pri zapošljavanju. Nadalje, program zapošljavanja stranaca sa ciljem pomoći pri zapošljavanju migranata, tražitelja azila, te pomoći integracije kvalificiranih radnika te mobilnosti državljan EU-a, osigurava mogućnosti brže integracije. Mogu se spomenuti i

program stručnog osposobljavanja za mlade migrante i izbjeglice koji više nisu u obrazovnom sustavu, ali i program za početnike koji usmjerava odgajatelje i druge djelatnike u kontaktu s mladima kako bi se od samih profesionalaca na terenu čula njihova iskustva s ciljem obogaćivanja istih za budućnost. Svi ovi programi jesu primjer pokušaja Njemačke da odgovori na izazove sučeljavanja sa socijalnom isključenosti. Njihova raznolikost, ali i činjenica da problemu pristupaju iz gledišta i položaja različitih aktera, pokazuje jedan promišljen pristup rješavanju problema, koji, iako u konačnici može biti više ili manje uspješan, svakako odražava sveobuhvatnost shvaćanja problema kao takovog.

Belgija - flamanski dio ima Plan za mlade i djecu od 2020. godine do 2024 godine⁹³, gdje se naglašavaju ciljevi pružanja jednakih mogućnosti za sve, sveobuhvatnog razvoja, više prostora za mlade i više uključenosti u društvo. Kroz pet strategijskih područja (pozitivan razvoj identiteta, područje zdrave četvrti, dobrovoljnog angažmana u društvu, slobodno vrijeme za sve, medijsku pismenost) pokušava se smanjiti stupanj isključenosti iz društva.

Zanimljiva je usmjerenost na stvaranje zdrave četvrti, odnosno usmjerenost na urbane četvrti za koje se kaže da moraju biti socijalno-ekonomsko sigurne za stanovnike a naročiti djecu kojoj se ne smije uzimati zdravi prostor za život i igru. Potiču se socijalno inovativna rješenja i socijalna kohezija. Ova točka predstavlja jedan inovativan pristup jer cilja na skupine koje su predmet analize u ovom radu i koje su često smještene u takvim četvrtima koje su mračne, socijalno-ekonomski neperspektivne ovakav pristup daje jedno novo svjetlo takvim četvrtima i njihovim stanovnicima.

Irska nacionalna strategija za mlade⁹⁴ u razdoblju od 2015. godine do 2020.godine kao i Okvir za nacionalnu politiku za djecu i mlade⁹⁵ u razdoblju od 2014. godine do 2020. godine, su dokumenti koji se analiziraju u radu. Irska naglašava kako je imperativ omogućiti mladima da iskoriste sve svoje potencijale, da se njihov glas čuje, te osigurati potporu iz prelaska iz djetinjstva u odraslu dob. Ciljevi koje navedeni dokumenti žele postići su aktivno i zdravo, tjelesno i mentalno blagostanje, ostvarivanje punog potencijala u svim područjima učenja i

⁹³ vlaanderen.be, Vlaams jeugd en kinderrechten beleidsplan 2020-2024, https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-02/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan_2020-2024%20%282%29.pdf, 25.01.2022.

⁹⁴ Gov.ie, National Youth Strategy 2015–2020, Dublin, <https://www.youth.ie/wp-content/uploads/2019/04/20151008NatYouthStrat2015to2020.pdf>, 25.01.2022.

⁹⁵ Gov.ie, Better Outcomes, Brighter Futures: The National Policy Framework for Children and Young People, 2014-2020, <https://www.gov.ie/en/publication/775847-better-outcomes-brighter-futures/>, 25.01.2022.

razvoja, sigurnost i zaštita, te ekonomska sigurnost i mogućnosti, uz povezanost, poštovanje i doprinos svijetu.

Ciljevi izgledaju dosta jasni, određeni, te su usmjereni na sveobuhvatno ostvarenje mladog čovjeka u društvu. Ciljevi ne uzimaju u obzir samo sredinu u kojoj takav pojedinac živi, oni naglašavaju važnost mentalnog zdravlja, važnost ostvarenja i priznavanja vrijednosti koje pojedinac smatra relevantnim. Upravo je takav mladi čovjek u centru, odnosno treba biti u centru u primjeni ovakvog pristupa. Irska nastoji izvući najmanje 70 000 djece iz siromaštva do 2020. godine. Ovakav cilj se određuje na brojevan način, što ostavlja dojam ispunjenja koje se može izmjeriti. S obzirom da Irska ima izvrsne rezultate u sektoru obrazovanja, što se vidi iz dokumenta Europskog semestra za Irsku iz 2020. godine, ova država u usporedbi sa ostalim državama članicama postiže najbolje rezultate, u odnosu na rezultate u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima. Također, Irska postiže najbolje rezultate što se tiče inkluzivnog obrazovanja. Učenici sa slabijom socijalno-ekonomskom pozadinom i migrantskim statusom imaju najniži udjel loših rezultata u odnosu na europski prosjek.

Jedan od dokumenata koji podupire inkluzivno obrazovanje koje je naslonjeno na potrebe tržišta rada je Strategija više i dalje u obrazovanje i trening⁹⁶ (FET), s ciljem podržavanja ekonomskog razvoja.

Francuska trenutno nema na snazi aktualnu strategiju za mlade. Strategija iz 2013. godine i dalje je aktualna. Plan za mlade (*Plan Priorité Jeunesse*⁹⁷), kako se navodi na stranicama Europske komisije⁹⁸, sadrži politike za mlade, koje su usmjerene na obrazovanje, osposobljavanje, uključivanja i autonomiju mladih. Navedena strategija iz 2013. godine je prepoznala dva važna perioda u životu mladih. Riječ je, naime, o prijelazu iz obrazovanja u radni vijek, kao i trenutku iskoraka iz obitelji porijekla u obitelj po izboru. Dakle, naglasak je na dva važna momenta za socijalnu uključivost, zaposlenje i formiranje vlastite obitelji.

Strategija obuhvaća trinaest područja. Područja koja su izravno vezana za sprječavanje socijalne isključenosti i predmet ovog rada obuhvaćaju važnost promocije obrazovnog

⁹⁶ Gov.ie, Further Education and Training Strategy 2014-2019, <https://www.gov.ie/en/publication/1d219a-further-education-and-training-strategy-2014-2019/>, 25.01.2022.

⁹⁷ Gouv.fr, Regard sur la jeunesse, https://www.jeunes.gouv.fr/IMG/pdf/CIJ_Rapport_21_fevrier_2013.pdf, 25.01.2022.

⁹⁸ Youth Wiki, Youth policies in France 2019, https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-06/France_2019.pdf, 25.01.2022.

uspjeha svih mladih u borbi protiv napuštanja obrazovanja, promocije zapošljavanja mladih uz osiguravanje socijalne i profesionalne integracije mladih, promocije procesa reintegracije mladih recidivista te jačanje veze između institucija i mladih te suprotstavljanja diskriminaciji.

Može se reći da je francuska strategija za razdoblje od 2013. godine do 2017. godine prepoznala određene skupine mladih, koje trebaju smjernice i pomoć. Ono što bi trebalo biti jasnije naznačeno su upravo skupine mladih iz socijalno-ekonomski slabijih sredina i mladi migranti, zato što se čini da su te skupine mladih u strategiji utopljene u ciljeve svih mladih koji također mogu imati neke od problema odnosno indikatora socijalne isključenosti kao što su npr. rano napuštanje obrazovanja. Mjere u domeni obrazovanja promatraju se kroz prizmu skupina mladih koje su usmjerene na sprječavanje ranog napuštanja obrazovanja. Mjera vezana za obrazovanje sprječavanje napuštanja obrazovanja prije diplome i poboljšanje uspjeha učenika samo djelomično pokrivaju potrebe napomenute skupine mladih.

Što se tiče tržišta rada mladih naglasak je na promicanju zapošljavanja mladih. U ovom segmentu su prepoznate određene teškoće, kao primjerice slaba koordinacija potreba tržišta rada i obrazovanja. Također se naglašava kako tri godine nakon završetka obrazovanja 85% mladih sa završenim fakultetima pronađe posao, u odnosu na 45% mladih sa završenom srednjom školom. Mjere se između ostalog odnose na pomoć privatnim poduzetnicima prilikom zapošljavanja mladih.

Naglašena je i mjera boljeg razumijevanje mladih i određenih institucija kao što su policija i pravosudne institucije. Međutim, mora se imati na umu buntovni duh mladih i to posebno mladih koji nisu potpuno integrirani, stoga je ova mjera svakako poželjna ali na jedan programsko prihvatljiv preventivno-afirmativni pristup.

Republika Češka svoju nacionalnu strategiju za mlade izražava kroz strategiju za razdoblje od 2014. godine do 2020. godine⁹⁹, kroz tri područja, pet horizontalnih principa te trinaest strategijskih ciljeva.

Češka strategija obuhvaća horizontalna područja djelovanja, vertikalne principe i strategijske ciljeve, a može se i uočiti nerazumljiv pristup kojim kao da se željelo teoretski zadovoljiti i pokriti sve vezano za mlade, bez stvarne operacionalizacije na terenu i mjernih parametara za vrednovanje predstavljenih mjera. Na tragu te kritike je i revizorsko izvješće Vrhovnog ureda

⁹⁹ Czech Gov, Youth Support Concept 2014 – 2020, [Koncepte podpory mládeže 2014 - 2020.pdf](#), 25.01.2022.

za reviziju Češke Republike o financijama u sektoru mladih koje je bilo vrlo kritično za politiku mladih, provedbu i ocjenu Strategije za mlade. Posebno se naglašava kako strategija nema stvarne indikatore kojima bi se moglo evaluirati rezultati strategije i njihov utjecaj na ciljane skupine mladih.

Europska strategija za mlade u razdoblju od 2019. godine do 2027. godine stvarno prepoznaje mlade u riziku od marginalizacije i diskriminacije (npr. po etničkom podrijetlu, spolu, seksualnoj orijentaciji, invaliditetu, vjeri, uvjerenju ili političkom mišljenju i sa svojim ciljevima dotiče i takve mlade koji nisu utopljeni u opće ciljeve usmjerene na mlade općenito). Na taj način je Europska strategija za mlade, osvijestila potrebu razvijanja ciljeva i alata za suprotstavljanje rizicima koji između ostalog mogu dovesti do delinkvencije i nasilne radikalizacije. Odabrane države članice određuju različite mjere i koordinacija u ovom smislu više je nego dobrodošla. Finski primjer usmjerenih mjera, jasnih ciljeva i načina na koji se isti trebaju ostvariti, primjer je dobre prakse koji treba razmotriti i pokušati klonirati u svoje društvo. Izvanredan primjer je i Irska, koja postiže najbolje rezultate što se tiče inkluzivnog obrazovanja. Učenici sa slabijom socijalno-ekonomskom pozadinom i migrantskim statusom imaju najniži udio loših rezultata u odnosu na europski prosjek. Njemačka naglašava kako mladi iz socijalno-ekonomski lošijih sredina imaju različite poglede na društvenu ravnopravnost i mogućnosti ostvarenja osobnih ciljeva, a i ističe pravilo različitost kao pravilo odnosno ishodište svih daljnjih politika, naročito politika usmjerenih na mlade. Francuska je prepoznala potrebu određenih skupina mladih za usmjeravanjem i pomoći. U slučaju Češke Republike, Vrhovni sud za reviziju je kritizirao strategiju ističući kako u strategiji ne postoje indikatori za analizu rezultata strategije. Ono što je zanimljivo je činjenica da Belgija - flamanski dio, naglašava strategijsko područje zdravih četvrti odnosno usmjerenost na urbane četvrti za koje se kaže da moraju biti sigurne za stanovnike a naročito djecu kojoj se ne smije uzimati zdravi prostor za život i igru. Prvi put se može jasno pratiti poveznica npr. socijalna uključenost - zdrave četvrti - akcijski plan za sprečavanje nasilne radikalizacije, ekstremizma i terorizma.

Dakle, Europska strategija za mlade u razdoblju od 2019. godine do 2027. godine, predstavlja jedan izvrstan smjer dok odabrane države članice prilagođavaju svoju politiku usmjerenu na mlade vođene očigledno različitim iskustvima i društvenim uvjetima. U kontekstu socijalne isključenosti i analiziranih čimbenika u ovom radu, može se zaključiti kako odabrane države

članice s dugom tradicijom imigracije i multietničnosti otvorenije i jasnije izražavaju ciljeve nacionalnih strategija.

8. Zaključak

Unatoč pozitivnim rezultatima indikatora socijalne isključenosti odabranih država analiziranih u ovom radu (kao što su nezaposlenost i zaposlenost, ispadanje iz obrazovanja, zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima petnaestogodišnjih učenika, siromaštvo, imigrantski status pojedinca) postoji jedna skupina stanovništva koja je ekonomski-socijalno marginalizirana. Ovi pojedinci (pripadnici navedene skupine) zaostaju u svim analiziranim indikatorima socijalne isključenosti u odnosu na domicilno stanovništvo. U dokumentima, bilo europskog ili nacionalnog karaktera, zahtijevaju se hitne i dugoročne mjere koje bi popravile socijalnu sliku takvog stanovništva. Odabrane države (unatoč europskim smjernicama u Strategiji Europa 2020) nisu u cijelosti odgovorile na detektirane probleme. Ovakav zaključak proizlazi iz Izvješća Europskog semestra 2020. godine.

Odabrane države spadaju u tri različita klastera socijalne države. Tako se može zaključiti da države koje spadaju u konzervativno-korporativni klaster socijalne države, odnosno Njemačka, Belgija i Francuska, imaju jako sličnu situaciju. U svim analiziranim indikatorima takva skupina građana ima jako loše rezultate, što je zabrinjavajuće, jer se čini da navedene zemlje ne nalaze željenu formulu za brzo socijalno uključivanje takve skupine stanovništava.

Ostale odabrane države, naime Finska i Irska, u različitim kategorijama postižu različite rezultate. Ono što se mora naglasiti za Irsku i Finsku su rezultati koji bude nadu u budućnosti. Riječ je, naime, o izvrsnim rezultatima u kategoriji inkluzivnog obrazovanja. To je jako važno jer se u svim dokumentima i znanstvenim analizama institucionalni odgojno-obrazovni sustav (školstvo) ističe kao najvažniji alat integracije i zaloga za budućnost i socijalnu uključivost u društvo. Češka Republika je zanimljiva jer je zadnjih trideset godina napravila izvanredan posao prijelaza gospodarstva i društva u situaciju u kojoj se nalaze danas, tako da u kategoriji indikatora socijalne isključenosti ova država ima izvanredne rezultate. Češko društvo se stidljivo otvara. Češka Republika je, primjerice od 2015. godine do 2019. godine, primila 300 000 migranata, po podacima Eurostata. Ipak, Češka Republika ne spominje probleme socijalne isključenosti imigranata na osnovu indikatora analiziranih u ovom radu kao ostale

odabrane države članice. Češka Republika ima priliku sveobuhvatnom analizom i korištenjem primjera dobre prakse odabranih država članica i u budućnosti održati visoku razinu društvene kohezije.

Veza između nasilne radikalizacije, terorizma i socijalne isključenosti odnosno indikatora analiziranih u ovom radu za odabrane države se na osnovu analiziranih dokumenata i autora ne može zanijekati ni zanemariti. Pojava delinkvencije i terorističkih djela u odabranim državama Njemačkoj, Belgiji, Francuskoj među najvećima je, ne samo od odabranih država nego i na europskoj razini. Finska i Irska opet imaju različite rezultate ovisno o kategoriji analize dok je Češka Republika zasebna kategorija sa malom prisutnošću pojave nasilne radikalizacije, terorizma te delinkvencije.

Može se zaključiti da je Europska strategija za mlade za razdoblje od 2019. godine do 2027. godine, stvarno prepoznala mlade u riziku od marginalizacije i diskriminacije. Na taj način je ova strategija osvijestila potrebu razvijanja ciljeva i alata za suprotstavljanje rizicima koji, između ostalog, mogu dovesti do delinkvencije i nasilne radikalizacije. Navedeni rizici su prepoznati u radu između ostalog kao siromaštvo, rano napuštanje obrazovanja, loši ishodi obrazovanja, nezaposlenost i mladi migranti i njihove obitelji.

Može se zaključiti da su odabrane države, u ovisnosti o razumijevanju potreba na terenu odnosno određenih društvenih analiza mladih, pristupili kreiranju svojih nacionalnih strategija. Europska strategija za mlade u razdoblju od 2019. godine do 2027. godine, daje jedan vizionarski program koji bi odabrane države mogle jasnije pratiti u svojim nacionalnim strategijama. Različiti pristupi odabranih država rezultat su njihovih pokušaja da odgovore na specifične potrebe svojih društava. Primjerice, Finska djeluje vrlo transparentno te navodi kako će se smanjiti socijalna isključenost, odnosno kako će nediskriminacija i sigurnost mladih biti ojačani te da će finsko društvo, u budućnosti, postati još više multietničko. Na ovaj način, socijalna uključenost usmjerena na mlade, postaje jedna od najvažnijih politika u Finskoj. Nadalje, Češka Republika djeluje bez, odnosno s vrlo malo iskustva na tom polju pa tako u svojoj strategiji postavlja teško razumljive i vrlo složene ciljeve. Na ovaj način, ona ostavlja dojam kao da želi zadovoljiti formu. Upravo bi Češka Republika kroz analizu primjera dobre prakse i pravodobne programe mogla prevenirati loša iskustva u borbi protiv socijalne isključenosti, odnosno s njom povezane delinkvencije i nasilne radikalizacije.

Neosporno postoji veza između socijalne isključenosti i nezaposlenosti, odnosno zaposlenosti, ispadanja iz obrazovanja (zaostajanje u čitanju, matematici i prirodoslovnim predmetima petnaestogodišnjih učenika), siromaštva i imigranata s pojavom delinkvencije i radikalizacije.

Odabrane države bi naročito trebale obratiti pažnju na sloj stanovništva kao što su ekonomsko-socijalno marginalizirani građani i imigranti a pogotovo na mlade iz takvih okruženja. Upravo ova skupina, trebala bi biti u fokusu mjera odabranih država.

Ako je u Strategiji Europa 2020 prepoznat takav sloj stanovništva te ako se u dokumentima Europskog izvješća, za gotovo sve odabrane države, jasno konstatira kako takav sloj stanovništva nije u povoljnom položaju u odnosu na ostalo stanovništvo, tada takav sloj stanovništva mora biti direktno prepoznat u dokumentima odabranih država za sprječavanje socijalne isključenosti što će u konačnici dovesti i do smanjenja pojave delinkvencije i nasilne radikalizacije.

Popis tablica:

Tablica 4.1. Podaci Eurostat-a o stopama zaposlenosti/nezaposlenosti 2020. str. 23.

Tablica 4.2. Podaci Eurostat-a za rano napuštanje obrazovanja i zaostajanja i čitanju, matematici, prirodoslovnim predmetima (postotak od ukupnog broja petnaestogodišnjih učenika 2018.godine). str. 27.

Tablica 4.3. Podaci Eurostat-a za ukupan broj imigranata koji su tijekom referentne godine stigli u odabrane države članice. str. 35.

Tablica 5.1. Podaci Eurostat-a za broj osumnjičenih i kažnjenih maloljetnika u Europskim državama na sto tisuća stanovnika. str. 43.

Popis slika:

Slika 4.1. Podaci Eurostat-a za stopa populacije u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u EU, 2020. str. 30.

Slika 4.2. Podaci Eurostat-a za stopa djece mlađe od 18 godina u riziku od siromaštva u odnosu na državu rođenja roditelja. Str. 31.

Slika 4.3. Podaci Eurostat-a za dobna struktura migranata EU 2019, Eurostat. str. 36.

Slika 5.1. Rezultati IECT 2, stopa delinkvencije (anketni upitnici) za velike gradove država koje su sudjelovale u projektu IECT 2. str. 41.

Slika 5.2. Razbojništvo prema ISRD 2-u (anketni upitnici), i maloljetnicima znanim policiji kao osumnjičeni za razbojništvo (od odabranih zemalja analiza ne uključuje Belgiju, Francusku). str. 42.

Slika 5.3. Terorizam u Zapadnoj Europi 1970. - 2018. str. 45.

Literatura:

- Knjige:

1. Aebi, M.F. (2009). *Self-Reported Delinquency Surveys in Europe*. Guyancourt-France: Groupe europeen de recherche sur les normativites.
2. Andreß, H.J., Lohmann H. and Elgar E. (2008). *Radni pol u Europi, zapošljavanje, siromaštvo i globalizacija*, Publishing Limited, Glos/UK, Massachusetts/SAD.
3. Dawson, M. (2011). *Novo upravljanje i transformacija europskog prava, koordinacije prava EU-a i socijalne politike*, Cambridge: Cambridge University Press.
4. Dr. Fenger, H.J.M. (2007) *Contemporary Issues and Ideas in Social Sciences: Welfare regimes in Central and Eastern Europe: Incorporating post-communist countries in a welfare regime typology*, Rotterdam: Department of Public Administration Erasmus University Rotterdam and Ministry of Social Affairs and Employment Netherlands.
5. Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, New Jersey: Princeton University Press.
6. Murshed, S.M. and Pavan, S. (2009) *Identity and Islamic Radicalization in Western Europe, Economics of Security Working Paper 14*, Berlin: Economics of Security.
7. Puljiz, V. i sur. (2009). *Socijalna politika*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

- *Zbornik:*

1. Enzmann, D i sur. (2010) *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond, Results of the Second International Self-Report Delinquency Study*. New York: Springer.
2. Enzmann, D. i sur. (2018). *A Global Perspective on Young People as Offenders and Victims, First Results from the ISRD3 Study*. New York: Springer.
3. EUCPN (2019). *Monitor radicalisation and violent extremism*. Brussels: Europski ured za nadzor i prevenciju kriminala.
4. Jurczyszyn, L. i sur. *Report on the Comparative Analysis of European Counter-Radicalisation, Counter-Terrorist and De-Radicalisation Policies*. (2019). Luxembourg: Dare.
5. OSCE (2014). *Preventing Terrorism and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism: A Community-Policing Approach*. Vienna: Organizacija za europsku sigurnost i suradnju.
6. Ricijaš, N. i sur. (2014). *Pojačana briga i nadzor iz perspektive mladih i voditelja mjere*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

- *Članci u znanstvenim i stručnim revijama/časopisima:*

1. Ajduković, M. (1990). Stil odgoja u obitelji kao faktor delinkventnog ponašanja djece. *Primijenjena psihologija*, 11: 47-54.
2. Berghuis B. i De Waard, J. (2017). Declining juvenile crime – explanations for the international downturn, *Justitiële Verkenningen*, (43), 1:1.
3. D. Enzmannstr i sur. (2010). Self-reported youth delinquency in Europe and beyond: First results of the Second International Self-Report Delinquency Study in the context of police and victimization data, *European Journal of Criminology*, (7), 2:159-183.
4. Moghaddam, F.M. (2005), Psychological Processes and "The Staircase to Terrorism", vol.60, no.2. *American Psychologist*, (60), 2:1039-1041.

5. Piazza, J.A. (2011). Poverty, minority economic discrimination, and domestic terrorism. *Journal of Peace Research*, 48: 339-353.
6. Piquero, Macintosh R. i Hickman, M., (2002). The Validity of a Self-Reported Delinquency Scale: Comparisons Across Gender, Age, Race, and Place of Residence, *Sociological Methods & Research*, (30) 4: 492-529.
7. Randy, B. (2012). Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories, *Journal of Strategic Security*, (4) 4: 7-36.
8. Renström, E.A., Bäck, H. i Knapton, H.M. (2020). Exploring a pathway to radicalization: The effects of social exclusion and rejection sensitivity, *Group Processes & Intergroup Relations*, (23) 8:1204-1229.
9. Souverein, F i sur. (2019). Overview of European forensic youth care: towards an integrative mission for prevention and intervention strategies for juvenile offenders, *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 5-6.
10. Šućur, Z. (2004). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija, *Revija za sociologiju*, (35) 1-2: 45-50.
11. Šućur, Z. (2018) Socijalna isključenost i socijalna pravednost. U: Socijalno inkluzivne knjižnične usluge (ur. D. Sabolović-Krajina), Koprivnica, Knjižnica i čitaonica Fran Galović, 16.

- *Dokumenti:*

1. Addressing Terrorism, European Research in Social Sciences and the Humanities in Support to Policies for Inclusion and Security, A Policy Review (2016) Luxembourg: Europska komisija
2. Assessment of the Europe 2020 strategy (2020) Luxembourg: Europska komisija
3. Council recommendation, on policies to reduce early school leaving, Official Journal of the European Union, C 191 (2011) Belgija: Vijeće Europske unije
4. European Union Terrorism Situation and trend report 2020, (2020) Belgija: Agencija Europske unije za izvršavanje zakonodavstva

5. Opinion of the European Economic and Social Committee on The prevention of juvenile delinquency. Ways of dealing with juvenile delinquency and the role of the juvenile justice system in the European Union (2006) Luxembourg: Službeni list Europske unije
6. Report on the consultation on the integration and inclusion of migrants and people with migrant background (2020) Luxembourg: Europska komisija
7. World youth report, Juvenile Delinquency (2003) New York: Ujedinjeni narodi

- *Pravni izvori:*

1. Direktiva (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP, OJ L 88/6, 31.03.2017.
2. United Nations Security Council, *Resolution 1566*, Distr.: General, 2004.

- *Mrežni izvori:*

1. Britannica, welfare state. Posjećeno 26.01.2022. na mrežna stranici Enciklopedije Britannica: <https://www.britannica.com/topic/welfare-state>
2. Centre for the prevention of radicalization leading to violence. Posjećeno 25.01.2022. na mrežnoj stranici centra za prevenciju radikalizacije: <https://info-radical.org/en/definition-2/>
3. Czech Gov, Youth support concept 2014 – 2020. Posjećeno 25.01.2022. na mrežnoj stranici Vlade Češke Republike: [Koncepte podpory mládeže 2014 - 2020.pdf](#)
4. Data graver, People killed by terrorism per year in western europe 1970-2015, 2018. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici: <https://www.datagraver.com/case/people-killed-by-terrorism-per-year-in-western-europe-1970-2015>
5. Deutsche Regierung, In gemeinsamer Verantwortung: Politik für, mit und von Jugend. Posjećeno 25.01.2022. na mrežnoj stranici Njemačke Vlade:

<https://www.bmfsfj.de/resource/blob/182006/23961663e1f2082fc7b3236f2cf97009/in-gemeinsamer-verantwortung-politik-fuer-mit-und-von-jugend-die-jugendstrategie-der-bundesregierung-flyer-data.pdf>

6. European Commision, 2020 European Semester: Country Reports. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en
7. European Commision, Country Report Belgium 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en.
8. European Commision, Country Report Czech Republic 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en
9. European Commision, Country Report Finland 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en
10. European Commision, Country Report France 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en
11. European Commision, Country Report Germany 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en.
12. European Commision, Country Report Ireland 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en
13. European Commision, EUROPE 2020 European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
14. European Commision, EUROPE 2020 European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske

komisije:<https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%200007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

15. European commission, European Semester thematic factsheet early school leavers. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/european-semester_thematic-factsheet_early-school-leavers_en_0.pdf
16. European Commission, Statistics on migration to Europe. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en#overall-figures-of-immigrants-in-european-society
17. European Commission, Poverty and social exclusion. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751>
18. European Commission, *The contribution of youth work to preventing marginalisation and violent radicalisation* Luxembourg, Publications Office of the European Union. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske Unije <https://info-radical.org/en/types-of-radicalization/>
19. European Council, The European Union Youth Strategy 2019-2027. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europskog Vijeća: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&qid=1578414694481&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&qid=1578414694481&from=EN)
20. Europol, European Union Terrorism Situation and trend report 2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici agencije Europske unije za izvršavanje zakonodavstva: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/hr>
21. Europska Komisija, EUROPA 2020. Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije [Strategija-EUROPA-2020.-hr.pdf](#)
22. Europska Komisija, Europski stup socijalnih prava u 20 načela. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Europske komisije https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hr

23. Eurostat, Children at risk of poverty or social exclusion. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#The_highest_risk_of_poverty_or_social_exclusion
24. Eurostat, Age structure of immigrants by citizenship EU 2019. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics
25. Eurostat, Early leavers from education and training by sex, 2021. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_10/default/table?lang=en
26. Eurostat, Employment and activity by sex and age - annual data, 2021. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_EMP_A_custom_950190/default/table?lang=en
27. Eurostat, Living conditions in Europe - poverty and social exclusion. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion&oldid=549030
28. Eurostat, Migration and migrant population statistics. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics
29. Eurostat, Migration and migrant population statistics. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

30. Eurostat, Quality of life indicators - economic security and physical safety, 2021. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety&oldid=538365#General_overview
31. Eurostat, Quality of life indicators - economic security and physical safety, 2021. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety&oldid=538365#General_overview
32. Eurostat, Quality of life indicators - economic security and physical safety, 2021. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_economic_security_and_physical_safety&oldid=538365#General_overview
33. Eurostat, Suspects and offenders by age-number and rate for the relevant age group. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije,
34. Eurostat, Underachievement in reading, maths and science, by country, 2018 (% of 15-year-old students), 2021. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici statističkog ureda Europske unije, odgovornog za objavu kvalitetnih statističkih podataka: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Underachievement_in_reading,_maths_and_science,_by_country,_2018_\(%25_of_15-year-old_students\).png&oldid=529934](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Underachievement_in_reading,_maths_and_science,_by_country,_2018_(%25_of_15-year-old_students).png&oldid=529934)
35. Finnish government, Meaningful in Finland Action Plan Action Plan to prevent hate speech and racism and to foster social inclusion. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Finske Vlade: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75432/Meaningful_in_Finland.pdf?sequence=1&isAllowed=y

36. Finnish government, The National youth work and youth policy programme 2020–2023. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Finske Vlade: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162381/OKM_2020_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
37. Finnish government, The National youth work and youth policy programme 2020–2023. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Finske Vlade: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162381/OKM_2020_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
38. Gouv.fr, Regard sur la jeunesse. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Francuske Vlade: https://www.jeunes.gouv.fr/IMG/pdf/CIJ_Rapport_21_fevrier_2013.pdf
39. Gouvernement français, “Prevent to Protect” National Plan to Prevent Radicalisation. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Francuske Vlade: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/04/PPPsept2018.pdf>
40. Gouvernement français, “Prevent to Protect” National Plan to Prevent Radicalisation. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Francuske Vlade: <https://www.cipdr.gouv.fr/wp-content/uploads/2019/04/PPPsept2018.pdf>
41. Gov.ie, Better Outcomes, Brighter Futures: The National Policy Framework for Children and Young People, 2014-2020. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Vlade Republike Irske: <https://www.gov.ie/en/publication/775847-better-outcomes-brighter-futures/>
42. Gov.ie, Further Education and Training Strategy 2014-2019. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Vlade Republike Irske: <https://www.gov.ie/en/publication/1d219a-further-education-and-training-strategy-2014-2019/>
43. Gov.ie, National Youth Strategy 2015–2020, Dublin. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Vlade Republike Irske: <https://www.youth.ie/wp-content/uploads/2019/04/20151008NatYouthStrat2015to2020.pdf>
44. HSLDA ONLINE ACADEMY, French High Court Denies Homeschool Law Appeal. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici HSLDA akademije koja promovira obrazovanje kod kuće: <https://hsllda.org/post/french-high-court-denies-homeschool-law-appeal>

45. La Marseillaise, Radicalisation : ni profil type, ni recette miracle. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici portala La Marseillaise: <https://www.lamarseillaise.fr/archives/radicalisation-ni-profil-type-ni-recette-miracle-BFLM045163>
46. Le Forum Français pour la Sécurité Urbaine, Assises de la sécurité des territoires 2021 du FFSU Les acteurs locaux font le point sur leurs attentes et leurs pratiques en matière de sécurité. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici foruma urbana sigurnost: <https://ffsu.org/assises-de-la-securite-des-territoires-2021-du-ffsu-les-acteurs-locaux-font-le-point-sur-leurs-attentes-et-leurs-pratiques-en-matiere-de-securite/>
47. Northeastern University. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Sveučilišta Northeastern: <https://web.northeastern.edu/isrd/summary/>
48. OECD, PISA Programme for International Student assessment. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici programa za međunarodno ocjenjivanje studenata: <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>
49. Pressman, D.E. *Risk Assessment Decisions for Violent Political Extremism*. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2009-02-rdv/2009-02-rdv-eng.pdf>
50. Pressman, D.E. *Risk Assessment Decisions for Violent Political Extremism*. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2009-02-rdv/2009-02-rdv-eng.pdf>
51. The Foreign Analyst, The Radicalization Phenomenon: From its Origins to its Prevention Methods. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici portala The Foreign Analyst: <http://theforeignanalyst.com/the-radicalization-phenomenon-from-its-origins-to-its-prevention-methods/>
52. United Nations, Sustainable development goals. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Ujedinjenih Naroda: <https://sdgs.un.org/goals>, 25.01.2022.
53. vlaanderen.be, Vlaams jeugd-en kinderrechten beleidsplan 2020-2024. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici Vlade Flandrije: https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-02/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan_2020-2024%20%282%29.pdf

54. Youth Wiki, Youth policies in France 2019. Posjećeno 26.01.2022. na mrežnoj stranici
Europske Internet enciklopedije: [https://national-
policies.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-06/France_2019.pdf](https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-06/France_2019.pdf)

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja Slaven Gulić izjavljujem da sam autor specijalističkog rada pod nazivom „Socijalna isključenost kao čimbenik delinkvencije i radikalizacije mladih u odabranim državama EU-a“.

Potpisom jamčim:

- da je predloženi rad isključivo rezultat mog vlastitog istraživačkog rada
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje koristim, jasno navedeni i označeni u tekstu, te u popisu literature.

U Zagrebu, 23.06.2022.

Potpis autora: Slaven Gulić

Autor:

Slaven Gulić diplomirao je na Kineziološkom fakultetu u Splitu s dopunskom stručnom kvalifikacijom iz kineziterapije. Položio je stručni ispit za nastavnika fizičke kulture. Također je položio stručni ispit za rad u sustavu socijalne skrbi, pred ispitnim povjerenstvom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi 2009. godine. Nakon studija, radio je nekoliko godina kao voditelj škole jedrenja u Jedriličarskom klubu „Mornar“ te kao autor i voditelj niza projekata u području širenja kulture jedrenja i sporta u školskoj dobi. Stekao je iskustvo kondicijskog trenera kako u radu s europskim prvakom u kategoriji Laser u Hrvatskoj, tako i u radu s nacionalnim prvacima u dvoranskim plesovima u Belgiji.

Niz godina radio je u sustavu socijalne skrbi, primjerice u Centru za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj“, odnosno dugi niz godina kao odgajatelj u Centru za odgoj i obrazovanje „Lug“. Naročito je zainteresiran za programe primjene doživljajne ili iskustvene pedagogije u radu s djecom i mladima. Vodio je provedbu niza projekata regionalnog, nacionalnog ali i međunarodnog karaktera, u području sporta, obrazovanja i socijalne skrbi.

Do 2020. godine radio je kao edukacijski savjetnik u Europskoj školi IV u Briselu, u Belgiji. Stekao je iskustvo rada u području obrazovanja i odgoja u centrima za produženi boravak za stariju djece, odnosno predškolskim ustanovama za mlađu djecu, u organizaciji Europske komisije, u Briselu, u Belgiji. Trenutno je zaposlen kao trener nogometa u sportskom klubu Anderlecht, Belgija, kao i odgajatelj u Centru za odgoj „Le Nid Marcelle Briard“ u Briselu, u Belgiji.